

LUND UNIVERSITY

40 års socionomutbildning i Lund

Elmér, Åke

1987

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Elmér, Å. (1987). *40 års socionomutbildning i Lund*. (Meddelanden från Socialhögskolan; Vol. 1987, Nr. 3), (Research Reports in Social Work; Vol. 1987, Nr. 3). Socialhögskolan, Lunds universitet.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

MEDDELANDEN
från
**SOCIALHÖG-
SKOLAN**

1987:3

40 ARS SOCIONOMUTBILDNING I LUND

ÅKE ELMÉR

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Postadress
Box 23
221 00 LUND

40 ÅRS SOCIONOMUTBILDNING I LUND

Innehållsförteckning	Sid
1. Introduktion	3
2. Bakgrunden	4
3. Hur det började i Lund	6
4. Socialinstitutet 1947-1964	10
4.1. Organisationen	10
4.2. Ekonomin	11
4.3. Lokalerna	12
4.4. Intagningsreglerna	13
4.5. Studiegången	14
4.6. Läroämnena	16
4.7. Praktiken	18
4.8. Korta kurser	19
4.9. Lärarna	19
4.10. Eleverna	23
4.11. Elevkåren	27
4.12. Institutsocionomernas arbetsmarknad	29
5. Den självständiga socialhögskolan 1964-1977	33
5.1. Allmänt om socionomutbildningen	33
5.2. Organisationen	36
5.3. Ekonomin	38
5.4. Kansliet	39
5.5. Lokalerna	41
5.6. Intagningsreglerna	43
5.7. Studiegången och läroämnena	45
5.8. Praktiken	52
5.9. Fortbildningskursen	54
5.10. Lärarna	55
5.11. Eleverna	59
5.12. Elevkåren	62
5.13. 1968 års idéer - striden om makten	66
5.14. Socionomhuset	72
6. Socialhögskolan som universitetsinstitution 1977-1987	76
6.1. Allmänt om utbildningen	76
6.2. Organisationen	77
6.3. Sociala linjens förändring	79
6.4. Förvaltningslinjen	81
6.5. Fortbildningskursen och enstaka kurser	85
6.6. Forskningsavdelningen	86
6.7. Lärarna	88
6.8. Elever och elevkår	89
7. Högskolesocionomernas arbetsmarknad	91
8. Slutord	93
Förteckning över lärare och styrelseledamöter	97

Förord

Inför socialhögskolans 40-årsjubileum har jag fått i uppdrag att skriva en historik över socionomutbildningen i Lund. Jag har gjort det i form av en krönika, där i stort sett endast den yttre ramen skildrats. Man kan kanske kalla den en verksamhetsberättelse för de 40 åren. Sådana trycktes under instituttiden varje år men sedan dess är det bara för läsåren 1974/75 och 1975/76 som det gjorts några, i detta fall stencilerade. Huvudkällorna i övrigt är styrelsens, lärarrådets och elevkårens protokoll, några tidningsartiklar och intervjuer och så personliga minnen från min egen verksamhet vid socialinstitutet/socialhögskolan 1950-1977. För de senaste 10 åren har Per Gunnar Edebalk aktivt medverkat.

Vad som fattas i en sådan här historik är framför allt två aspekter. Den ena är det sakliga innehållet i undervisningen, formerna för denna och de attityder som präglat den. Man kan utgå från att den i alla tre dessa avseenden har avspeglat det svenska samhällets sociala och ideologiska förändringar under perioden. Ett forskningsmaterial är elevernas uppsatser som finns noggrant bevarade. Det finns också kursplaner och skrivningsfrågor i arkivet. Där finns säkert tillräckligt material för en doktorsavhandling i socialt arbete.

En annan aspekt är elevernas (och lärarnas) personliga upplevelser av utbildningen. Till Stockholmsskolans 60-årsjubileum publicerades ett antal berättelser om sådana. Det borde gå att få ihop en liknande samling även för Lund. Det finns kanske dagböcker och brev bevarade som kan skildra direkta upplevelser. Men även sentida minnesbilder skulle vara av intresse.

Lund i april 1987

Åke Elmér

40 ÅRS SOCIONOMUTBILDNING I LUND

1. Introduktion

Onsdagen den 10 september 1947 kl 16 inträffade en historisk händelse inom det svenska utbildningsväsendet. I dåvarande yrkesskolans (numera Magleskolans) lokaler vid Magle stora kyrkogata i Lund hälsades ett 50-tal nyantagna elever i Sydsvenska socialinstitutets första årskurs välkomna.

I tidningarna dagen efter kunde man läsa att institutets tillförordnade rektor, professor Folke Schmidt, höll ett hälsningstal. Enligt **Arbetet** framhöll han att utbildningen kunde ses som ett led i de stora socialreformerna. (Nya lagar om folkpensionering, sjukförsäkring, allmänna barnbidrag och bostadsstöd hade just beslutats.) För att genomföra reformerna behövdes utbildade socialtjänstemän. Eleverna borde emellertid inte bara lära sig om det bestående utan också undersöka sociala problem och hur de lösts. Som exempel nämnde han bostadspolitiken i Malmö. Han framhöll som viktigt att socialarbetaren inte uppträder mästrande och dömande utan låter individen själv finna sin väg.

Schmidt berörde också utbildningen av förvaltningstjänstemän. I samband med den kommande kommunreformen (den kom 1952) skulle säkert åtskilliga kommuner komma att inrätta kommunalkontor. Det skulle alltså bli stort behov av kommunalkamrerare. Av den anledningen skulle det bli en extra intagning på den socialkommunala linjen på våren 1948.

Sydsvenska Dagbladet hade främst fäst sig vid att Schmidt sagt att undervisningen på institutet skulle bli mera kursbetonad än på universitetet. Men detta skulle inte betyda någon ofrihet i studierna. Det skulle bli samma kritiska sanningssökande som vid universitetet. Talaren slutade med att erinra eleverna om deras ansvar mot sig själva, mot institutet och mot sina kamrater.

Efter uppropet fick eleverna med Schmidt som ciceron bese de blivande lokalerna i Wieselgrens Minne vid Kiliansgatan, vilka dock ännu inte var klara för användning. (Det skulle dröja ett helt år till dess.)

Båda tidningarna hade flera bilder från evenemanget. Till en av **Arbetets**

bilder var texten: "Tre mogna män på skolbänken, Johan Quist, Lund, Yngve Persson, Furulund och David Mattisson, Hallabro." (Alla tre hade måst få dispens från den då gällande över åldersgränsen, 33 år.)

Arbetet intervjuade också några elever. Edgard Grumert hade förut varit trafikbiträde vid SJ och vice ordförande i kommunfullmäktige i Eldsberga i Halland (han blev så småningom socialchef i Borås). Vera Brandt var redan kurator vid Östra sjukhuset i Malmö (där hon senare avancerade till chefskurator). Ulla Fritz från Malmö hade arbetat som polissyster och inom nykterhetsvård men tänkte ägna sig åt barnavård i framtiden. Elna Christensson från Vinslöv och Anna-Greta Andersson från Borrby hade ännu inte bestämt sig. (Elna blev skolkurator och Anna-Greta skyddskonsulent.) Stig Kjöllnerström från Gislaved hade arbetat på kommunalkontor. "En blivande kommunalkamrer?" slutar tidningen (han blev landstingssekreterare i Nyköping).

2. Bakgrunden

I flertalet kommuner fanns långt in på 1900-talet inga tjänstemän av något slag. Före 1952 hade Sverige över 2000 landskommuner, de flesta små. I de större städerna fanns några jurister och kontorister. De större sjukhusen och ålderdomshemmen hade någon form av föreståndare. Personalen rekryterades till stor del bland f d militärer. Från 1880-talet började sjuksköterskor och diakonissor att utbildas, de senare också med viss inriktning mot social hjälpverksamhet.

I stort sett sköttes alla kommunala uppgifter av de valda ledamöterna i styrelser och nämnder, ibland biträdda av andra lekmän, t ex för utdelning av fattigvårdens bidrag. Inga av dessa hade särskild utbildning. 1903 bildades emellertid Centralförbundet för socialt arbete (CSA) som verkade för reformering av sociallagstiftningen och snart också för utbildning av medhjälpare till de sociala organen. Från 1910 anordnade CSA kortare kurser för detta ändamål.

Vid den tiden ansågs det att "socialt arbete" inte kunde vara moraliskt försvarligt om det betalades. Man jämställde i stort sett medhjälpare till kommunala nämnder med dem som arbetade för privata välgörenhetsorganisationer. Det blev då mest kvinnor med egen förmögenhet eller gifta med välbärgade män som kunde komma i fråga.

Så småningom insåg man att det behövdes avlönad personal och att denna personal behövde särskild utbildning. CSA grundade 1920 med hjälp av donationsmedel (typiskt!) och kommunalt bidrag "Institutet för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning" i Stockholm. Institutets namn förkortades i allmänhet till "Socialpolitiska institutet" (varav studentslangens "Sopis") senare "Socialinstitutet".

Som framgår av namnet avsåg man redan från början att komplettera utbildningen med forskning. Det skulle emellertid dröja mer än 50 år innan den tanken förverkligades.

Under de första 25 åren hade socialinstitutet inga eller mycket små statliga bidrag, varför man måste ta ut terminsavgifter av eleverna. Först 1945 ändrades detta, sedan riksdagen beviljat större bidrag och i samband därmed ganska noga reglerat hur utbildningen skulle gå till.

Riksdagsbeslutet och dess förhistoria är intressant beskrivet av Gunnar Heckscher i Stockholmsinstitutets jubileumsbok "Socialhögskolan 60 år" (1981). Heckscher var 1942-1954 rektor för socialinstitutet (senare professor, partiledare och ambassadör). Han betydde mycket för tillkomsten av 1945 års regler. Dessa byggde på ett betänkande av "Socialutbildnings-sakkunniga" (SOU 1944:29) där Heckscher var sekreterare och inflytelserik ledamot. Dessutom medverkade han vid formuleringen av både propositionen och utskottsutlåtandet!

1944 tillkom ytterligare ett socialinstitut i Göteborg som redan från början kunde inrätta sig efter de nya reglerna.

Man kan fråga sig om det inte var någon utländsk påverkan bakom socialinstitutets tillkomst 1920. Det var det emellertid knappast. Förutsättningarna var andra i Sverige (liksom i Finland och Norge) än i flertalet andra länder. Den organiserade socialarbetareutbildning som redan tidigare förekom i USA, England, Holland och några andra länder var enbart vad vi skulle kunna kalla "kuratorsutbildning" utan administrativa inslag. Och även i de länderna var det först på 1920-talet som utbildningen fick någon större omfattning. Däremot har impulserna utifrån haft betydelse för utformningen av den svenska utbildningen, särskilt när ämnet "Social metodik" började introduceras på 1950-talet.

Enligt 1945 års bestämmelser skulle socialinstitutet ha tre utbildningslinjer: en social, en socialkommunal och en teoretisk. Att det blev en "socialkommunal" linje och inte en ren förvaltningslinje berodde givetvis på att en avsevärd del av småkommunerna hade bara en anställd tjänsteman, en kommunalkamrer som fick ta hand om även sociala ärenden, i den mån dessa krävde medverkan av tjänsteman. Det fanns därför behov av en gemensam utbildning för social och övrig kommunal förvaltning. Den sociala verksamhetens ökade behov hade emellertid gett impulsen till utbildningen. Därav namnet socialinstitut, senare socialhögskola (i Finland och Norge heter det "kommunal- och socialhögskola").

En viktig princip för socialinstitutet var redan från början att de skulle ge kvalificerad utbildning även åt personer utan studentexamen. Universitetet var länge mycket restriktiva med dispenser. Detta var en speciell motivering för den teoretiska linjen men betydde i praktiken mera för de andra två, särskilt för den socialkommunala.

3. Hur det började i Lund

Socialinstitutet i Lund började som redan nämnts sin verksamhet hösten 1947. Man skulle tro att detta var en naturlig följd av de nya reglerna för utbildningen och av de nytillkomna statsbidragen tillsammans med den väntade ökningen av antalet kommunala tjänstemän i samband med socialreformerna och den planerade kommunsammanslagningen. "Socialutbildningssakkunniga" hade faktiskt framkastat tanken på ett socialinstitut även i Lund.

Men så var det inte alls från början. Första upphovet till diskussionen var en anonym insändare i tidningen Arbetet den 3 juli 1945. En "fd folkhögskoleelev" tog fasta på att (det numera rivna) "Tuna slott" på öster i Lund stod tomt och att man diskuterade olika användningar. Insändaren föreslog en ny folkhögskola, ett sydsvenskt Brunnsvik med anknytning till arbetarrörelsen, som skulle kunna utnyttja goda lärarkrafter från universitetet.

Arbetets lokalredaktör Gunnar Sjökvist tog insändaren till utgångspunkt för en enkät till folkbildningsintresserade personer i Lund. Representanter för ABF, Kursverksamheten, Föreläsningebyrån, fackföreningar och universitetet var positiva till tanken. Den nyblivne professorn i civilrätt,

arbetsrättsexperten Folke Schmidt, och någon till tänkte sig en utveckling till ett "folkuniversitet" som byggde på folkhögskolestudier. (Så långt som till att öppna universitetet för folk utan studentexamen sträckte sig inte fantasin på den tiden!)

Sjökvist och Schmidt arbetade vidare på tanken. Den 10 november 1945 samlades några intresserade på drättselkammarens sessionssal i stadshuset under Schmidts ledning. Till mötet hade man emellertid också inbjudit landshövding Arthur Thomson. Denne var inte bara landshövding i Malmö utan också ordförande i Arbetsmarknadskommissionen (med nuvarande terminologi generaldirektör i AMS) och ordförande i styrelsen för socialinstitutet i Stockholm. Han hade också varit ordförande för "socialutbildningssektionerna" och en gång i tiden lärare vid en folkhögskola.

Thomson avrådde från att starta en ny folkhögskola. Däremot framhöll han behovet av ett nytt socialinstitut och redogjorde för de förmånliga statsbidragsvillkoren. Ett socialinstitut skulle också i viss mån kunna tjäna som en överbyggnad på folkhögskolorna.

Mötet slutade med att en kommitté tillsattes för att föra frågan vidare. Kommittén bestod av Schmidt, Sjökvist och professor Åke Petzäll. I januari 1946 utökades den med några kommunalpolitiker från Malmö, där man också var intresserad av att få ett socialinstitut. I mars kunde man konstatera att det fanns möjligheter att få lokaler i Lund. Man tänkte sig Wieselgrens Minne vid Kiliansgatan till en början och senare det dåvarande barnsjukhuset (nuvarande Juridicum). I Malmö var lokalfrågan svårare men ansågs kunna lösas.

Den 15 april 1946 bildades "Sydsvenska föreningen för social utbildning" vid ett möte på stadsfullmäktiges sessionssal i rådhuset under landshövding Thomsons ordförandeskap. Man gjorde upp en budget som för första året omfattade en lärare, en praktikhandledare och en kontorist, och man beslöt begära bidrag från staten och från de sydsvenska landstingen och kommunerna. Fortfarande var det dock oklart om institutet skulle förläggas till Lund eller Malmö.

I 1947 års statsverksproposition föreslogs 71 000 kr i bidrag till det sydsvenska institutet. Därmed kunde styrelsen ta itu med de praktiska

problemen. Den 17 mars beslöt man efter votering med 6 röster mot 3 att institutet skulle förläggas till Lund. Malmöledamöterna reserverade sig. Lunds stad hade då erbjudit sig att renovera Wieselgrens Minne för institutets räkning.

Det gällde nu att få tag på en lämplig rektor. Flera personer var på tal, men antingen ville de inte eller också ogillades de av vissa styrelseledamöter. Det slutade med att Schmidt åtog sig rektorsskapet som en bisyssla under en övergångstid.

Som lärare i teoretiska ämnen antogs den 28 maj fil dr Paul Lindblom. Tanken var väl redan då att han också skulle vara rektor men det hela hade gått så fort (Lindblom tillfrågades bara ett par dar före sammanträdet) att denna fråga ställdes på framtiden. (Från nyåret 1948 förordnades han som tillförordnad rektor.) Lärare i praktisk socialvård blev pol mag Marja Almqvist som en tid varit biträdande lärare i samma ämne vid Stockholmsinstitutet. Som timplärare förordnades docenterna Carsten Welinder i nationalekonomi och Nils Stjernquist i statskunskap.

Schmidt fick i uppdrag att anställa en kontorist. Det blev fru Märtha Odelsberg som sedan kvarstod i institutets/högskolans kansli ända till pensionsavgången 1976. Styrelsen beslöt också inköpa "en skrivmaskin jämte bord och stol".

Paul Lindblom var vid denna tid endast 31 år. Han hade under ett par år arbetat inom arbetsmarknadskommissionens yrkesvägledningsavdelning efter att han blivit fil dr i praktisk filosofi i Lund. Byråchefen för avdelningen Einar Neymark var bland dem som tidigare tillfrågats och det är väl inte en alltför djärv gissning att han, efter att ha avböjt, fäste uppmärksamheten på Lindblom. Thomson bör också ha känt till hans kapacitet. Dessutom var Lindblom välkänd i Lund som politisk debattör inom studentkåren, medlem av Lundagårds redaktion och framför allt som författare av en roman ("Under världens tak") med motiv från den politiska diskussionen i Lund under krigsåren. 1945 var han för övrigt en av de inbjudna författarna till "Bokens dag" i Malmö.

Paul Lindbloms ämnesområde var egentligen sociologi, men detta ämne var vid den tiden inte erkänt som ett akademiskt läroämne utan behandlades som en underavdelning av filosofi. Hans undervisningsämnen vid institu-

tet skulle därför vara socialpolitik och psykologi. Undervisningen i övriga ämnen skulle skötas av timplärare.

Omedelbart efter det att de fasta funktionärerna tillsatts annonserades ansökningstid för elever och gjordes preliminära studieplaner. Redan i början av augusti hölls inträdesprov (i Katedralskolans aula) och den 10 september var det som redan nämnts upprop. Dagen efter började undervisningen med föreläsningar i nationalekonomi. Allt hade gått i flygande fläng, men det fungerade.

Det fanns inga egna undervisningslokaler, endast ett kontorsrum med anslagstavla, där eleverna kunde ta reda på var lektionerna skulle hållas. De flesta hölls på yrkesskolan men åtskilliga andra lokaler anlätades. Från 1 oktober disponerades en lägenhet på Winstrupsgatan 10 med expeditjonsrum och läsrum med bibliotek. Dit anskaffades t o m en dupliceringsapparat.

Det skulle dröja ända till höstterminen 1948 innan man kunde flytta in på Wieselgrens Minne. Den 19 oktober detta år hölls en högtidlig invigning med tal av Thomson och visning av lokalerna för allmänheten.

4. Socialinstitutet (1947-1964)

4.1. Organisationen

Sydsvenska socialinstitutet grundades som ovan beskrivits av en förändamålet bildad förening. Denna förening ombildades sedan till en fristående stiftelse, vars stadgar fastställdes av regeringen. Detta enligt 1945 års riksdagsbeslut om bidrag till socialinstitutet.

Det fanns alltså inget årsmöte som utsåg styrelse och beviljade ansvarsfrihet och inte heller några personliga medlemmar. De landsting och kommuner som gav bidrag var representerade i styrelsen.

Styrelsen hade följande sammansättning. Ordförande och ytterligare en ledamot utsågs av regeringen. En ledamot vardera utsågs av de fyra sydsvenska landstingen och av städerna Malmö, Helsingborg och Lund. Dessutom utsågs ledamöter av Lunds universitet, Svenska stadsförbundet, Landskommunernas förbund och TCO (tillsammans med Sveriges sociomförbund). Under det sista året utsåg även SACO en ledamot. Rektor var självskriven medlem av styrelsen.

Sammanlagt bestod alltså styrelsen av 14 (15) ledamöter. Hela styrelsen sammanträdde dock ganska sällan. Det fanns också ett verkställande utskott på 5-6 ledamöter och en särskild antagningsnämnd. Dessutom avgjordes många ärenden av rektor eller lärarrådet. Vissa av styrelsens beslut, t ex val av rektor eller fast anställd lärare, skulle godkännas av regeringen.

Styrelsens förste ordförande var landshövding Arthur Thomson. När han avgick som landshövding för att bli universitetskansler (1951) efterträddes han av landshövding Thorvald Bergqvist i Växjö, som varit styrelseledamot redan från början. Han kvarstod som ordförande till dess institutet förstatligades 1963. Då efterträddes han av landshövding Gösta Netzén i Malmö som sedan var ordförande under hela den självständiga socialhögskoletiden.

Vice ordförande var 1947-1950 professor Folke Schmidt och därefter under hela institutstiden Lunds stadsfullmäktiges ordförande Torsten André. Det var ingen stor omsättning av styrelseledamöter. I verkställande utskottet satt, utom ordförande, vice ordförande och rektor,

riksdagsman Johannes Blidfors, stadsrevisor Henry Lingby och professor Nils Stjernquist nästan hela tiden.

Lärarrådet bestod av rektor som ordförande, fast anställda lärare och övriga examinatorer. Lärarrådet skulle ge förslag om undervisningsplaner och konstatera att elevernas prestanda räckte till för socionomexamen. Normalt gällde naturligtvis de enskilda lärarnas åsikter både om undervisningens uppläggning och om bedömningen av eleverna.

I antagningsnämnden var rektor också självskriven ordförande. Dessutom utsåg styrelsen och lärarrådet varsina två representanter.

Någon tanke på att eleverna skulle kunna vara representerade i styrelse eller lärarråd tycks inte ha dykt upp under instituttiden. Däremot tillkom ICO:s representant i styrelsen på förslag av socionomförbundet, ur vars krets representanten utsågs (SSR existerade inte förrän i slutet av perioden).

Den 1 juli 1963 övertogs institutet av staten efter ett komplicerat förarbete som beskrivs i nästa kapitel. Under det första läsåret (1963/64) bedrevs utbildningen fortfarande efter 1945 års bestämmelser. Institutets namn ändrades till "Socialinstitutet i Lund". Elevintagningen ökades och flera nya fasta lärartjänster inrättades. Styrelsen utsågs nu helt av regeringen.

Från höstterminen 1964 infördes en ny studieordning och namnet blev "Socialhögskolan i Lund". Examen efter den gamla ordningen fick avläggas till 1968 års utgång (med dispens även 1969).

4.2. Ekonomin

Socialinstitutet var helt beroende av statsbidraget men en förutsättning för detta var att det också kom bidrag från andra håll.

Bidragsgivare var de fyra landstingen samt städerna Malmö, Helsingborg och Lund. Lunds bidrag bestod av hyresfria lokaler på Wieselgrens Minne. Av kontantbidragen var Malmöhuslandstingets störst med i början 10 000, senare 15 000 kronor om året. De lokala bidragen minskade i relativ betydelse under årens lopp. 1950/51 var de totala inkomsterna 148 650 kronor,

varav 23 % var lokala bidrag. Motsvarande tal för 1962/63 var 435 000 kronor och 14 %.

Utöver driftsbidragen förekom också bidrag till elevstipendier från några andra städer i Skåne och från några landsting längre uppåt landet. Stipendierna skulle då gå till elever från resp stad eller landsting. Bidragen var inte stående (gällde även driftsbidragen) utan beviljades på nytt för varje år, varför institutet måste påminna om dem vid tiden för det årliga budgetarbetet.

Till 10-årsjubileet 1957 utgav institutet en skrift med titeln "Social och kommunal förvaltning". I denna medverkade styrelsens ordförande, rektor och lärare med elva uppsatser med anknytning till verksamheten. Skriften såldes av Norstedts förlag och gav ett överskott på 1077.44 till institutets kassa. Pengarna användes till extra stipendier.

När institutet övertogs av staten bortföll alla kommunala bidrag. Staten övertog alla tillgångar vid halvårsskiftet 1963. Men de 96 kronor som fanns kvar i kontant behållning användes i sista minuten dessförinnan för att köpa en kaffeservis till personalen.

4.3. Lokalerna

Efter ett år i provisoriska lokaler flyttade institutet, som redan nämnts, in i det nyrestaurerade Wieselgrens Minne på hösten 1948.

Wieselgrens Minne var byggt 1906. Det var helt orienterat efter Jugendexteriören mot Kiliansgatan och redan som samlingslokaler för nykterhetsrörelsen i Lund ganska opraktiskt. Där fanns två stora samlings-salar och en liten vaktmästarebostad plus ett par kyffen till kaffekök och bibliotek.

Vid renoveringen gjordes vaktmästarbostaden om till tre kontorsrum. Först kom man in i en expedition, där Märtha Odelsberg och en kontorist arbetade, sedan i en mörk korridor med dörren till Dora Rinmans lilla rum till vänster och det obetydligt större rektorsrummet rakt fram. Det var hela kansliet. Tage de la Motte fick ett arbetsrum i det primitiva gårds-huset som nu är rivet. Där fanns också ett samlingsrum för eleverna.

Den största samlingssalen delades upp så att det blev utrymme för ett bibliotek i två våningar under och på den förra läktaren. Ett problem där var att golvet inte höll för hur många som helst, varför man inte kunde ta in en hel undervisningsgrupp på en gång. Ett av smårummen blev (en mycket trång) seminarielokal.

Lokalerna förblev praktiskt taget oförändrade i 14 år. Men när intagningen ökades 1962 räckte inte lokalerna till utan institutet fick från vårterminen 1963 hyra ytterligare lokaler i försäkringskassans nybyggda hus i Kiliansgatan 12. Försäkringskassan använde bottenvåningen och socialinstitutet de båda övervåningarna. Där tillkom tre lärosalar, ett seminarierum (betydligt rymligare än det gamla) och 10 kontors- och tjänsterum. Expeditionen och rektor flyttade dit.

Alla trodde att lokalerna skulle räcka för överskådlig framtid, i synnerhet som biblioteket och lärosalarna i Wieselgrens Minne fortfarande användes (ända fram till 1972).

Med de nya lokalerna kunde också expeditionspersonalen utökas. Förut hade Märtha Odelsberg bara en eller två medhjälpare - längst bland dem Ingeborg Meiner - men nu ökades skaran till fem eller sex stycken. Institutet fick t o m en deltidsanställd vaktmästare. Den första var Adolf Florin som i många år varit vaktmästare på Wieselgrens Minne före institutets tid.

4.4. Intagningsreglerna

För att komma in på socialinstitutet fordrades **antingen** studentexamen med minst Ba (ungefär=3) i genomsnitt **eller** godkänt inträdesprov. För att få delta i inträdesprovet måste man ha viss utbildning utöver folkskolan (realexamen, flickskola, folkhögskola, dokumenterade självstudier e d). Dessutom krävdes **förpraktik** (utom för teoretiska linjen) i minst ett år inom för utbildningen relevanta områden. Vidare fanns **åldersgränser**: minst 21 och högst 33 år under första läsåret (med möjlighet till dispens från den övre gränsen).

Den som ville ha förpraktik kunde få råd från socialinstitutet om lämpliga områden. Det förekom också visst samarbete med arbetsförmedlingen om lämpliga platser.

Antagningen försiggick i två etapper. Först avgjordes vilka som skulle få komma in utan inträdesprov, vilka av de övriga som bedömdes berättigade till inträdesprov och vilka som genast skulle avvisas. I detta sammanhang avgjordes också om förpraktiken var tillräcklig.

Den slutliga antagningen gjordes efter inträdesproven. Dessa pågick i tre dagar och bestod av skriftliga prov, vilka skulle bedömas efter samma normer som i studentexamen. De bestod av

svensk uppsats

referat av föreläsning

samhällskunskap

historia

ekonomisk geografi eller översättning från engelska till svenska.

I tveksamma fall intervjuades de sökande för att gallra ut uppenbart olämpliga. Någon gång ledde detta till att en sökande till sociala linjen avvisades eller hänvisades till teoretisk linje.

Antagningen avgjordes av antagningsnämnden. Antalet godkända sökande var i regel inte större än antalet platser, varför någon rangordning av de sökande inte behövdes.

Det fanns också möjlighet att skrivas in vid socialinstitutet för "partiell utbildning" i minst två ämnen. För detta gällde samma villkor som för heltidsstudier, alltså kvalificerad studentexamen eller inträdesprov. Den partiella utbildningen var närmast avsedd för yrkesarbetande utan examen som ville komplettera sina kunskaper. Den utnyttjades totalt under hela perioden endast av en handfull personer.

För fullständighetens skull kan också nämnas att det under de första åren fanns möjlighet att som "åhörare" följa en viss föreläsningsserie. Man skulle då betala 50 öre per timme. Det finns inget belägg för att någon 50-öring någonsin betalades.

4.5. Studiegången

Studietiden var officiellt $2\frac{1}{2}$ år. I praktiken var den längre, eftersom nästan inga ferier förekom. Dessutom hade ju alla haft förpraktik. I utbildningen ingick 9 månaders studiepraktik.

Man började med två terminers elementära kurser. De kallades "ettbetygsstudier" men det var närmast vad man nu skulle kalla 5 eller 10 poängskurser. Så kom första praktikperioden som var tre månader under sommaren efter första läsåret. Därefter kom $1\frac{1}{2}$ termin med både "ettbetygs-" och "tvåbetygs"- undervisning.

Andra läsåret avbröts för "kommunalarna" med en praktikperiod från 1 december till 28 februari. Sociala linjen hade den andra praktikperioden från 1 mars till 31 maj. Båda linjerna hade sedan 3 månaders sommarpraktik, vilken varade en god bit in i september. Den sista terminen, som inte började förrän 1 oktober, upptogs av överbetygsstudier, huvudsakligen redovisning av seminarieuppsatser och självstudier för muntlig tentamen. I december var flertalet färdiga för diplomerings.

Diplomeringsen var högtidlig. Den brukade vara på Carolinasalen i Kungshuset på Lundagård. Där spelade Akademiska kapellet eller Kommunala musikskolan. Någon av lärarna höll en föreläsning, varefter rektorn ropade upp namnen på de nyutexaminerade som gick fram en och en och fick diplomerna av styrelsens ordförande.

Det kan tilläggas att den första årskursen inte blev socionomer. Den yrkestiteln började användas 1950, i början inofficiellt. Tidigare lade man till bokstäverna DSI (diplomerad från socialinstitutet) efter namnet för att markera examen. Så småningom godkände regeringen en ändring i institutets stadgar, så att det kom att stå att de nyexaminerade skulle förklaras för socionomer.

Den officiella beteckningen var hela tiden social examen, socialkommunal examen och teoretisk examen från socialinstitutet.

1955 gjordes en statistik över "genomströmningen" dittills. På socialkommunala linjen hade 91 % avlagt examen på normaltids (alltså $2\frac{1}{2}$ år) och på sociala linjen 79 % av de manliga och 72 % av de kvinnliga eleverna. Kvinnornas lägre procent uppgavs huvudsakligen bero på barns-börd. På socialkommunala linjen var praktiskt taget alla män.

Mot slutet av 1950-talet visade sig emellertid en tendens till att studietiden förlängdes. Detta berodde framför allt på att det var sådan brist på socionomer att studenterna erbjöds betalda jobb redan före

examen, inte sällan i samband med praktiken. Sedan måste de ta tjänstledigt eller läsa på fritid för att bli färdiga.

På grund av "långrotningen" beslöt alla socialinstituten att upphöra med gemensam diplomering från 1959. Det var också ett önskemål från många elever som tyckte det var jäktigt att bli klara med allting till ett visst datum. Diplom och betyg överlämnades sedan individuellt eller per post två gånger om året (i januari och juli). Därigenom blev också examina från socialinstitutet mer lika examina från universitetet.

Men i motsats till vid universitetet tog fortfarande nästan alla elever examen förr eller senare. Som framgår av tabellen på sid 24 gällde detta över 90 % på de yrkesutbildande linjerna. På teoretiska linjen var det bara drygt hälften som tog examen, men i många fall var det där fråga om att komplettera annan utbildning, varför det är naturligt att examensfrekvensen blev lägre.

4.6. Läroämnena

Läroämnena var under instituttiden följande

Sociala linjen

Socialkommunala linjen

Stats- och kommunalkunskap

Nationalekonomi

Socialpolitik

Socialrätt

Psykologi

Kommunal förvaltning med samhällsplanering

Hygien med socialmedicin

Kommunal ekonomi och bokföring

Sociologi (från 1950)

Beskattningsrätt

Dessutom kurser utan betyg i anslutning till praktiken i

Praktisk socialvård

Praktisk kommunal förvaltning

(1960 ombildad till betygs-

ämnet Social metodik och

administration, SMOA)

De fyra första ämnena var gemensamma på båda linjerna. Ettbetygskurserna avslutades med tentamensskrivningar. För två betyg fick man välja litteratur efter kursplanerna för muntlig tentamen, i flertalet ämnen utan särskild undervisning. I varje tvåbetygsämne krävdes dessutom en seminarieuppsats.

SYDSVENSKA SOCIALINSTITUTET

GÖR GENOM DETTA SITT DIPLOM VETERLIGT ATT

BARBRO LARSSON

EFTER VID INSTITUTET AVSLUTADE STUDIER AVLAGT
EXAMEN VARVID HENNES INOM DE OLIKA STUDIEÄMNENA
ÅDAGALAGDA INSIKTER BLIVIT VITSORDADE PÅ SÄTT
SOM I SÄRSKILT EXAMENSBETYG FINNES ANGIVET

LUND DEN 14 DECEMBER 1957

Howard Bengtsson

Paul Lindblom

För att få examen krävdes godkända ettbetygstentamina i alla linjens ämnen och dessutom två betyg i minst två ämnen. Ett av dessa skulle på sociala linjen vara antingen socialpolitik eller socialrätt, på socialkommunala linjen socialrätt, kommunal förvaltning eller kommunal ekonomi. En av tvåbetygsuppsatserna skulle vara så bra att den kunde godkännas som examensuppsats. För examen krävdes givetvis också godkänd praktik.

Det fanns också möjlighet att få tre betyg genom att läsa ytterligare litteratur och skriva en kvalificerad uppsats.

På teoretiska linjen krävdes givetvis ingen praktik. Där skulle man i stället läsa teoretiska ämnen under motsvarande tid. Det krävdes ett betyg i minst fem ämnen (efter 1956 sex) och två betyg i minst tre. Detta tog i regel något längre tid än motsvarande krav på de andra linjerna. Det var också vanligare med tre betyg i något ämne (ibland med hjälp av tidigare universitetsbetyg).

Ämnenas innehåll skilde sig åtskilligt från motsvarande ämnen vid universitetet, dock mer eller mindre beroende på olika lärares inställning. Dessutom var ju flera ämnen specifika för socialinstituten.

Undervisningen var i stort sett upplagd efter den mall som då var dominerande vid universitetet, dvs föreläsningar i kursform för ett betyg och uppsattsseminarier för två betyg.

Huvuddelen av studierna var alltså självstudier. Antalet undervisningstimmar per vecka var litet. För två betyg byggde tentamenskursen helt på självstudier.

Ett undantag från huvudregeln var de "praktiska kurserna", på sociala linjen senare examensämnet "SMOA". Där förekom redan från början arbetsövningar och grupparbeten av olika slag. Men även där var nog katederundervisningen dominerande.

Ämnenas innehåll, kursfordringar och examinatorerna finna angivna i tryckta studiehandledningar, den sista från 1961.

4.7. Praktiken

Praktiken har alltid haft - och har fortfarande - en central betydelse för socionomutbildningen. Den är ett huvudmoment och den studerande kan godkännas eller underkännas där liksom i de teoretiska ämnena. Underkännande har dock alltid varit sällsynt.

Praktiktiden var i allmänhet uppdelad på tre perioder, förlagda till olika arbetsområden. På sociala linjen betraktades en period inom kommunal socialvård som obligatorisk. Dessutom förekom kuratorstjänster, anstaltstjänster, arbetsförmedling och personaladministration.

Särskilt under de första åren var det åtskilliga sjuksköterskor eller sjuksköterskeelever som tog socionomexamen med sikte på att bli sjukhuskuratorer. De fick räkna sin sjukvårdsutbildning som en väsentlig del av studiepraktiken. De behövde inte heller någon särskild förpraktik.

På socialkommunala linjen ansågs det obligatoriskt med en period på kommunalkontor eller drättselkontor. Dessutom förekom andra kommunala expeditioner, landstingskanslier och sjukhuskontor. Även statlig förvaltning förekom, t ex på länsstyrelser och länsbostadsnämnder.

På båda linjerna förekom varje år studiebesök till olika socionomarbetsplatser i Skåne, ibland även till Köpenhamn.

Socialinstitutet hade delat upp landet i fråga om praktikplaceringen. Lund hade Skåne, Blekinge, Småland (utom Jönköping) och Öland. En viss "clearing" mellan institutet förekom dock.

Praktikplatserna anvisades på sociala linjen av ledaren för "praktiska kursen" (efter 1960 biträdande lektorn i SMOA), på socialkommunala linjen av läraren (från 1958 lektorn) i de kommunala ämnena.

Under praktiktiden fick praktikanterna i regel betalt av praktikinstitutionen. Betalningen kunde variera från fritt vivre på en anstalt till vikariatslön på relativt höga poster. Särskilt under de senare åren med stor brist på socionomer var vikariat mycket vanliga.

Värdet av praktiken beror självfallet till stor del på handledningen. Det klagades ofta på att praktikanten lämnades att lära av sina egna misstag, särskilt naturligtvis på vikariatstjänster. Dessutom var handledarnas utbildning bristfällig eller obefintlig. Man försökte avhjälpa dessa brister genom handledarkonferenser men dessa var naturligtvis inte tillräckliga. Många handledare kunde inte nås alls.

I statsbidragsbestämmelserna fanns redan från början en anslagspost till "undervisningscentra", dvs vad som senare kallades "praktikcentra". Men under instituttiden förekom knappast några sådana. Pengarna användes i stället till handledar- och praktikantkonferenser.

4.8. Korta kurser

Vid några tillfällen hölls korta kurser vid sidan av den vanliga undervisningen.

1954, 1956 och 1958 fick institutet särskilt statsbidrag för att anordnas sjukhuskamerala kurser. De leddes av de la Motte och varade ca tre månader på våren. Undervisningen var på heltid och var upplagd ungefär som på den socialkommunala linjen men med specialisering på sjukhusadministration. Det krävdes samma förkunskaper som för att komma in på institutet, alltså inträdesprov om man inte hade tillräckliga examenskunskaper.

Däremot gick det inte att få statsbidrag till de tvååriga kvällskurser för socionomer som anordnades 1958-1960 i samarbete med Sveriges socionomförbund. Men det gick att arrangera dem som studiecirkel med folkbildningsbidrag.

Vid några tillfällen ordnades också studiedagar eller studiecirkel för socionomer.

4.9. Lärarna

Från början var det meningen att det skulle finnas bara en fast lärare i teoretiska ämnen. Denne skulle också vara rektor. I övrigt skulle undervisningen skötas av timlärare och tillfälliga föreläsare. Att anskaffa lärarkrafter blev alltså en väsentlig uppgift för rektorn.

Vid sidan av rektorn skulle också finnas en "lärare i praktisk socialvård" som skulle ordna med praktikplaceringarna. Dessutom behövdes en expeditionsföreståndare/kontorist.

Vid starten fanns alltså endast tre befattningshavare: Paul Lindblom, Marja Almqvist och Märtha Odelsberg. Rektoratet sköttes som nämnts som en bisyssla utifrån.

Hur man hade tänkt sig att ordna praktikplaceringen på den socialkommunala linjen framgår inte av de bevarade protokollen. Man fann emellertid snart att man behövde en fast lärare i "kommunala" ämnen, eftersom det inte fanns några egentligt sakkunniga på det området vid universitetet. Denne skulle då också kunna ansvara för praktiken.

Genom förmedling av Landskommunernas förbund fick man kontakt med kommunalkamrern i Klippan Tage de la Motte. Han var fil kand (senare fil lic) med statskunskap som huvudämne och räknades som en av landets främsta specialister på "kommunalkunskap" i alla dess olika aspekter.

Först måste man emellertid utverka statsbidrag till en ny tjänst. Denna beviljades av 1948 års riksdag, varefter man kunde utannonsera alla tre lärartjänsterna för ordinarie anställning. Sommaren 1948 utsåg styrelsen Lindblom som rektor och Marja Almqvist och de la Motte som lärare. Deras anställning godkändes av regeringen.

Lindblom och de la Motte var kvar i sina tjänster under hela instituttiden. Marja Almqvist däremot flyttade tillbaka till Stockholm redan 1951. Hon efterträddes i Lund av sin efterträdare som biträdande lärare i Stockholm, socionomen Dora Rinman. Denna hade redan tidigare vikarierat i Lund när Marja Almqvist var utomlands för studier. Även Dora Rinman var ledig ett år för studier i USA. Vikarie var då socionomen Gudrun Rosenqvist.

Från början fanns inga yrkestitlar för de ordinarie lärarna vid instituttet. de la Motte titulerades konsekvent "f d kommunalkamreraren" och Dora Rinman "socionomen". 1958 infördes emellertid titeln "lektor" för de ordinarie lärarna.

Huvuddelen av undervisningen sköttes som nämnts av timlärare. Detta

gick bra eftersom det alltid fanns gott om sakkunniga akademiker som gärna ville ha en extraförtjänst. Lindblom hade också god förmåga att skaffa tillfälliga föreläsare från ämbetsverk, kommuner och organisationer, vilket gav undervisningen en mera praktisk och "levande" karaktär än universitetsundervisningen.

Till den praktiska karaktären bidrog också - särskilt under de första åren - att många av eleverna var relativt gamla med erfarenhet från olika yrkesområden och även från kommunal verksamhet, inte sällan som förtroendemän.

Timlärarna var av två slag, dels "examinatorer" som tenterade och satte betyg i sina respektive ämnen och var ledamöter av lärarrådet, dels övriga som enbart undervisade.

Flertalet examinatorer tjänstgjorde under ganska långa perioder, vilket framgår av följande exempel.

Statskunskap: professor Nils Stjernquist 1947-1963

Nationalekonomi: professor Carsten Welinder 1947-1963

Socialrätt: rådmän Anders Bruzelius 1950-1963

docent Åke Elmér 1950-1962 (fast anställd från 1963)

Psykologi: docent Gudmund Smith 1950-1962

Hygien med socialmedicin: stadsläkare Olof Johnsson 1949-1960

Examinatorer under kortare perioder var bl a professor Folke Schmidt (socialrätt), professor Erik Essen-Möller (psykologi), professor Hans Ronge (hygien) och fil lic Sven Marke (psykologi och sociologi).

Paul Lindblom var själv examinator i socialpolitik och till 1950 i psykologi, därefter i sociologi. När social metodik och administration (SMOA) blev examensämne 1960, blev Dora Rinman examinator. 1961 tillsattes också en fast plats som biträdande lektor i detta ämne (mot-svarande de senare konsulenterna). Det blev Elsa Alsterdal som en gång varit elev i institutets första kurs. Tage de la Motte var examinator i kommunal förvaltning och kommunal ekonomi under hela tiden.

Bland timlärarna utan säte i lärarrådet var professor Carl-Erik Quensel i statistik den mest anlitade. Han var med under hela tiden. Det var också generaldirektör Alf Johansson i bostadsstyrelsen som givetvis

föreläste om bostadspolitik. Både statistik och bostadspolitik ingick i ämnet socialpolitik.

Andra timlärare som var med under flera år var docent Eberhard Nyman och fil lic Henry Egidius i psykologi, fil lic Rune Persson i sociologi, fil lic Lennart Améen i nationalekonomi och skoldirektör K G Ljunghill i socialpolitik (utbildningspolitik).

När man går igenom förteckningarna över timlärare i teoretiska ämnen frapperas man av att där nästan inte finns några kvinnor. Endast i de korta kurserna i barnpsykologi och familjesociologi var det några år kvinnliga föreläsare. Men detta var på den tiden helt naturligt eftersom praktiskt taget alla universitetslärare då var manliga.

I de praktiska kurserna (senare också ämnet SMOA) medverkade ett stort antal personer från yrkeslivet, i det fallet både män och kvinnor. 1962/63 medverkade t ex 15 utomstående i SMOA och åtskilliga även i den kommunala praktiska kursen. Mångåriga medarbetare var bl a advokat Olof Wellmark och socialvårdskonsulent Filip Dahlström.

Utom timlärare medverkade som nämnts även ett stort antal tillfälliga föreläsare, vilka noggrant redovisas i årsredogörelserna. Några kom tillbaka varje år, andra var mera tillfälliga. Någon från Danmark var det varje år. En ofta förekommande föreläsare var dr Henrik Hoffmeyer från Köpenhamn.

När institutet förstatligades 1963 tillkom flera nya fasta lärare. På personalförteckningen upptogs fyra universitetslektorer som skulle ha doktorsgrad eller motsvarande kompetens. En av dessa skulle vara rektor. Lindblom och de la Motte förklarades vara universitetslektorer. De två nya tjänsterna inrättades i ämnet socialpolitik och socialrätt och i ämnet psykologi. Till dessa tjänster utsågs docent Åke Elmér och fil lic Sven Marke.

Dora Rinman fick behålla sitt lektorat i social metodik och administration men dessutom inrättades ett nytt lektorat, vilket besattes med socionomen Gunnel Swedner (elev vid institutet 1948-50). Dessa båda skulle tillsammans svara för undervisningen i SMOA. Elsa Alsterdals tjänst som biträdande lektor ombildades till en tjänst som konsulent

för praktikplacering på sociala linjen. Detta var vad hon huvudsakligen hade sysslat med även tidigare.

På socialkommunala linjen fick de la Motte utom undervisningen i de kommunala ämnena även - liksom förut - sköta om praktikplaceringen. Detta underlättades av att antalet elever på den linjen fortfarande var ganska litet. Ännu 1963 intogs bara 19 mot 98 på sociala linjen.

4.10. Eleverna

Hösten 1947 intogs 37 elever på sociala, 15 på socialkommunala och en på teoretiska linjen. Med anledning av det låga antalet "kommunalare" tog man in ytterligare 20 sådana och två "teoretiker" på våren 1948. Intagningen var beräknad till totalt omkring 70 per år men detta antal uppnåddes endast enstaka år fram till 1960. Då ökades intagningen till resp 85, 100 och 120 under åren 1961-1963. Ökningen gällde enbart den sociala linjen. Se tabellen!

Det var alltså ett ganska litet elevantal hela tiden. När fullt antal hade nåtts 1949 var det på hösten omkring 200 elever och det antalet höll sig sedan ganska konstant, dock med någon ökning på 1950-talet på grund av att - som ovan nämnts - allt flera inte blev klara på normalt tid. På våren, efter diplomeringen, var antalet ett 50-tal mindre och då var också många ute på praktik. Då var alltså antalet faktiskt närvarande elever på Wieselgrens Minne betydligt under 200. I stadgan talas inte om "elever" utan om "lärjungar"!

I årsredogörelserna anges totalantalet inskrivna under höstterminen och deras fördelning på kön och utbildningsbakgrund. För nutidens betraktare ter det sig märkligt att det var en påtaglig manlig majoritet de första åren. Detta berodde främst på att den socialkommunala linjen hade nästan enbart manliga elever. Senare var könsfördelningen ganska jämn fram till omkring 1960, då den sociala linjens intagning ökades. Men under hela instituttiden var andelen manliga elever betydligt större än under senare år. Se diagram på sid 95.

Det begränsade elevantalet uppfattades i regel som fördelaktigt av både lärare och elever, eftersom man lärde känna varandra och lärde av varandra. Det är omvittnat att de elever (mest flickor), som kom från väl-

Antagna och examinerade elever vid Sydsvenska socialinstitutet

År	Antagna				Examinerade				Antal inskrivna (ht)		
	Soc	Soc kom	Teor	S:a	Soc	Soc kom	Teor	S:a	Manl	Kvinnl	S:a
1947/48	37	35	3	75	-	-	-	-	50	25	75 ¹
1948	38	11	8	57	-	-	-	-	77	52	129
1949	42	27	4	73	26	13	-	39	121	83	204
1950	41	10	7	58	24	23	-	47	129	90	219
1951	39	10	2	51	40	25	4	69	117	101	218
1952	41	15	6	62	36	9	4	49	100	107	207
1953	36	20	2	58	37	8	1	46	104	111	215
1954	42	20	4	66	43	14	5	62	107	111	218
1955	47	14	3	64	37	17	-	54	110	96	206
1956	48	11	1	60	38	20	1	59	102	107	209
1957	50	17	1	68	42	14	2	58	96	108	204
1958	46	15	3	64	40	10	3	53	96	124	220
1959	51	15	4	70	41	16	2	59	98	131	229
1960	51	18	1	70	33	13	-	46	100	140	240
1961	66	18	2	86	35	10	-	45	102	171	273
1962	78	17	5	100	26	16	-	42	127	192	319
1963	98	19	5	122	50	18	-	68	121	212	333
1964					67	12	1	80			
1965					72	14	5	91			
1966					39	8	2	49			
1967-69					55	12	2	69			
Summa	851	292	61	1204	781	272	32	1085	¹ Vårterminen 1948		
Examinerade i % av antagna:					92	93	52	90			

Anm. Antagna för partiell utbildning ej medräknade (totalt ca 10)

bärgade hem och hade ringa yrkeserfarenhet, hade nytta av diskussionerna med - de oftast äldre - kamraterna från annan miljö. Och kanske också tvärtom! För lärarna var det också nyttigt att ta del av elevernas erfarenheter för att förstå de samhällsförhållanden som de undervisade om.

Man räknade redan från början med att socialinstitutet skulle ge möjlighet till högre utbildning för dem som inte fått gå den vanliga studievägen över studentexamen. Denna förhoppning infriades i hög grad under de första åren. Det fanns då uppenbarligen ett uppdämt behov av utbild-

ning, en "begåvningsreserv" som man brukade säga. Det var ju ännu 1950 bara 5 % av en årskull som tog studenten. Men ännu under 1960-talet var vägen folkhögskola-socialinstitut/socialhögskola av märkbar betydelse.

Det var särskilt den socialkommunala linjen som utnyttjades av icke-studenter. Bland de första årgångarna på den linjen fanns bara enstaka studenter. Nästan alla hade folkhögskola eller korrespondensstudier som bakgrund. De flesta hade bara folkskola i botten. Åtskilliga var också över 33 år, vilket krävde dispens från åldersgränsen. Även på sociala linjen var studenterna i minoritet de första åren.

Den teoretiska linjen var från början avsedd främst för blivande journalister och organisationsfunktionärer, också i det fallet främst för icke-studenter. Så blev det knappast, i varje fall inte i Lund. För det lilla antal som utnyttjade den hade den dock betydelse.

I årsredogörelserna redovisas också utbildningsbakgrunden för samtliga elever respektive år. De första tio åren höll sig andelen studenter tämligen konstant, men när antagningen på sociala linjen ökade (och andelen studenter inom ungdomsgenerationen steg) kom studenterna att bilda majoriteten, dock utan att helt dominera. I följande tabell ges några siffror.

Socialinstitutelevernas fördelning på utbildningsbakgrund, procent

	1950	1956	1958	1960	1962
Studentexamen (motsv)	41	42	45	57	62
Realex, flickskola (motsv)	16	17	17	15	14
Övriga (mest folkhögskola)	43	41	38	28	24
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>
100 % =	219	209	220	240	319

Den föregående utbildningen var på den tiden mer än nu beroende av den sociala uppväxtmiljön. Därför kan den i viss mån användas för att karakterisera den senare, dock med den reservationen att det var lättare att få utbildning över folkskola i städerna.

En viss belysning av den sociala bakgrunden ger också stipendieansökningarna. Socialinstituten hade ett eget stipendiesystem, något lik-

nande det som gällde för folkhögskolorna. Institutet hade en statsbidragspost till stipendier, som kunde sökas av "obemedlade och mindre bemedlade" elever. Det rörde sig om högst 90 (senare 105) kronor per månad. Beloppen fördelades av styrelsens arbetsutskott som också delade ut de kommunala tilläggsstipendier som det fanns särskilda bidrag till.

Utöver de "egna" stipendierna kunde eleverna från 1950 liksom universitetsstudenterna få statsgaranterade banklån (gällde nästan alla) och från 1953 s k naturastipendier som bestod av betalning för bostad, mat och kursböcker (behovsprövade). Dessa utdelades av den lokala statsstipendienämnden, i vilken socialinstitutet var representerat.

Som underlag för utdelningen av institutets stipendier gjorde Märtha Odelsberg upp en utförlig sammanställning av uppgifterna i ansökningarna. Där angavs föräldrarnas yrke, inkomst och förmögenhet (även för till åren komna sökande med egna familjer), antal syskon, om dessa var självförsörjande eller inte, sökandens yrke, tidigare och nuvarande inkomster, försörjningsbörda etc.

Som ett exempel på hur det kunde se ut kan man ta ansökningarna från januari 1949.

Av 133 elever sökte 51 stipendium. Dessutom var några "kommunalare" ute på betald praktik och kunde inte få något. Fem fick avslag. Två av dem hade omskolningsbidrag från AMS eller förtidspension. En var enda barnet till en stationsmästare med 8 126 kronor i årsinkomst, vilket ansågs för mycket på den tiden. En annan stupade på att modern, som var änka med låg inkomst, hade egen fastighet. Dessutom avslogs ansökan från en kvinnlig elev på grund av dåliga studieresultat. (Ibland ställdes som villkor för stipendium att vissa tentamina skulle vara avklarade.)

20 av de övriga fick 90 kronor i månaden, 15 fick 60 kronor och 11 fick 45 kronor.

Av de sökandes fäder var 20 arbetare, 8 lägre tjänstemän (t ex lokförare), 7 lantbrukare (flera "småbrukare") och 6 hantverkare eller andra småföretagare. För 10 sökande anges inte faderns yrke, endast att

han var död. För en postgymnasial utbildning var detta en påfallande låg socialgruppsanknytning.

Den sociala bakgrunden kan också belysas av att 7 hade stipendium från LO och 4 från Brantingfonden. Dessutom hade flera kommunala stipendier hemifrån. Bara en redovisade arbetsinkomst vid sidan av studierna. Han var ordförande i Furulunds municipalnämnd och fick 400 kronor per år.

4.11. Elevkåren

Enligt institutets stadgar skulle alla elever tillhöra Sydsvenska socialinstitutets elevkår. Dess verksamhet är utförligt dokumenterad i institutets tryckta årsberättelser. Dessutom finns en 15-årshistorik i jubileumsskriften "Socionom" som gavs ut 1962 och en 20-årshistorik i socialhögskolans studentkårs tidskrift "Månadsbladet" 1967.

Elevkårens uppgifter brukade definieras så, att dess styrelse och andra funktionärer skulle sköta om alla gemensamma intressen som inte berörde undervisningen. Det fanns klubbsektion, idrottssektion, diskussionssektion och socialt utskott. Det sistnämnda hjälpte bl a till med att skaffa bostad åt medlemmarna. På den tiden bodde nästan alla elever under studietiden i Lund eller Malmö. Några särskilda studentbostäder fanns praktiskt taget inte.

Ett viktigt utskott var studienämnden. Den skulle framlägga elevernas önskemål för lärarna, göra undersökningar och ev framställningar rörande praktiken och skriva förslag till remissyttranden i olika studiefrågor. Som tidigare nämnts var eleverna inte representerade i institutets officiella organ. Först efter förstatligandet 1963 inrättades en "undervisningsnämnd" (senare kallad "utbildningsnämnd") där både lärare och elever var representerade.

Under den första tiden skötte studienämnden också om vakthållningen i biblioteket och gjorde upp turlistor för denna. Senare fick elevkåren ett antal nycklar till biblioteket. Dessa lånades ut till eleverna mot depositionsavgift.

Klubbsektionen skötte om de praktiska detaljerna. Det gällde t ex att inreda det klubbrum som ordnades i gårdshuset till Wieselgrens Minne.

Man fick bidrag av institutet och utifrån men måste ändå ta upp ett amor- teringslån för ändamålet. I klubbrummet fanns ett stort antal tidningar och tidskrifter, av vilka många hade tiggts ihop från de olika hemorterna. I institutsstyrelsens protokoll är ett ofta återkommande ärende framställ- ning från elevkåren om bidrag (i regel små) till olika ändamål.

En viktig fråga var samarbetet med de båda andra institutens elevkårer. I november 1948 inbjöds dessa till en konferens i Lund och man bildade Socialinstitutens elevkårers organisation - SEO. I början sysslade SEO mest med idrottsevenemang men snart togs också utbildningsfrågorna upp. Man fick bl a till stånd en viss utjämning av betygsskalorna vid de olika instituten.

Diskussionerna om ett tidningsorgan var många. Försök med stencilerade medlemsblad blev inte långvariga. Man lyckades i stället så småningom få ut en gemensam tidning, SEO-nytt, vilken 1959 slogs ihop med Socionom- förbundets tidskrift som då hette DSI-nytt. SEO-nytt, senare kallad Socio- grammet, var en del av Socionomförbundets tidskrift flera år framåt.

Varje år förekom också någon form av samarbete med motsvarande elevkårer i andra länder, särskilt naturligtvis med den i Köpenhamn men även med andra nordiska länder och Tyskland.

Förhållandet till Lunds studentkår och Sveriges förenade studentkårer (SFS) var ett omdiskuterat problem under hela instituttiden. Detta var både en praktisk fråga och en prestigefråga. Socialinstitutens elevkårer gjorde flera försök att bli medlemmar av SFS men dessa avslogs. Eftersom medlemskap i kårerna inte krävde studentexamen var de inte "fina nog". Först när ombildningen till högskolor var beslutat 1964, gav SFS med sig.

Samarbetet med Lunds studentkår och Akademiska föreningen gick bättre. Elevkåren fick ett slags adjungerad ställning till Akademiska föreningen. Mot en mindre avgift fick man tillträde till Ateneum och tillgång till studenthälsovården. De sista åren förekom ett organiserat samarbete med Lunds studentkår genom att elevkåren fick skicka representanter till de viktigaste utskotten inom studentkåren. Ett tag diskuterades också ett gemensamt studentbostadshus.

Slutet på bostadsdiskussionen blev dock att kåren beslöt bygga ett eget

bostadshus i samarbete med HSB. Under åren 1962-1964 var många kårfunktionärer starkt engagerade i detta projekt. Bl a gjordes en stor tiggeriaktion till möbleringen. Huset blev dock inte färdigt under instituttiden. Dess utformning och vidare öden behandlas i ett sammanhang i nästa kapitel.

Överskottet på försäljningen av 1962 års jubileumsskrift skulle gå till utsmyckning av det blivande socionomhuset. Om det blev något överskott förmåler inte historien.

4.12. Institutsocionomernas arbetsmarknad

Vad blev det av de socionomer som utexaminerades från Sydsvenska socialinstitutet? Någon heltäckande statistik över detta finns verkligen inte. Men en viss uppfattning kan man få av den matrikel som Sveriges socionomförbund gav ut 1967. Åtskilliga socionomer var dock inte medlemmar i förbundet och dessutom hade väl inte alla av de senaste årgångarna fått sin definitiva placering i yrkeslivet. Med dessa reservationer kan man konstatera följande. Se tabellen!

På den sociala linjen var naturligtvis kommunal socialvård det vanligaste arbetsområdet. Men det var bara en tredjedel av dem som finns i matrikeln som var där. Bland de kvinnliga socionomerna var mer än dubbelt så många kuratorer som socialassistenter. En stor grupp var "hemmafruar" (och bland dem som inte var med i socionomförbundet var förmodligen andelen ännu större). Det framgår av utredningarna att man dimensionerade intagningen med tanke på den relativt stora avgången till hemarbete. Många, kanske de flesta, av dessa hemmafruar har naturligtvis senare återgått till arbetsmarknaden.

Skillnaden mellan män och kvinnor är den traditionella. Männen blir betydligt oftare chefer men inte kuratorer. (Något flera kvinnor har dock fått chefsbefattningar senare.) Av "udda" sysselsättningar kan noteras tre lärare vid socialhögskolor (flera senare), fyra vårdlärare och två i internationell hjälpverksamhet (alla dessa kvinnor). Fyra män hade intendenttjänst vid privata företag. Även ett par personalkonsulenter var i enskild tjänst.

Institutsociomernas sysselsättning enligt 1967 års sociommatrikel

Sociala linjen:	Män	Kvinnor	Summa
Sjukhuskurator	-	92	92
Socialassistent, socialinspektör	38	54	92
Socialchef, avdelningschef	26	3	29
Skolkurator	3	26	29
Personalkonsulent	10	5	15
Skyddskonsulent, skyddsassistent	6	7	13
Anstaltsassistent	4	8	12
Anstaltschef	9	-	9
Familjerådgivare	-	8	8
Kanslitjänster:			
Departement och ämbetsverk	6	8	14
Länsarbetsnämnd, försäkringskassa	8	8	16
Landstingsförvaltning	8	3	11
Kommunal förvaltning	4	-	4
Övriga tjänster	4	9	13
Hemmafru	-	44	44
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	126	272	398

Antalet Lundasociomer som skulle ha kunnat vara med i statistiken kan uppskattas till ca 600. Uppgifterna gäller alltså ca två tredjedelar av dessa.

Socialkommunala linjen: (alla utom fyra var män)

Kommunalkamrer, drätselkamrer	97
Kommunal kanslitjänst i övrigt	22
Kanslichef, drätselchef etc	13
Konsulent i Kommunförbundet	9
Landstingskanslitjänst	9
Statlig kanslitjänst	7
Övriga	7
	<hr/>
	166

Även i detta fall gäller uppgifterna ca två tredjedelar av totalantalet som kan uppskattas till ca 240.

Något förvånande är väl att så många från sociala linjen (45 av de i

matrikeln upptagna) hade kanslitjänster, särskilt att så många som 14 fanns i departement och ämbetsverk som byråsekreterare eller byrådirektör och liknande. Dessutom har några till kommit dit sedan dess.

På socialkommunala linjen dominerar kommunalkamrerarna, vilket ju också var meningen med utbildningen. Gränsdragningen mellan kameral och annan kanslitjänst är säkerligen flytande. Detta gäller även definitionen på chefstjänster. Kommunalkamrern i en större landskommun var väl i många fall fortfarande den högste chefen inom den kommunala förvaltningen.

Påfallande många var konsulenter i Kommunförbundet. Bland "udda" tjänster var en socialassistent, en lärare, en direktör i enskilt företag och en riksdagsman. Av de fyra noterade kvinnorna var två kommunalkamrerare, en "kommunalsekreterare" och en hemmafru.

De som gick på teoretiska linjen har i regel inte ägnat sig åt "socio-nomyrken". Endast 7 av 52 var med i Socionomförbundet. Av dem var en socialsekreterare, 2 inspektör i länsarbetsnämnd, en stadsbibliotekarie, en redaktör, en ägare av privat sjukhem och en avdelningschef (numera direktör) i försäkringskassa.

Efter 1967 har åtskilliga institutsocionomer avancerat till mera framskjutna befattningar. Det har inte varit möjligt att göra någon fullständig undersökning om detta. Om man bläddrar i statskalendern kan man emellertid åtminstone hitta en landshövding (Göte Fridh, sk 1950), tre departementsråd i olika departement, två avdelningschefer i ämbetsverk, ett kammarrättsråd och en professor (Edgar Borgenhammar, soc och sk 1959). En till lär vara på väg att bli professor (Bengt Gesser, soc 1957).

Flera Lundasocionomer har gjort karriär som politiker. Mest kända är väl bostadsminister Hans Gustafsson (sk 1951, elevkårsordförande 1950) och industriminister Thage G Peterson (sk 1957). Man kan också nämna riksdagsledamöterna Grethe Lundblad (teor 1951) och Börje Nilsson (sk 1958) samt numera ambassadören, tidigare ordföranden i Stockholms kommunfullmäktige Annie Marie Sundbom (soc 1957).

Slutligen bör man väl också nämna dem som blivit lärare på socialhögskolan. Där finns två lektorer i social metodik: Gunnel (Polster) Swed-

ner (soc 1950) och Thore Persson (soc 1951) och tre lektorer i praktisk förvaltningskunskap: Britta Stråhlén (soc 1956), Einar Regefalk (soc 1957, i Umeå) och Yngve Ramkvist (sk 1959). Konsulenter har varit Elsa (Bucht) Alsterdal (senare Bolin, soc 1951), Inger Farm (soc 1964) och Astrid Frankel (soc 1964) på sociala linjen samt Olle Wendt (sk 1965) och Per Gudmundsson (sk 1965) på förvaltningslinjen. Ulla (Edenholm) Steen (soc 1965) har varit ledare för socialhögskolans fortbildningskurs för socionomer sedan dess tillkomst. Kerstin Qvarnström (soc 1956) var en tid lektor i social metodik i Umeå.

5. Den självständiga socialhögskolan 1964-1977

5.1. Allmänt om socionomutbildningen

Under 1960- och 1970-talen gjordes åtskilliga utredningar och fattades åtskilliga beslut som påverkade socionomutbildningen i Sverige.

Det började med **socionomutbildningskommittén**, som tillsattes 1960. Dess ordförande var landshövding Thure Andersson (senare ordförande i socialutredningen). Bland ledamöterna var Paul Lindblom. Sekreterare var Inge-
mar Mundebo (då konsulent vid Stockholmsinstitutet, senare känd som poli-
tiker). Kommittén föreslog 1961 ett nytt institut i Umeå (riksdagsbes-
lut 1962) och lämnade sitt slutbetänkande, **Socionomutbildningen** (200 si-
dor, SOU 1962:43) i augusti 1962.

Kommitténs viktigaste förslag var att socialinstitutet skulle förstata-
ligas och ombildas till socialhögskolor med betydligt ökade resurser.
Studietiden skulle ökas till 3½ år och kravet på förpraktik avskaffas.
Linjeindelningen skulle upphöra. Alla skulle ha samma grundutbildning
men kunna specialisera sig genom olika delkurser och praktikställen.
Antalet fasta lärare skulle ökas betydligt. Professurer och forsknings-
avdelningar skulle inrättas.

Förslaget att slopa linjeindelningen blev hårt kritiserat, vilket ledde
till att reformen kom att genomföras i etapper. 1963 beslöt riksdagen
att institutet skulle förstataligas från 1 juli och antalet lärartjänst-
er ökas (proposition 1963:79). Övriga förslag skulle överarbetas ytter-
ligare.

Överarbetningen gjordes av Stockholmsinstitutets rektor Hans Meijer
(senare professor i Linköping) och Ingemar Mundebo. Den resulterade i
en stencil på 36 sidor ("**departementspromemorian**") i november 1963.
Linjeindelningen behölls och ämnesindelningen justerades. 1964 års
riksdag beslöt i stort sett efter promemorians riktlinjer (prop 1964:
48). Men forskningen blev än en gång skjuten på framtiden.

Med höstterminen 1964 kunde alltså socialhögskolorna börja sin verksamhet.
Hur den anordnades framgår av beskrivningen av socialhögskolan i Lund i
nästa avsnitt.

Antalet utbildningsplatser hade nu ökat betydligt. 1940 var det omkring 100, 1950 och 1960 omkring 300 och 1965 omkring 600. Men de räckte inte till. 1965 kom en ny utredning, **Ökad socionomutbildning**, på 300 sidor (DsE 1965:4). Dess huvudförslag var en ny socialhögskola i Örebro och den kallades därför **"Örebroutrédningen"**. 1966 beslöt riksdagen om den femte socialhögskolan (prop 1966:50).

Men inte ens detta räckte. 1968 års utbildningsutredning, **U 68**, föreslog 1969 en ytterligare kraftig ökning av socionomutbildningen, närmast för att länka av det enormt ökade studentantalet inom de samhällsvetenskapliga fakulteterna och för att minska arbetslösheten bland folk med samhällsvetenskaplig fil kand-examen. (AMS inrättade för övrigt omskolningskurser i socialhögskolans ämnen för arbetslösa akademiker, bl a i Furu-lund.) 1970 års riksdag beslutade att intagningen skulle mer än fördubblas, till 1590 läsåret 1970/71.

Den enorma ökningen av antalet studieplatser medförde givetvis stora problem med att skaffa tillräckligt antal lärare, lokaler och - framför allt - praktikplatser. För att lösa dessa problem vid en av riksdagen önskad ytterligare ökning av studentantalet tillsattes **1970 års socionomutbildningsberedning** (SUB 70). Ordförande var Lars Sköld, som varit rektor från starten först för Umeå- och sedan för Örebro-högskolan (1970 var han överdirektör i skolöverstyrelsen). Lund var representerat av Åke Elmér och studentrepresentanten Ylva Ericsson. Bland ledamöterna var också socionomen (senare statsrådet) Anita Gradin.

SUB 70:s betänkande hette **"Vidgad socionomutbildning"** (137 sidor DsU 1970:19). Utredningen föreslog tre nya högskolor och ytterligare intagning vid de övriga. För att lösa praktikfrågan föreslog utredningens majoritet att en termins handledd praktik skulle ersättas av s k praktikarbete som skulle kunna läggas före studierna, även efter antagningen. En minoritet föreslog s k orienteringspraktik, enskild eller gruppvis, utan särskilda handledare men i nära kontakt med socialhögskolan.

Det blev emellertid bara en ny socialhögskola (i Östersund) enligt riksdagsbeslutet 1971 (prop 1971:26). I stället blev det ännu större ökning vid de förutvarande. Totalt blev det ca 2000 intagningsplatser. I stället för praktikarbete eller orienteringspraktik beslöts att de studenter som haft en viss yrkeserfarenhet före antagningen skulle ha

endast en termin med handledd praktik. Resten skulle liksom tidigare ha två terminer.

SUB 70 föreslog också ändring av socialhögskolornas centrala ledning. Redan från början hade socialinstitutet samarbetat både om antagningen och om studiernas uppläggning. Detta samarbete institutionaliserades 1963. Då inrättades **samarbetsnämnden för socialhögskolorna** som bestod av rektorerna plus ordförande och en ledamot som utsågs av regeringen. Ordförande var hela tiden generaldirektören (och socionomen) Sixten Larsson, ledamot var först Ingemar Mundebo, sedan Paul Lindblom.

Samarbetsnämnden var ingen myndighet men fick allt större betydelse som remissorgan och beredningsorgan för departementet. Dessutom blev nämndens beslut ofta avgörande för de lokala styrelserna i de ärenden som nämnden tog upp. SUB 70 föreslog att samarbetsnämnden skulle ombildas till en myndighet, **nämnden för socionomutbildning**, och detta blev också riksdagens beslut 1971.

Nämnden utsågs i sin helhet av regeringen bland representanter för universitet, fackliga organisationer och studenter. Rektorerna fick närvaro- och yttranderätt men kunde inte bli ledamöter. Det kunde däremot lärare och elever bli.

Den nya nämnden blev en mellaninstans i de flesta ärenden mellan skolornas styrelser och departementet. Så småningom fick den också överta den ena efter den andra av departementets befogenheter. Men skolornas styrelser och lärarråd blev kvar, så på det lokala planet blev inte förändringen så stor.

Inför högskolereformen 1977 upphörde nämnden för socionomutbildning redan från oktober 1976. Dess uppgifter övertogs av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ). UHÄ fick då också befogenhet att tillsätta universitetslektorer och lektorer, vilket tidigare gjordes av regeringen.

Ett par regeringsbeslut av betydelse bör också nämnas i detta sammanhang. I november 1968 beslöts om en "försöksverksamhet med nya former för samarbete mellan studerande, lärare och övrig personal" vid universitet och högskolor (FNYS). Bestämmelserna förlängdes till

att gälla hela perioden fram till 1977 och avsåg att ge studenterna ökat inflytande på högskolans verksamhet. Vad de innebar för Lund beskrivs i ett särskilt avsnitt (5.13.)

Ett annat regeringsbeslut kom 1970 som innebar att det inrättades en s k fri kvot för inträdessökande utan gymnasieutbildning men som fyllt 25 år och hade minst 5 (senare 4) års yrkeserfarenhet. Samtidigt avskaffades inträdesproven och ersattes med särskild prövning inom gymnasieskolan i provämnena.

5.2. Organisationen

Förändringen från socialinstitut till socialhögskola genomfördes som redan nämnts i två etapper. 1963 förstatligades instituten och 1964 förändrades utbildningen. Organisationen var i stort sett oförändrad redan från 1963.

Socialhögskolans utveckling är svårare att följa än institutets, eftersom förstatligandet medförde att årsredogörelserna upphörde. Det följande är byggt på stadgor, regleringsbrev, styrelseprotokoll och andra handlingar i socialhögskolans arkiv samt på intervjuer och personliga minnen.

Högskolans styrande organ var liksom tidigare styrelse, lärarråd och rektor. Dessutom skulle utbildningen diskuteras i en utbildningsnämnd. Antagningen av elever flyttades till samarbetsnämnden, från 1971 nämnden för socionomutbildning.

Styrelsen hade 10 ledamöter. Rektor var självskriven ledamot, de övriga utsågs av regeringen för tre år i taget. De skulle hämtas från universitetet, "avnämarna", dvs sociala och kommunala myndigheter, och arbetsmarknadens organisationer, men några bestämda regler fanns inte för detta.

Av den första uppsättningen styrelseledamöter hade hälften varit med i institutets styrelse. Bland de nya var ordföranden, landshövding Gösta Netzén, och de två "avnämarrepresentanterna" socialdirektör Bengt Hedlén, Malmö, och stadskamrer (senare ekonomidirektör) Kurt Eriksson, Kristianstad, (båda socionomer) för respektive sociala

linjen och förvaltningslinjen. Alla tre kvarstod under hela perioden fram till 1977.

Detsamma gjorde professor Nils Stjernquist som varit med i styrelsen nästan från början. (Lärare var han från första månaden.) Av de övriga veteranerna avlöstes landstingsrådet Torsten Andréé 1970 som vice ordförande av kommunalordf Sture Holmqvist, Svalöv, och riksdagsman Johannes Blidfors 1973 av kuratorn (senare kommunalrådet) Ingegerd Göransson (socionom). Hon var den enda kvinnan i styrelsen under hela perioden 1947 till 1977.

Lärarrådet bestod liksom under instituttiden av de fasta lärarna och konsulenterna och dessutom av examinatorer i ämnen som inte var representerade av fast lärare. Det senare gällde bara statistiken som företräddes av professor Carl-Erik Quensel tills även det ämnet fick en extra universitetslektor. Antalet ledamöter blev med tiden ganska stort, under de sista åren över 30.

Lärarrådets uppgifter var i stort sett oförändrade men de ökade i antal. Dess betydelse ökade också när lärarna blev så många att ärendena inte längre kunde klaras av på kafferaster eller improviserade sammanträffanden. Sammanträdena fick under flera år i hög grad sin prägel av diskussionerna om studentinflytandet, varom mera i ett särskilt avsnitt längre fram.

Rektorns ställning var likaledes i princip oförändrad. Men med ökat antal lärare och elever minskades inslaget av undervisning allt mer. Medverkan i den centrala nämnden föranledde också många Stockholmsresor. Under de sista åren var rektor enbart ämbetsman.

Paul Lindblom lämnade rektorstjänsten i september 1966 för att bli direktör för riksbankens jubileumsfond (senare för Institutet för rikskonserter). Han efterträddes av Åke Elmér som sedan satt kvar som rektor under hela självständighetstiden.

En nyhet vid förstatligandet var **utbildningsnämnden** (1963-64 kallad undervisningsnämnden). Den bestod av rektor som ordförande och tre

representanter för vardera lärare och studenter. Dess uppgift var att "bereda ärenden angående undervisningens ordnande, granska planer över studiegången och studiehandböcker samt till lärarrådet inge förslag i dylika ärenden".

Utbildningsnämnden skulle sammanträda minst en gång i terminen. Den var framför allt avsedd att vara ett forum för studenterna att framföra sina synpunkter på utbildningen. Den kom så småningom att spela en roll i diskussionerna om ett ökat inflytande från studenterna, vilket paradoxalt nog ledde till att den var helt ur funktion från 1969 till 1976.

5.3. Ekonomin

När institutet förstatligades blev ekonomin på ett sätt enklare. Man behövde inte längre "hålla efter" de bidragsgivande landstingen och kommunerna. Men samtidigt blev utgifterna strängare reglerade. Under instituttiden kunde man t ex hålla en ganska stor kontantkassa och direkt betala arvode och reseersättning till föreläsare från Stockholm eller Köpenhamn. Det går inte längre.

Utbetalningarna har med åren blivit alltmer byråkratiserade. Från direkt utbetalning över postgiro har vägen gått till först två, sedan en utbetalning per månad. Så länge socialhögskolan själv administrerade ekonomin behövde en timlärare eller tillfällig föreläsare inte vänta mer än högst 14 dagar på pengar. Sedan universitetet tagit över och hanteringen datoriserats har den normala väntetiden blivit 6-8 veckor.

Anslagsreglerna bestämde till stor del hur verksamheten skulle utformas. Nästan allting var i detalj bestämt genom riksdagens beslut och regeringens "regleringsbrev" som kom varje år vid halvårsskiftet.

I regleringsbrevet angavs antalet universitetslektorer, lektorer och konsulenter, vilka lönegrader de skulle ha och vilka ämnen de skulle undervisa i. När socialhögskolan tillkom, angavs t o m namnen på de universitetslektorer och lektorer som skulle överföras från socialinstitutet till socialhögskolan. Ett exempel på byråkratsvenska från 1964:

"De för Dora Sigröd Anna Rinman och Elsa Gunnel Swedner den 28 juni 1963 utfärdade förordnandena att vara extra ordinarie lek-

torer i social metodik och administration vid socialinstitutet i Lund skola avse extra ordinarie tjänster som lektorer vid socialhögskolan i Lund, för Dora Sigröd Anna Rinman i social metodik och för Elsa Gunnel Swedner i praktisk förvaltningskunskap; och skola Dora Sigröd Anna Rinman och Elsa Gunnel Swedner av styrelsen för socialhögskolan i Lund därom skriftligen underrättas".

De första åren angavs även kanslipersonalens tjänstetitlar och lönegrader. Då fanns också bestämda anslagssummor angivna för olika ändamål: handledarkurser, tentamensvakter, reseersättningar etc.

Så småningom infördes en s k automatik när det gällde extra lärartjänster och timplärare. Detta innebar att man fick inrätta nya undervisningsgrupper när elevantalet steg till en viss mängd och nya extratjänster som universitetslektorer eller lektorer när antalet undervisningstimmar översteg en viss gräns. Detta oberoende av en i förväg bestämd anslagsgräns.

De första åren kom pengarna från länsstyrelsen i Malmö men från 1969 från universitetet. Samtidigt överfördes bibliotekarien och bokinköpen till universitetsbiblioteket. Det var det första steget till samordning med universitetet. Senare övertog universitetet successivt allt mer av den ekonomiska redovisningen, detta redan under de sista åren av "självständigheten".

5.4. Kansliet

När verksamheten ökade behövdes också ett större kansli. Den tid var förbi när Märtha Odelsberg kunde sköta alltsammans med hjälp av en eller två kontorister. Den organisation som successivt byggdes upp efter förstatligandet har sedan i stort sett bestått även sedan socialhögskolan gått upp i universitetet. I det följande behandlas därför utvecklingen fram till 1987 i ett sammanhang.

Redan 1963 inrättades en särskild tjänst för kassa och bokföring. Den finns fortfarande kvar även om arbetsuppgifterna har ändrats. Innehavare är sedan 1964 Svea Hansson, nu med titeln byråsekreterare. En annan specialtjänst tillkom när socialhögskolan fick egen telefonväxel. Denna sköttes från 1970 av Gertie Gröndahl. Hon är kvar på kansliet

som byråassistent även sedan socialhögskolan anslutits till universitetets centrala växel.

Den löpande organisationen av undervisningen blev så småningom uppdelad på schemaläggning, lokalplanering och statistik å ena sidan och antagning, tentamenskontroll och examensbetyg å den andra. Den förra uppgiften kom att nästan helt uppta Märtha Odelsbergs tid. Hon fick så småningom titeln byråassistent. Den senare uppgiften övertogs av Siv Kristensson som började på expeditionen som kontorist 1966. Hon är fortfarande kvar, nu som byråassistent, medan Märtha Odelsberg gick i pension 1976 och efterträddes av Kerstin Skog, gift Holmberg, också byråassistent.

Som rektors sekreterare tjänstgjorde Märtha Odelsberg i många år. Uppgiften övertogs från 1973 av Birgitta (Sidbjör) Borafia, så småningom som byråassistent. När forskningsavdelningen tillkom flyttade hon dit och Gertie Gröndahl övertog rollen som prefektens sekreterare.

Utöver de här nämnda har åtskilliga personer tjänstgjort som kontorister och andra medhjälpare på kansliet, längst bland dem Ingeborg Meiner (1949-1974).

Som nämnts i förra kapitlet fick socialinstitutet en deltidsanställd vaktmästare 1963. 1966 anslog riksdagen pengar till en heltidsanställd "förste expeditionsvakt". Den posten innehades i många år av Ragnar Linde. Han var en trivsselfaktor i kansliets vardag och kunde också bidra med sång och fiolspel vid sällskapliga sammankomster. Linde efterträddes 1975 av Sven Persson som än i dag tjänstgör som "expeditionsförmän". Under den självständiga tiden gällde förmanskapet mest medhjälpare som anställdts med AMS-medel men senare har också tidvis förekommit en expeditionsvakt på lönestat.

Kansliet växte så kraftigt att det snart behövdes en kvalificerad kanslichef vid sidan av rektor. Efter upprepade framstötter från högskolorna och samarbetsnämnden anslog riksdagen 1970 medel till en sådan vid varje högskola, dock inte med högre lönegrad än förste byråsekreterare.

I Lund gick den posten efter flera försök att få en lämplig person till pol mag Gunvor Grönhagen som tillträde i början av 1971. Hon hade förut tjänstgjort inom universitetets centrala förvaltning och förde med sig många nyttiga kunskaper när det gällde att få ordning och överblick inom en snabbt växande relativt nyinrättad statsförvaltning.

Gunvor Grönhagen är fortfarande kvar vid socialhögskolan, numera med titeln byrådirektör.

Antalet anställda på kansliet har växlat åtskilligt under åren, bl a på grund av många deltidsanställningar. På Wieselgrens Minne var det bara 2-3, under socialhögskolans första tid 5-6 och när verksamheten var som störst 10-12. Under de senaste åren, efter förvaltningslinjens försvinnande, har antalet åter minskat. Våren 1987 är det 8. Dessutom har det funnits och finns städpersonal, numera lokalvårdare.

5.5. Lokalerna

När socialhögskolan började sin verksamhet var lokalerna delade mellan Wieselgrens Minne, Kiliansgatan 9, och två våningar i försäkringskassans hus, Kiliansgatan 12. Som nämnts i förra kapitlet trodde man att detta skulle räcka för överskådlig framtid trots det ökade elevintaget.

Men det gjorde det inte. Först blev det komplikationer genom att försäkringskassan behövde lokalerna (den har sedan dess sålt både detta och ett hus till när lokalbehovet blev ännu större). Socialhögskolan lyckades då få nya lokaler i pingströrelsens nybyggda hus vid Stora Södergatan 25 med inflyttning på våren 1967.

De nya lokalerna var inte nämnvärt större än de gamla. Dessutom var det obekvämt att ha biblioteket och några lärosalar kvar på Wieselgrens Minne när nu avståndet blev betydligt längre. Det gick ändå an de båda första åren, men sen kom den stora ökningen av elevantalet 1970 och då gick det inte längre.

Nya lärosalar och nya arbetsrum för lärare måste hyras runt om i Lund. I början av 1972 hade socialhögskolan lokaler på sju adresser:

Stora Södergatan 25
Kiliansgatan 9, Wieselgrens Minne
Kiliansgatan 13, Folkets Hus
Lilla Södergatan 6
Klostergatan 7
Botulfsgatan 2
Kastanjegatan 7, Smålands nation.

Lokalfrågan var ett ständigt diskussionsämne. Ett slag såg det ut som om socialhögskolan skulle få biskopshuset som kanslibyggning med lärosalar på södra lasarettområdet. Men så kom en ny biskop som i motsats till företrädaren ville bo i biskopshuset och då förföll den tanken. Även det dåvarande landstingshuset vid Byggmästaregatan var på tal.

Ett annat alternativ var Lindebergska skolan vid Karl XI gatan. Men där kom landstingets vårdskola emellan. I stället erbjöds socialhögskolan Allhelgonaskolan vid Bredgatan 26. Denna gamla folkskolebyggnad såg anskrämlig ut men ansågs kunna snyggas upp. Där fanns dock inte plats till något kansli, så det såg inte vidare ljust ut.

Men så meddelade byggmästare Harry Karlsson att hans hyresgäst i firmans kontorsbyggnad Bredgatan 13 skulle flytta och erbjöd den åt socialhögskolan (eller byggnadsstyrelsens lokalavdelning som ordnar lokaler åt statliga organ). Eftersom den byggnaden ligger snett emot Allhelgonaskolan var det en hygglig lösning och efter långdragna renoveringsarbeten i skolbyggnaden kunde socialhögskolan överge alla andra lokaler och successivt flytta till Bredgatan med början i april 1972. Där är den fortfarande när detta skrivs. Några år hyrdes också lokaler i grannhuset Bredgatan 15.

Flyttningen var ett komplicerat företag, där Gunvor Grönhagen visade en betydande organisationstalang. Lokalerna är ingalunda idealiska - de är ju byggda för andra ändamål - men de har fungerat hyggligt. De är också mera trivsamma än flertalet av universitetets institutioner. Flyttningen innebar en betydande lättnad.

Vad som saknades var främst större samlings- och skrivsalar och även tillräckliga utrymmen för smågrupper. Skrivningar har dock lätt kunnat

ordnas i universitetets lokaler vid Sölvegatan och för större samlingar har det varit lätt att hyra Stadsbibliotekets hörsal vid Bredgatan 3 eller Akademiska föreningens lokaler.

5.6. Intagningsreglerna

När socialhögskolan startade 1964 gällde fortfarande de gamla inträdesvillkoren, utom att åldersgränserna och kravet på förpraktik slopats. De som inte hade studentexamen hänvisades fortfarande till inträdesprov. Flera folkhögskolor specialiserade sig på att förbereda för dessa prov (för Lunds del särskilt Fridhems folkhögskola i Svalöv). Även studenter med släta betyg gick på dessa kurser.

Eftersom antalet ansökningar snart blev mycket större än antalet platser måste man också skapa ett system för rangordning av de sökande. Antagningen sköttes nu helt av samarbetsnämnden i Stockholm.

De sökande rangordnades efter poängsumman i de ämnen som ingick i inträdesprovet (svenska, historia, samhällskunskap, engelska och matematik), oavsett om betygen förvärvats i studentexamen, i särskild prövning som "privatist" i gymnasium eller vid inträdesprov. Man kunde få tilläggs-poäng för yrkeserfarenhet, förpraktik och akademiska betyg i socialhögskolans ämnen.

När den nya gymnasieskolan infördes 1969 anpassades villkoren till dess betygssystem. Dessutom tillkom ett stort antal andra utbildningsvägar som måste värderas och jämföras. Reglerna ändrades åtskilliga gånger som det skulle föra för långt att här referera. 1971 avskaffades inträdesproven och därefter gällde (i huvuddrag) följande regler fram till 1977.

De sökande indelades i tre kvotgrupper.

1. Fullständigt avgångsbetyg från årskurs 3 i gymnasieskolan (senare även årskurs 2 på sociala linjen).
2. Studentexamen, folkskollärarexamen, ingenjörsexamen och motsvarande äldre utbildningar
3. Fria kvoten
 - a) utländsk examen och vissa specialutbildningar

- b) särskild prövning i "behörighetsämnena" (= de tidigare prov-
ämnena)
- c) omdöme från folkhögskola om studielämplighet och kunskaper
- d) 25 års ålder, 5 års yrkeserfarenhet och vissa kunskaper i
svenska, engelska och matematik
- e) behörighet enligt kvotgrupp 1 eller 2 med praktisk yrkeser-
farenhet om minst 10 månader (om totalpoängen blev högre än
på grund av examensbetygen).

Det utbildades under dessa år en hel vetenskap inom kansliet hos nämnden för socionomutbildning om hur olika typer av yrkeserfarenhet skulle värderas, hur många som skulle tas in inom de olika kvotgrupperna med undergrupper etc.

Som exempel på hur en intagningsprocedur kunde gå till återges här några siffror från intagningen till höstterminen 1967.

Sociala linjen

Förkunskaper	Antal sökande	Därav med inträdesprov	Antagna	Därav efter inträdesprov
Studentex	230	13	64	1
Särsk prövning	4	-	1	-
Folkhögskola	15	15	2	2
Övriga	<u>6</u>	<u>6</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
Summa	255	34	68	4

Förvaltningslinjen

Studentex	57	5	34	-
Folkhögskola	4	4	-	-
Övriga	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
Summa	63	11	35	1

Teoretiska linjen

Studentex	3	-	1	-
Särsk prövning	3	-	1	-
Folkhögskola	2	1	1	1
Övriga	<u>1</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
Summa	9	1	3	1

Totalt	327	46	106	6
---------------	-----	----	-----	---

Av de 106 antagna blev bara 90 inskrivna (62+26+2). Några fick anstånd

med att börja studierna, andra gav återbud.

Det framgår av siffrorna att 18 av de sökande med studentexamen försökte höja sin poäng genom inträdesprov. Alla utom två fick lägre poäng på provet än i studentbetyget. Bara en kom in.

Antalet sökande var under flera år efter 1967 ca 700 till höstterminen och 4-500 till vårterminen. Hösten 1968 kom en av sju sökande in. När intagningen ökade blev det normalt med 3-4 gånger flera sökande än antagna. Trycket på sociala linjen var mycket större än på förvaltningslinjen. På den senare kunde vissa år alla behöriga sökande beredas plats.

5.7. Studiegången och läroämnena

Studietiden förlängdes från 1964 till $3\frac{1}{2}$ år på yrkeslinjerna och 4 år på teoretiska linjen. På yrkeslinjerna var den normala studiegången följande.

Termin 1: grundkurs

Termin 2: grundkurs

Termin 3: praktik

Termin 4: ettbetygsstudier i betygsämnen

Termin 5: ettbetygsstudier i betygsämnen

Termin 6: praktik

Termin 7: tvåbetygsstudier

Dessutom tillkom två månaders praktik som kunde utföras som betalt arbete. Den förlades i regel till någon av sommarferierna.

Från höstkursen 1971 skulle de elever, som hade minst 10 månaders yrkeserfarenhet före studierna, göra bara en praktiktermin. De hoppade i regel över den första och gjorde praktiken under sin femte termin. Studietiden blev för dem alltså 3 år.

När det gällde att avgöra vilka som skulle ha bara en termin med handledd praktik, räknades till yrkesarbete allt arbete som inte gällde isolerade arbetsplatser av typen hemarbete och småföretag.

Den **samhällsvetenskapliga grundkursen** var enligt stadgan gemensam för båda yrkeslinjerna (och även för teoretiska linjen). Den omfattade åtta

ämnen: rättskunskap I (kort propedeutisk kurs), rättskunskap II (socialrätt), statskunskap, statistik, samhällsekonomi med socialpolitik, sociologi, psykologi och praktisk förvaltningskunskap. Det sistnämnda ämnet var förberedande för den första praktikperioden och följaktligen olika för de båda linjerna trots stadgans bestämmelser om "gemensam grundkurs". Vid sidan om de föreskrivna ämnena fick sociala linjen en medicinsk orienteringskurs och förvaltningslinjen en kurs i bokföring.

Undervisningen på grundkursen brukade vara omkring 14 timmar i veckan, i början med två ämnen i taget, senare mera koncentrerat. Ämnenas omfattning varierade något, med nutida terminologi var de på i genomsnitt 5 poäng vardera, praktisk förvaltningskunskap dock nära 10 poäng. Antalet undervisningstimmar för varje ämne var bestämt i de av regeringen fastställda timplanerna.

Grundkursens elever var indelade i 30-grupper, under senare år fem grupper i höstkursen och fem grupper i vårkursen. Det var alltså ständigt 10 grundkursgrupper i gång.

Examensämnena var följande:

Rättskunskap särskilt förvaltningsrätt

Specialkurser: kommunalrätt, socialrätt

Statskunskap

Samhällsekonomi med socialpolitik

Specialkurser: socialpolitik, företagsekonomi

Sociologi

Specialkurser: arbetssociologi, det avvikande beteendets sociologi

Psykologi

Kommunal ekonomi och planering

Specialkurser: kommunal redovisning, samhällsplanering

Social metodik

Specialkurser: socialvårdsmetodik, social förvaltning

1974 delades ämnet kommunal ekonomi och planering upp i två ämnen: **Kommunal ekonomi med redovisning** och **Samhällsplanering**. 1975 togs specialkurserna bort i ämnet Social metodik för ett betyg. För två

betyg (som förut inte fanns) infördes specialkurserna socialt behandlingsarbete och social planering/samhällsarbete.

De flesta ämnena bestod av en allmän kurs och två specialkurser att välja emellan. Man kunde läsa två specialkurser men då måste studietiden förlängas och det var mycket ovanligt.

För ett betyg tog varje ämne en halv termin. Man kunde alltså läsa fyra ämnen under det andra teoretiska året. För att höja till två betyg i ett ämne krävdes ytterligare en hel termins studier (i regel sista terminen) och för tre betyg ytterligare en termin. Tre betyg gick alltså normalt inte att ta på normalt tid och det var därför få som gjorde det, huvudsakligen på teoretiska linjen eller som tillägg efter examen.

Man kunde också ta betyg i fler än fyra ämnen men det krävde liksom trebetygsstudier längre tid än den normala, såvida man inte hade universitetsbetyg som kunde skrivas över. Detta var dock inte alltid så lätt eftersom ämnen med samma namn i regel hade olika innehåll vid universitetet och socialhögskolan. Annars ansågs ett betyg vara "lika mycket värt" vid båda institutionerna. På socialhögskolan läste man visserligen ett betyg på en halv termin mot en termin vid universitetet men då hade man ju också grundkursen bakom sig. För fyra betygsenheter krävdes lika lång total studietid.

Med modern "poängterminologi" innehöll alltså socionomexamen 100 poäng i teoretiska ämnen och 40 (ev 20) poäng i praktik, summa 140 (120) poäng, medan fil kand-examen innehöll 120 poäng.

De vanligaste ämneskombinationerna var följande:

Sociala linjen	Förvaltningslinjen
Rättskunskap-socialrätt	Rättskunskap-kommunalrätt
Psykologi	Statskunskap
Social metodik-socialvårdsmetodik	Kommunal ekonomi-kommunal redovisning
Sociologi-avvikande beteende	Samhällsekonomi-företagsekonomi
Varianter:	Varianter:
Social metodik-social förvaltning	Kommunal ekonomi-samhällsplanering
Samhällsekonomi-socialpolitik	Sociologi-arbets sociologi
Sociologi-arbets sociologi	Samhällsekonomi-socialpolitik
Statskunskap	Rättskunskap-socialrätt
Samhällsplanering (efter 1974)	

De tre första ämnena var s k **kärnämnen**a på respektive linje, dvs man måste ha minst tre betygsenheter (2+1 eller 1+1+1) i dem. Totalt skulle man ha minst 5 betygsenheter och 2 betyg i minst ett ämne. Social metodik fick inte räknas i bland de 5 betygen på förvaltningslinjen och kommunal ekonomi inte på sociala linjen. På teoretiska linjen krävdes 8 betygsenheter i valfria ämnen, dock inte social metodik.

De flesta tog två betyg i något av kärnämnen. De kunde då ta två andra ämnen om de ville, på sociala linjen t ex sociologi och socialpolitik och avstå från ett av kärnämnen. Men det var ovanligt. Normalt hade man alla tre kärnämnen + sociologi eller (mera sällan) socialpolitik. Om man tog två betyg i sociologi (eller socialpolitik) hade man inget val. Då måste man ha med alla tre kärnämnen. Motsvarande gällde för förvaltningslinjen.

Under perioden blev det några förändringar. Det gällde de båda linjekaraktäristiska ämnena, social metodik och kommunal ekonomi.

I **social metodik** kunde man som nämnts länge ta bara ett betyg. Specialkurserna var socialvårdsmetodik och social förvaltning. Den senare var väl närmast avsedd för dem som siktade mot administrativt arbete inom de sociala förvaltningarna men den valdes aldrig av tillräckligt många för att det skulle bli en kurs. Det fordrades 20 elever för detta, möjligen kunde man få dispens av regeringen (senare nämnden) om det var 14-15.

Specialkursen socialvårdsmetodik var inriktad på individuell eller gruppvis behandling av personliga problem. Mot detta opponerade sig många radikala studenter från 1968 och framåt. De krävde att man skulle inrikta socionomutbildningen mot samhällsförbättring. För att bli tillgodose detta startade Gunnel Swedner (med skolledningens goda minne) en försökskurs i "samhällsarbete" eller "fältarbete ute bland människorna". Kursen presenterades som specialkursen "social förvaltning" och fick då tillräckligt stor anslutning. (Motsvarande gjordes också vid de andra socialhögskolorna.)

På 1970-talet gjordes många framstötningar om att man skulle få ta två betyg även i social metodik, men först under de allra sista åren blev det-

ta möjligt. Då ändrades också specialkursernas benämning till "socialt behandlingsarbete" i stället för socialvårdsmetodik och "social planering/samhällsarbete" i stället för social förvaltning. Detta i enlighet med den faktiska utvecklingen. Men samtidigt föreskrevs att specialkurs fick tas endast för två betyg.

När det gällde förvaltningslinjens karaktärsämne **kommunal ekonomi och planering** gällde kritiken att man måste välja mellan specialkurserna kommunal redovisning och samhällsplanering. Om man ville ha båda måste man läsa in det ena på extra tid. Dessutom (och därför) var efterfrågan på specialkursen samhällsplanering så liten att det endast undantagsvis gick att ordna undervisning.

Resultat blev det först 1974. Ämnet delades då upp i två: "kommunal ekonomi med redovisning" och "samhällsplanering". Ett av dem fick räknas som kärnämne. Man kunde nu ta en examen på förvaltningslinjen med enbart de centrala ämnena statskunskap, kommunalrätt, kommunal ekonomi med redovisning och samhällsplanering.

Ämnesvalet hade vissa "modeväxlingar". 1968 års strömningar är fullt tydliga på sociala linjen. Av årskurs 1964 (med examen 1967-68) hade bara 49 % "normalkombinationen", vilket betyder att åtskilliga tog betyg i statskunskap eller socialpolitik. För årskurs 1967/68 (examen 1970-72) var motsvarande andel 87 %. Bland 64-orna tog 53 % två betyg i socialrätt, av 68-orna bara 6 %, medan andelen med två betyg i psykologi steg från 46 till 69 % och i sociologi från 4 till 29 %.

Under 1970-talet minskade "normalkombinationen" på nytt. Åtskilliga "socialare" tog ett betyg i socialpolitik i stället för i sociologi. Två betyg i socialrätt ökade åter, men fortfarande var psykologi det vanligaste överbetygsämnet och det enda där tre betyg förekom i nämnevärld omfattning. När tvåbetygsundervisning i social metodik infördes (1976) gick detta främst ut över psykologi men även över sociologi och socialrätt.

På förvaltningslinjen var utvecklingen något annorlunda än på den sociala. Där minskade "normalkombinationen" från över 90 % de första åren till omkring hälften under senare år. Detta hade delvis sammanhang med att en del elever på förvaltningslinjen hade sökt till den

sociala linjen i första hand men inte kommit in där på grund av för låg poäng. En del av dem tog så många "sociala" ämnen som möjligt för att möjligen kunna ägna sig åt socialt arbete i framtiden. Det var möjligt att få ut examen på förvaltningslinjen med 2 betyg i socialrätt och ett betyg i vardera statskunskap (senare även samhällsplanering), sociologi och psykologi (eller socialpolitik). Social metodik fick inte räknas in, men det kunde man ta som extra ämne. Praktik kunde man möjligen få i personaladministration.

När det gällde ämnenas allmänna uppläggning skedde nog en viss anpassning till den samtida politiska och kulturella "atmosfären" i samhället. Faktaskrivningar blev i de flesta ämnen mindre vanliga. Kunskapskontrollen skedde mera genom projektarbeten, grupptentamina, obligatorisk närvaro på lektionerna o d. Det förekom demonstrationer mot lärare som höll fast vid de traditionella skrivningarna. Mest uppseende väckte det när en grundkursgrupp bojkottade en skrivning i statskunskap och i stället ordnade ett slags grupptentamen i egen regi. Deltagarna blev inte godkända, vilket medförde åtskilligt besvär för dem när de inte kunde få ut examen utan att tentera på grundkursen i statskunskap. Hela grundkursen måste vara godkänd för att få ut examen.

En förändring som lät tala om sig en hel del var att psykologin på grundkursen delvis förändrades från vanligt kunskapsinhämtande till en session med gruppdynamiska övningar. Från 1971 användes de båda första veckorna av grundkursen till detta. De nyinskrivna studenterna fick en intensiv period som gav dem både en viss insikt om psykologiska mekanismer och en bättre kännedom om sig själva och sina kamrater. Man hoppades också att därigenom få en bättre sammanhållning inom undervisningsgrupperna under det första läsåret.

Introduktionsövningarna gillades av de flesta. Kursvärderingarna var mycket positiva. Men det fanns också opposition. En del "förvaltare" tyckte att de väl kunde vara bra för "socialarna" men inte relevanta för dem. Det förekom också att enstaka deltagare kände sin personliga integritet kränkt av att de suggererades till att avslöja så mycket om sig själva. Detta gällde i någon mån också betygskurserna som brukade inledas med några dagars internat på någon kursgård.

Det allmänna omdömet om psykologiundervisningen var som sagt mycket positivt. Därför betraktades det nästan som ett dåligt skämt när en universitetslektor i Stockholm (!) JO-anmälde den på hösten 1976. Den skulle ha skadat en kvinnlig elev så mycket att hon måste söka överflyttning till Stockholm. (Det ville hon för övrigt rysligt gärna, men hennes andra skäl var inte tillräckligt starka. Hon hade sökt till Stockholm i första hand men Stockholm hade den terminen högre poäng än Lund och hon kom inte in där.)

Men både UHÄ och JO tog klagomålen på allvar och menade att de gruppdynamiska övningarna måste vara frivilliga. Det bestämdes då att de skulle kunna bytas ut mot en läskurs i psykologi. Någon enstaka student begagnade sig också av den möjligheten.

Striden om psykologin väckte stor uppmärksamhet i tidningarna. Våren 1978 deltog en medarbetare i "Lunds universitet meddelar" i introduktionsveckorna och meddelade sina (positiva) intryck.

Det hör egentligen till nästa kapitel men det bör kanske sägas i detta sammanhang att psykologin på grundkursen från 1978 flyttades till slutet på andra terminen. Då "slapp" också förvaltningslinjen denna undervisning.¹⁾

Som framgår av ovanstående var undervisningen strikt ämnesuppdelad. Det gjordes försök till samordning genom lärarkonferenser men det blev inte mycket resultat. Försök med samordning av socialrätt och praktisk förvaltningskunskap var inte heller särskilt framgångsrika. Även samordningen med praktiken gick trögt. Undervisningen i praktisk förvaltningskunskap och social metodik hade givetvis förbindelser med "fältet" men det kom ständigt yrkanden på bättre samordning.

"Genomströmningen" enligt 1964 års studieordning var något lägre än på instituttiden men inte mycket. Omkring 70 % tog examen på normaltid och nära 90 % förr eller senare. Se tabell på sid 61.

1) Inom parentes kan också nämnas att de psykodynamiska övningarna, som fått kritik av UHÄ:s juridiska avdelning, kom till heders vid de pedagogiska kurser för akademiska lärare från hela landet som socialhögskolans psykologilärare på uppdrag av UHÄ anordnade under åren 1978 till 1982

Det var inte ovanligt att färdiga socionomer skrev in sig på nytt, antingen omedelbart efter examen eller efter en tids yrkesverksamhet, mest för att ta tre betyg i psykologi eller för att ta två betyg i social metodik, sedan denna möjlighet tillkommit.

Inskrivning för partiella studier förekom i någon utsträckning under hela perioden 1964-1977.

5.8. Praktiken

Det har redan nämnts att praktiken normalt skulle vara 12 månader, varav två 5-månadersterminer med handledning och två månader utan handledning, i regel sommarvikariat. Från och med höstkursen 1971 gällde att de som tidigare haft förvärvsarbete av viss omfattning måste nöja sig med en termin med handledd praktik. Alla ansökningar om dispens från den regeln, alltså med begäran om två praktikterminer, avslogs av regeringen. Flertalet var naturligtvis nöjda med att bli färdiga på tre år, men det förekom åtskilliga dispensansökningar.

En nyhet efter 1964 var att praktiken inte skulle vara betald, vilket tidigare varit vanligt. Den skulle räknas som studier och berättigade till studiemedel. Många studenter reagerade mot detta och studentkåren protesterade livligt. I Lund ledde protesterna bl a till att åtskilliga studenter gick över till teoretiska linjen. Detta gjorde inte studierna billigare utan tvärtom, eftersom teoretiska linjen tog längre tid, men det gjordes som en demonstration.

Studenternas aktion fick inte stöd från socialhögskolans lärare och styrelse, eftersom man menade dels att det var lättare att få praktikplatser om kommuner och andra arbetsgivare inte behövde betala lön och dels att den oavlönade praktiken underströk karaktären av studier, dvs att det fordrades handledning och att praktikanterna inte fick ersätta ordinarie arbetskraft.

I stället för ersättning till studenterna arbetade socialhögskolorna för bättre arvoden åt handledarna och för flera handledarkurser. Det blev också så småningom betydligt ökade anslag för dessa ändamål.

Ett sätt att effektivisera praktiken var att i stället för individuella handledare samla 5-10 praktikanter till ett s k praktikcentrum. Detta hade man strävat efter ända sedan 1940-talet men först 1969 startade det första inom Lunds område (i Växjö). Några andra tillkom senare (Helsingborg, Landskrona, Lund, Råby ungdomsvårdsskola) men nästan enbart för sociala linjen. Ett praktikcentrum för förvaltningslinjen startades 1970 (i Kalmar) men det kunde inte i längden upprätthållas och det fick inga efterföljare.

Vid praktikcentra hade praktikanterna en gemensam handledare som i regel hade bara den arbetsuppgiften. Socialhögskolan bidrog till handledarens avlöning genom ett särskilt bidrag till kommunen, under de senare åren med hjälp av ett särskilt anslag för ändamålet.

Det var ganska många yrkesverksamma socionomer som tjänstgjorde som handledare. Vårterminen 1976 hade sociala linjen 171 och förvaltningslinjen 76 handledare.

Handledarkurserna fick efter hand ganska stor omfattning. Konsulenterna lade ner stor möda på att utveckla pedagogiken och på att få med så många handledare som möjligt. Detta hade säkert stor betydelse för handledningens kvalitet, även om det fortfarande då och då hördes klagomål. Det förekom också introduktionsdagar i Lund för nya handledare.

Ett ständigt återkommande problem var den otillräckliga integrationen mellan teori och praktik. Under årens lopp gjordes åtskilliga tappra försök. Det ordnades studiecirkelar på orter med många praktikanter och praktikanterna inbjöds till studiedagar på socialhögskolan. Det var också många praktikanter som använde erfarenheter från praktiken för tvåbetygsuppsatser. Tidvis ordnades seminarier under den andra (eller enda) praktikperioden för att förbereda uppsats under den avslutande teoriterminen.

Som ett led i försöken att integrera teori och praktik kan man också beteckna projektet med en "modellkommun", närmast avsedd för att simulera undervisningsmoment på förvaltningslinjen. Projektet leddes av universitetslektor Lennart Broman i samarbete med socialhögskolan i Göteborg. Kommunen "Götlunda" beskrevs utförligt

i välmatade pärmar.

5.9. Fortbildningskursen

Redan under instituttiden fanns det i Stockholm en fortbildningskurs för yrkesverksamma socionomer; den s k mentalhygieniska kursen. Den var närmast tänkt som en specialutbildning för sjukhusuratorer. Efterfrågan på denna utbildning var stor och kunde inte på långa vägar tillfredsställas. Det gjordes därför upprepade framställningar till regeringen för att få flera sådana kurser, men utan resultat.

Vid 1969 års riksdag väcktes emellertid en motion om anslag till en liknande kurs i Lund. Den var undertecknad av riksdagsman Eric Svenning i Malmö men i huvudsak formulerad på socialhögskolans rektors-expedition. I motionen åberopades en framställning från socialhögskolans styrelse, vilken i sin tur byggde på en skrivelse från socialvårdsstyrelsen i Malmö, där behovet av ytterligare fortbildningskurs starkt betonades. Styrelsens framställning hade fått stöd av samarbetsnämnden.

Motionen avslogs visserligen formellt men i realiteten hade den framgång. Utskottet "förutsatte" nämligen att regeringen skulle ta upp frågan i följande års statsverksproposition. Det gjorde den också och från budgetåret 1970/71 fanns anslag även till en kurs i Lund.

Man kom då överens om att Stockholmsskolan skulle flytta sin kurs till hösten och Lund anordna sin första kurs på våren 1971. Samtidigt ändrades - på förslag från Lund - namnet från "mentalhygienisk fortbildningskurs" till "fortbildningskurs i socialt arbete".

Som konsulent och ledare för kursen anställdes socionomen Ulla Steen, i början på halvtid (halva året!). Undervisningen planlades och utfördes också till stor del av en ledningsgrupp som bestod av kursledaren och socialhögskolans lärare i psykologi och social metodik Sven Marke, Eric Olsson och Thore Persson. Dessutom anlätades givetvis åtskilliga utomstående experter.

Kursens innehåll har anpassats efter deltagarnas önskningsar, vilket lett till en viss avspegling av de pågående strömningarna i tänkesätten på området. En analys av kursinnehållets växlingar skulle säkert ha sitt intresse men det har inte funnits tid till det i detta sammanhang.

I kursen har också ingått praktik, i regel en eller $1\frac{1}{2}$ dag i veckan under en del av kursen vilket möjliggjort bättre integration av teori och praktik än i grundutbildningen.

Antalet elever var först 15, sedan 20. Det krävdes (och krävs fortfarande) socionomexamen och minst tre års yrkesverksamhet i socio-nyrke. Det har alltid varit flera sökande än platser. I början gjordes urvalet efter antalet arbetsår, men senare övergick man till lottnings bland de behöriga (med förtur för dem som blivit utlottade flera gånger). Första åren måste några ge återbud för att de inte kunde få tjänstledighet med lön men senare blev det bättre, bl a efter påtryckningar genom kommun- och landstingsförbunden. Det fanns också särskilda stipendier av samma typ som vid det gamla socialinstitutet.

Kursen höll först till i ett par rum på Klostergatan, senare i särskilt hyrda lokaler i Bredgatan 15, vid sidan av socialhögskolans kanslibyggnad, men senare (och alltjämt) i socialhögskolans vanliga lärosalar i f d Allhelgonaskolan.

5.10. Lärarna

I samband med förstatligandet och det successivt ökade elevantalet fick socialhögskolan ett stort antal nya lärartjänster. Fasta tjänster var universitetslektorerna för de traditionella teoretiska ämnen, lektorerna för social metodik och praktisk förvaltningskunskap och konsulenterna för organisation av praktiken. Universitetslektorerna och lektorerna tillsattes av regeringen, de förra som ordinarie (med "kunglig fullmakt"), de senare som extra ordinarie. Konsulenterna tillsattes av styrelsen.

För tjänsterna som universitetslektor krävdes doktorsgrad men den som hade licentiatexamen fick regelmässigt dispens. Någon gång

kunde även lägre akademisk examen, kompletterad med författarskap, accepteras, men detta var sällsynt. Detta blev ett problem för universitetslektoratet i kommunal ekonomi, där någon med högre akademisk examen inte kunde uppdrivas. Styrelsen föreslog upprepade gånger att Lennart Broman, som efter Tage de la Mottes pensionering uppehöll tjänsten, skulle få dispens trots att han hade endast socionomexamen men annars var mycket kompetent. Först efter flera omgångar lyckades detta.

Sedan kan man förstås undra varför ämnet social metodik skulle företrädas av en lektor som bara behövde ha socionomexamen medan motsvarande ämne på förvaltningslinjen krävde doktorsgrad. Att man kunde ta två betyg i det senare ämnet men inte i det förra var en konsekvens av detta (eller tvärtom) men det är knappast någon förklaring. Så småningom kunde man ju ta två betyg i social metodik, men någon universitetslektorstjänst blev det inte i alla fall.

Orsaken till skillnaden är säkerligen rent historisk, dvs det fanns lektorer vid socialinstituten i kommunal ekonomi med högre lönegrad än i vad som då hette social metodik och administration. De senare var på en gång lärare och praktikorganisatörer, dvs vad som sedan kallades konsulenter.

Utöver de fasta tjänsterna fanns det också möjlighet att inrätta "extra tjänster". Dessa var tidsbegränsade och tillsattes av styrelsen. Om det fanns 396 timmars undervisning utöver de ordinarie universitetslektorernas undervisningsskyldighet (enligt den s k automatiken, se ovan) så fick styrelsen anställa en extra universitetslektor. Halva antalet berättigade till en halvtidstjänst. För extra lektorstjänster var motsvarande timantal 475 och 238. I flertalet fall blev de extra tjänsterna permanenta genom att förordnandet förlängdes när tiden gått ut. Från 1975 fick de som varit med några år förordnande tills vidare.

För de extra tjänsterna krävdes i princip samma utbildning som för de ordinarie. Men i praktiken dispenserade styrelsen frikostigt från doktoreringskravet. Man kunde också i någon mån tumma på kravet på tillgängliga timmar genom att bevilja nedsättning av

undervisningsskyldigheten om en universitetslektor höll på med en lärobok eller av andra skäl. Det blev då flera timmar "över".

Från 1974 fick styrelsen en ytterligare möjlighet att minska undervisningsskyldigheten. Högskolan fick anslag till en studierektor i form av minskat antal undervisningstimmar. Dessa fördelades emellertid på huvudlärarna i de olika ämnena. Antalet timmar som underlag för extra tjänster ökade med summan av nedsättningen.

1972 infördes en möjlighet att tillsätta "speciallärare", dvs att anlita specialister från "fältet" som timlärare men med fast (och något högre) arvode. I Lund utnyttjades detta endast för undervisning i samhällsplanering (50 timmar) av arkitekter.

Antalet universitetslektorat var från början 6 men steg sedan till 10. Flera av universitetslektorerna var emellertid tjänstlediga längre eller kortare perioder, varför antalet tjänstgörande var färre. Antalet extra universitetslektorer var i början bara en eller två men det steg sedan hastigt. 1976/77 fanns det sex heltids och fem halvtids extra universitetslektorer. Lektorerna var däremot lika många hela tiden, en i social metodik och två i praktisk förvaltningskunskap. Något år fanns en extra lektor. Konsulenterna ökade från en till sju, varav två på deltid, bl a föreståndaren för fortbildningskursen.

Totalt bestod lärarrådet 1964 av 10 personer, 1977 av 33, vartill under det senare året kom representanter för elever och kanslipersonal.

Trots det ökade antalet fasta lärare var det fortfarande behov av timlärare. 1974/75 anlätades 45 timlärare, varav 15 för hela kurser. De var alltså flera än under instituttiden. Några var med redan då.

Däremot blev utrymmet för tillfälliga föreläsare förhållandevis mindre. De tillgängliga anslagen för undervisningen gick i stort sett åt till timlärarna. Först under de sista åren lättade centralstyrningen av anslagsposterna något. I praktisk förvaltningskunskap och social metodik anlätades dock hela tiden ett ganska stort antal "projektpersoner" eller "experter" och det förekom även i andra ämnen.

Omsättningen av fasta lärare har varit ganska stor. Endast fyra lärare

var med hela tiden, nämligen universitetslektorerna Åke Elmér i samhällsekonomi med socialpolitik (rektor från 1966), Sven Marke i psykologi och Agne Gustafsson i statskunskap (den senare dock med långa tjänstledigheter) samt lektor Gunnel Swedner, först i praktisk förvaltningskunskap, sedan i social metodik.

Några var med nästan hela tiden. Dora Rinman fick 25 årsutmärkelse när hon gick i pension 1976 efter att ha varit lektor eller konsulent sedan 1951. (Märtha Odelsberg fick gulduret samtidigt). Av dem som var med till 1977 började tre 1965, nämligen Arne Ekdahl som universitetslektor i sociologi, Lennart Broman som först lektor i pfk och sedan universitetslektor i kommunal ekonomi samt Ewa Håkansson som konsulent.

Under 1960-talet tillkom också Eric Olsson som extra universitetslektor i psykologi 1966 (ordinarie 1970), Per Gunnar Edebalk som extra universitetslektor i samhällsekonomi 1967 (ordinarie 1977), Hans Klette som universitetslektor i rättskunskap, Thore Persson som lektor i social metodik och Yngve Ramkvist som lektor i pfk 1968 och Jenny Ljunghill som extra universitetslektor i psykologi 1969.

1970 började konsulenterna Britta Stråhlén, Ulla Steen och Christer Härde, 1971 extra universitetslektorerna Lennart Jacobsson i företagsekonomi och rättskunskap och Gert Rosvall i statistik, 1973 extra universitetslektorn Peter Westlund i samhällsekonomi och konsulenten Inger Farm. En fullständig förteckning över socialhögskolans fasta lärare finns på sidan 97.

Bland de många timlärarna bör kanske särskilt nämnas professor Ulf Cervin, som var ordinarie universitetslektor i rättskunskap från 1964 till 1971 och som sedan fortsatte som timlärare i många år. Övriga ordinarie universitetslektorer under den självständiga tiden var Lars Norbeck 1967-1973 och Aleksander Peczenik 1975-1977 i rättskunskap och Göran Gustafsson 1971-1978 i sociologi, alla tre tjänstlediga långa tider för tjänster vid universitetet, där de båda senare snart blev professorer.

Lärarna biträdde i viss utsträckning av studenter som fick en viss ersättning som "assistenter i allmänt institutionsarbete i samband med undervisningen". Det var särskilt i psykologi, social metodik och kom-

munal ekonomi som detta förekom, delvis i form av undervisning i mindre grupper. Dessutom hade psykologilärarna i många år hjälp av en AMS-betald assistent.

Biblioteket lydde som förut nämnts från 1968 under universitetsbiblioteket men personal och bokinköp sköttes i praktiken av socialhögskolan. Bibliotekarie var under många år Tünde Erdös som kommit till Sverige efter Ungern-krisen 1956 och som från 1964 arbetade åt socialhögskolan. Hon biträdde från 1970 av David Bernholc som också var politisk flykting, men från Polen 1969. Tünde Erdös avled 1979 och Bernholc gick i pension 1983.

Två gånger under perioden var de SACO-an slutna lärarna indragna i arbetskonflikt, nämligen 20/10-5/11 1966 och 25/2-12/3 1971. Båda gångerna vållade detta besvär för eleverna, eftersom obligatoriska kurser måste senareläggas. Eftersom även rektorn var indragen blev det också vissa bekymmer för styrelsen att utanordna löner och arvoden. Men det ordnade sig utan större olägenheter.

Lärarna deltog i ganska stor utsträckning i konferenser och kurser utanför högskolan, både som lärare och deltagare och både inom Sverige och i utlandet. Nästan varje år hölls ämneskonferenser mellan lärarna i de olika ämnena vid alla socialhögskolorna. Åtskilliga lärare (och även några elever) deltog i Nordiska socialhögskolekommitténs kurser och konferenser. Åke Elmér var ordförande i kommittén 1969-1972. Även i den internationella socialhögskoleorganisationens (IASSW) arrangemang var det förhållandevis många deltagare från Lund. Åke Elmér tillhörde den internationella styrelsen för IASSW 1969-1977 och var vice ordförande där 1972-1976.

5.11. Eleverna

Antalet elever hade under större delen av instituttiden hållit sig lite över 200 men steg under de sista åren till något över 300. Efter 1964 års reform ökade antalet snabbt. Redan 1968 var det dubbelt så stort som 1963 och ökningen fortsatte sedan hela tiden. 1972 nåddes 1000-talet men sedan var ökningen långsammare. 1977 var antalet 1130. Se tabellen!

Liksom tidigare var en stor del av studenterna ute på praktik och ganska många drog ut på tiden genom att skjuta på kurserna eller vänta med tentamen eller uppsats. Antalet faktiskt närvarande i Lund var därför betydligt mindre. Men det var långt från den intima atmosfären i det gamla institutet, särskilt naturligtvis under de år när undervisningen var spridd runtom i Lund. Något bättre samling blev det efter flyttningen till Bredgatan.

Könsfördelningen var tämligen konstant. Den sociala linjens kvinnliga majoritet vägdes i viss mån upp av förvaltningslinjens manliga. Men andelen flickor som sökte sig till förvaltningslinjen ökade stadigt. Detta berodde väl delvis på flickornas mindre ortodoxa yrkesval men också på att en del flickor hellre hade velat gå sociala linjen men tagit förvaltningslinjen i brist på bättre. Detta kunde ibland vålla vissa problem i undervisningen, vilket redan tidigare har berörts.

Andelen manliga elever av samtliga var aldrig under en tredjedel men på den sociala linjen förekom det ibland att det i någon undervisningsgrupp inte fanns mer än någon enstaka pojke bland alla flickorna. Vanligen var andelen manliga elever där omkring 20 %.

När 21-årsgränsen och kravet på förpraktik slopades (1964) ökade andelen mycket unga elever kraftigt. Det blev vanligt med 19-åringar i grundkursen, under de sista åren t o m en och annan 18-åring, sedan även den 2-åriga sociala linjen gett behörighet. Detta gällde särskilt bland flickorna som ju inte hade värnplikten. Det fanns dock fortfarande en grupp något äldre elever - särskilt manliga - som kommit in efter folkhögskola och inträdesprov. De gjorde sig mera gällande i kamratlivet än som motsvarade deras andel av studentkåren. De angav tonen i diskussionerna om undervisningens utformning och om studenternas inflytande på skolans ledning.

1971 avskaffades som nämnts inträdesproven men då tillkom i stället den s k fria kvoten med "25:5-or" och direkt behörighet från folkhögskola. Då kom en ny grupp av äldre elever. Nu var det inte som på 1950-talet medelålders män med kommunala förtroendeuppdrag utan i stället "hemmafruar" som efter skilsmässa eller när barnen växt upp ville ut på arbetsmarknaden.

**Antagna och examinerade elever vid Socialhögskolan i Lund
(1964 års studieordning)**

Termin/år	Antagna				Examinerade				Antal inskrivna		
	Soc	Förv	Teor	S:a	Soc	Förv	Teor	S:a	Manl	Kvinnl	S:a
H64	106	18	5	129					164	279	444
H65	59	33	4	96					155	268	423
V66	67	-	1	68					170	307	477
H66	65	27	1	93							
V67	60	-	1	61	2	1	-	3	203	375	578
H67	62	26	2	90							
V68	60	-	3	63	44	16	1	61	235	411	646
H68	60	30	7	97							
V69	65	31	3	99	79	17	4	100	256	445	701
H69	62	32	5	99							
V70	63	30	3	96	92	27	4	123	286	498	784
H70	70	61	-	131							
V71	65	62	2	129	138	24	8	170	334	552	876
H71	90	62	3	155							
V72	61	65	-	126	125	29	4	158	378	622	1000
H72	98	61	1	160							
V73	90	63	1	154	133	54	11	198	397	664	1061
H73	92	63	2	157							
V74	95	55	-	150	138	89	1	228	400	677	1077
H74	93	61	-	154							
V75	91	59	-	150	149	88	1	238	388	718	1106
H75	91	58	1	150							
V76	97	56	-	153	163	75	3	241	389	741	1130
H76	90	62	1	153							
V77	95	49	1	145	167	91	1	259	373	749	1122
S:a	1947	1064	47	3058							
1978					154	92	3	249			
1979					155	71	-	226			
1980					129	97	-	226			
1981					30	64	3	97			
1982					20	16	-	36			
1983-87					27	17	2	46			
S.a					1745	868	46	2689			
Examinerade i procent av antagna:					90	82	(98)	88			

Anm. Examinationssiffrorna gäller kalenderår. Elevantalssiffrorna gäller en viss tidpunkt varje år, inte alltid samma, varför en viss felkälla finns. Viss överflyttning till och från annan socialhögskola och till och från olika linjer har förekommit, men dessa flyttningar tar i stort sett ut varandra. Ett undantag är överflyttning till teoretiska linjen under 1960-talet, vilken medfört att den angivna examensfrekvensen för teoretiska linjen är för hög.

Ett problem var de ganska många småbarnsmödrarna (och en och annan d:o fader). Det hade alltid funnits elever som fått barn men då gjorde de i regel uppehåll i studierna. Det var inte tal om att anpassa undervisningen efter dem. Men nu kom det åtskilliga något äldre småbarnsmödrar som dessutom var bosatta runt om i Skåne. De krävde att få komma hem till Helsingborg eller Skanör i tid för att hämta barnen från dagis. Detta ledde till att de tidigare vanliga kvällslektionerna eller seminarierna måste upphöra. Man kan också se detta som ett resultat av bilismens utbredning, vilken också medförde tidigare okända parkeringsproblem för elevernas bilar.

Med omläggningen 1964 ökade andelen studenter bland de nyintagna. 1962 var den 62 % men steg 1967 till 93 %. Sedan sjönk den igen efter fria kvotens införande till 80-85 %, något år så lågt som till 76 %.

Man ser och hör ibland beklaganden över att det nya gymnasiet och den ökade möjligheten att bedriva högskolestudier utan gymnasieutbildning skulle ha medfört en lägre intellektuell standard bland studenterna. Någon systematisk undersökning av detta finns såvitt bekant inte. En subjektiv uppskattning, byggd på 30 års erfarenhet av undervisning vid universitetet och socialinstitutet/socialhögskolan, ger inget säkert omdöme. Det enda säkra är att spridningen är stor från kunniga och intellektuellt vältränade till utslag av förbluffande okunnighet och trögt tänkande. De senare har dock varit undantag. Men en sådan spridning har det alltid varit, både bland elever med reguljär gymnasieutbildning och bland "långvägare".

Med 1964 års reform upphörde det särskilda stipendiesystemet för eleverna. De har sedan dess haft samma möjligheter till studielån/studiemedel som övriga högskolestuderande. För fortbildningskursen fanns dock stipendiesystemet kvar ända till 1977.

5.12. Elevkåren/studentkåren/studiekollektivet

I socialhögskolestadgan stod det att alla elever skulle tillhöra högskolans elevkår. Högskolans styrelse skulle godkänna elevkårens stadgar i fråga om utslutning och terminsavgift, detta för att förhindra oskäligt förtryck av minoriteten i fråga om en obligatorisk skyldighet.

När institutet blev högskola bytte elevkåren namn till "Socialhögskolans i Lund studentkår". Den var redan från nyåret 1964 medlem av Sveriges förenade studentkårer. Från 1965 ingick socialhögskolans studentkår i universitetets studentkatalog och studiehandbok. Det var t o m allvarligt fråga om en direkt anslutning till Lunds studentkår, men en framställning om detta avslogs av regeringen 1967.

Studentkåren fortsatte sin verksamhet i samma stil som den tidigare elevkåren med styrelse och sex utskott för olika ändamål. Styrelsen stod bl a för det livliga samarbetet med de övriga socialhögskolornas studentkårer genom SSO. Den var representerad i universitetets studentkårs styrelse. Sociala utskottet skötte mest om fördelningen av rum på socionomhuset. Utbildningsutskottet lade fram förslag till utbildningsnämnden och lärarrådet. Internationella utskottet stod för de internationella förbindelserna som mest bestod i arrangemang som ordnades av de nordiska socialhögskoleelevernas organisation (NSO). Men även besök och återbesök till och från Tyskland arrangerades.

Programutskottet skötte om fester och veckoträffar (tidvis fanns också ett särskilt festutskott), idrottsutskottet om olika sportevenemang, bl a deltagandet i den sk nationsterränglöpningen i Stadsparken. Men det noteras också i handlingarna om inköp av ett dragkampsrep! Redaktionsutskottet producerade ett medlemsblad, först stencilerat men från 1967 prydligt offset-tryckt i A 5-format under namnet Månadsbladet. Sista numret för 1967 var ett jubileumsnummer med anledning av 20-årsjubileet. Bland artiklarna var en av Åke Elmér om socialhögskolan vid 40-årsjubileet! Den är inte helt orealistisk.

När månadsbladet visade sig bli en regelbunden tidskrift krävdes utgivningsbevis från justitiedepartementet. Man föreslog då namnet Sociokraten, vilket började användas 1969. Men departementet avslog begäran om utgivningsbevis, förmodligen på grund av namnlighet med någon annan publikation, varför namnet ändrades till "Salig sociokraten". Något utgivningsbevis blev det aldrig men polisen ingrep inte.

Polisen behövde så mycket mindre ingripa som Sociokraten på nytt blev en stencilerad tidning i A 4-format med tämligen oregelbunden utgivning. Vissa år kom många nummer, andra bara ett par. Våren 1976 utkom "den absolut sista Sociokraten" i samband med den planerade avvecklingen av stu-

dentkåren. (Den har senare återuppstått.) Tidvis kompletterades Sociokraten med en "Bulletin" för kårangelägenheter.

Kårarbetet underlättades de första tio åren genom att praktiskt taget alla som hade uppdrag i kåren och en stor procent av de övriga bodde på socionomhuset. Där fanns också samlingslokaler för möten och samkväm. Där pågick en livlig aktivitet och diskussionerna var många och långa om kårens verksamhet och om utbildningens reformering.

Men kårmötena väckte kritik för att vara tråkiga och ibland var det inte mer än 50 eller mindre på möten för en kår på 700-1000. Detta beklagades av kårledningen eftersom det ledde till att en aktiv minoritet kunde agera på hela kårens vägnar. I rent kårpolitiska frågor samarbetade studenter av olika politisk uppfattning men de ledande hade en ganska markerad vänsterinriktning. Det hade också stora delar av kåren i övrigt men inte på långt när alla.

Några kuriösa exempel på vad som kunde förekomma är att kåren var officiellt representerad vid VPK:s kongress 1972, visserligen som observatör men ändå! Ett år samarbetade man med Förbundet Kommunist vid distribution av en del material. Bulletinen med årsmötesmaterial dominerades ett år av en helsidesbild av Lenin. Pengar donerades ibland ganska ostentativt till kontroversiella ändamål.

Vid några tillfällen gjordes undersökningar av studenternas politiska sympatier. De gjordes i form av anonyma valsedlar i samband med lektioner i statskunskap under grundkursen. Det är naturligtvis inte säkert att de är representativa även för de äldre studenterna men förändringarna är ganska intressanta. Så här såg procenttalen ut 1970, 1971 och 1977:

	Våren 1970	Hösten 1971	Våren 1977
Borgerliga	29	33	39
Socialdemokrater	52	29	20
VPK	16	26	25
"Avgrundsvänster"	-	3	5
Ej åsikt	<u>3</u>	<u>9</u>	<u>11</u>
	100	100	100
Antal deltagande	82	123	120

Man lägger märke till radikaliseringen från 1970 till 1971 och förskjut-

ningen mot borgerliga sympatier 1977 (strax efter den borgerliga valsegern). Alla tre åren var sociala linjen mera vänsterinriktad än förvaltningslinjen. 1977 "röstade" 49 % av "förvaltarna" borgerligt. Men även av dem stod 22 % till vänster om socialdemokratin. Av "socialarna" var det 35 %! (1976 fick VPK i Lund 9,7 % av rösterna, i hela landet 4,8 %.)

1968 års idéer och deras efterverkningar ledde inte bara till strider om "makten" vid högskolan utan också till att studentkårens existens sattes under debatt. Det ansågs av många "elitistiskt" att tänka sig att studenterna skulle skilja sig från andra människor och ha speciella intressen att bevaka. Klassmotsättningarna och åsiktsskillnaderna ansågs vara desamma utom som inom kåren. Man tänkte sig också att studenterna skulle bli mera aktiva om de i stället för inom kåren arbetade i olika politiska föreningar och andra intressegrupper.

Ännu 1970 var dock kåren mycket verksam. Under Maj Fants ordförandeskap genomfördes t ex i november 1970 en tre dagars konferens om samhällsutvecklingen och socionomutbildningen. Den hölls på Akademiska föreningens stora sal och hade många prominenta talare och stor tillslutning. Men årets styrelse valdes under parollen "Krossa kåren"!

Det var emellertid också opposition mot att "krossa" kåren. Under de första åren av 1970-talet arbetade kårledningen energiskt på att stärka elevinflytandet på skolans ledning, vilket närmare beskrivs i nästa avsnitt. Ett led i ansträngningarna att stärka kårens ställning var att studentkåren 1971 bytte namn till "studiekollektivet". På sätt och vis var dock detta också ett uttryck för åsikten att det inte fanns några speciella studentintressen, eftersom det skulle betyda att alla som arbetade eller studerade vid högskolan, alltså även lärare och kanslipersonal, skulle bilda ett gemensamt kollektiv. Termen "kårmöte" ändrades till "stormöte".

Från 1975 blev upplösningstendensen tydlig. Men först 1977 kom man så långt som till att helt upplösa kåren och dela ut tillgångarna till olika ändamål. Detta stred mot gällande stadga, men det fanns knappast någon möjlighet att tvinga studenterna att utse styrelse och bedriva verksamhet. Däremot måste de vara med i en elevkår för att få studera och ta ut examen.

Problemet löstes på det sättet att studiekollektivet antog nya stadgar. Där stod att kollektivet hade till uppgift att vara den i lagen föreskrivna studerandesammanslutningen. Ingen styrelse skulle finnas men man skulle ändå aktivt verka för att avskaffa tvångsmedlemskapet, hur nu det skulle gå till. Vem som helst kunde sammankalla ett stormöte, som väl tänktes kunna demonstrera mot obligatoriet.

För att rädda situationen åtog sig socialhögskolan att anställa en kontorist på deltid för att mot 25 kronors avgift per termin utfärda medlemsbevis för tentamina, tågrabatter etc. Pengarna räckte till lönen och till att underhålla de kontorsmaskiner som skänktes till högskolan.

I samband med avvecklingen upphörde också förbindelserna med socionomhuset som därigenom upphörde att vara socionomhus. Samarbetet med universitetets studentkår, Akademiska föreningen och SFS hade upphört redan tidigare.

5.13. 1968 års idéer - striden om makten

Under instituttiden var eleverna inte representerade i något beslutande organ, inte ens som åhörare. Med socialhögskolan tillkom utbildningsnämnden, där eleverna hade lika många representanter som lärarna. Den hade dock bara förslagsrätt, ingen beslutanderätt.

1967 ändrades socialhögskolestadgan så att de tre studentrepresentanterna i utbildningsnämnden också fick närvaro- och yttranderätt i lärarrådet. På våren 1968 gjorde studentkåren en framställning till styrelsen att få ha en representant närvarande vid dess sammanträden. Det gick inte på en gång, men från våren 1969 kallades kårens ordförande till sammanträdena. I konsekvens härmed fick också lärarrådet och kanslipersonalen bli representerade. Ingen av dessa representanter hade rösträtt.

1968 års händelser inom studentvärlden ledde bl a till att regeringen utfärdade en förordning om "försöksverksamhet med nya former för samarbete mellan studerande, lärare och övrig personal" vid bl a socialhögskolorna, den s k FNYS-verksamheten.

Studentkåren tog upp frågan och lade redan i november 1968 fram ett

ganska modest förslag. Enligt detta skulle lärarrådets befogenheter övertas av utbildningsnämnden som till "minst 50 %" skulle utses av studentkåren. Detta förslag och olika alternativ till det diskuterades på ett flertal sammanträden med utbildningsnämnden och lärarrådet under våren 1969.

Alla förslagen innebar att styrelsen skulle delegera beslutanderätten i olika frågor till en omorganiserad utbildningsnämnd med ett ökat studentinflytande, men meningarna var starkt delade i fråga om utbildningsnämndens sammansättning, lärarrådets ställning i förhållande till utbildningsnämnden och omfattningen av delegationen. Diskussionen fördes även i tidningarna. Både i Sydsvenskan, Arbetet och Kvällsposten förekom många insändare. Flitigast var Agne Gustafsson och studentkårens ordförande Jan-Axel Stoltz, som var motpolerna i debatten.

Rektor gjorde flera kompromissförslag. Ett av dem antogs till slut av styrelsen i juni 1969 under förutsättning att det accepterades av studentkåren. Lärarrådet hade redan godtagit det. Beslutet gav utbildningsnämnden beslutsfunktioner, men studenterna fick bara 9 av 22 ledamöter. Det var visserligen lika många som lärarna, men dessutom tillkom en representant för kanslipersonalen, två handledare och rektor.

Under tiden som diskussionerna pågick hade motsättningarna skärpts genom vissa yttre händelser. I slutet av maj 1969 ockuperades fastigheten Kiliansgatan 7, granne till socialhögskolans lokaler, av några skaktivister. Huset stod för tillfället tomt. Det hade sålts av kommunen till domkyrkan som skulle rusta upp det för att använda det till kontorslokaler (vilket det fortfarande används till). Under några dagar var huset fullt av folk som bedrev diverse aktiviteter.

Den 3 juni beslöt polisen på kommunens begäran att utrymma fastigheten. Några av ockupanterna förskansade sig på taket. Polisen lät dem vara, eftersom det var ganska kallt och man kunde räkna med att de snart skulle ge upp.

Då blev även socialhögskolan inblandad. Några studenter hade upptäckt att man från socialhögskolans bibliotek kunde komma upp på taket. Därifrån kastade man över filter och mat till ockupanterna på det andra hus-taket. Polisen ingrep och stoppade detta, vilket ledde till upprörda pro-

tester från studentkårens ledning. Rektor fick telegram till bostaden (även utsänt genom TT) med protester mot att polisen tilläts komma in i socialhögskolans lokaler.

Efter någon dag gav takockupanterna upp, sommarferierna inbröt och det hela lugnade ner sig. Men det inträffade hade ökat oviljan bland dem inom lärarråd och styrelse som var mot förändringar. Och det gjorde det ännu mera omöjligt för studentkårens ledning att godkänna styrelsens kompromissbeslut än det annars skulle ha varit.

Redan innan styrelsen fattade sitt beslut hade studentkåren beslutat att bojkotta utbildningsnämndens sammanträden, inklusive representationen i lärarrådet. Detta då som protest mot de upprepade bordläggningarna av ärendet. Däremot fortsatte ordföranden att delta i lärarrådets och styrelsens sammanträden.

Studentkåren vägrade som väntat att godkänna styrelsens beslut medan lärarna, kanslipersonalen och handledarna utsåg representanter. Studentkåren skrev till utbildningsdepartementet och klagade över beslutet men eftersom dessa beslut skulle tas av de lokala högskolorna så ledde detta inte till något.

Frågan behandlades vid olika kårmöten. Två fraktioner stred mot varandra. Styrelsen föreslog på hösten att bojkotten skulle upphävas. När detta avslogs på ett kårmöte, avgick ordföranden. Lite senare hölls årsmöte. Då segrade först den andra fraktionen och beslöt att upphäva bojkotten (dock med endast 24 röster mot 19). Lite senare på kvällen hade majoriteten ändrats. Då beslöts med 12 röster mot 10 att inte utse några representanter, alltså att fortsätta bojkotten. Därvid förblev det sedan i flera år. (Detta var naturligtvis ett extremt fall av ringa mötesdeltagande, men det väckte stor uppmärksamhet på grund av den betydelse det fick för framtiden.)

Diskussionen fortsatte emellertid. I mars 1970 tillsatte studentkåren en arbetsgrupp för nya förslag och även lärarrådet tillsatte en arbetsgrupp som skulle samarbeta med studenterna. Vid styrelsens sammanträde i maj 1970 framförde tre studenter ett utförligt och mycket väl utarbetat förslag som huvudsakligen författats av arbetsgruppens ordförande Allan Johansson.

Detta förslag var betydligt mera radikalt än det tidigare. Nu gällde det inte bara att ta över lärarrådets befogenheter utan också styrelsens. Förslaget innebar att "högskolekollektivet", dvs lärare, kanslipersonal och studenter, skulle välja en beslutande utbildningsnämnd med 15 medlemmar. Detta skulle ske enligt principen "en man - en röst", dvs med en överväldigande majoritet för studenterna. Några garantier för att lärarna skulle bli representerade fanns inte i det ursprungliga förslaget, men författarna utgick från att så skulle bli fallet. Att rektor skulle bli medlem var inte självklart men han skulle få yttrande- och förslagsrätt. Nämnden skulle själv välja ordförande. Vissa beslut skulle kunna hänskjutas till "stormöte".

Under 1970 och 1971 pågick ideliga diskussioner och gjordes olika utkast till modifiering av Allan Johanssons förslag som uppenbarligen inte kunde tänkas bli accepterat oförändrat vare sig av lärarrådet eller styrelsen. Rektor utarbetade flera kompromissförslag, men med ringa framgång.

I lärarrådet blev det en polarisering där en grupp ville ha så små förändringar som möjligt medan en annan var beredd att gå studenterna till mötes nästan helt och hållet. Den förra gruppen leddes av Agne Gustafson, den senare av Sven Marke och Eric Olsson. En grupp, däribland rektor, försökte få igenom en kompromiss men anhängarna av en sådan var inte så många att de kunde överrösta de båda ytterlighetsgrupperna.

I december 1971 blev det majoritet i lärarrådet för ett kompromissförslag som starkt lutade åt studentkårens ståndpunkt. Enligt förslaget skulle den beslutande utbildningsnämnden väljas enligt principen "en man - en röst" men med kvotering för lärare och kanslipersonal. Dessa grupper skulle dock inte själva välja sina representanter utan dessa skulle utses vid allmänna val, där lärare och kanslipersonal visserligen var röstberättigade men där studenterna hade majoritet.

När frågan skulle upp på styrelsens sammanträde måndagen den 17 januari 1972 inträffade en i socialhögskolans historia ovanlig händelse. Ordföranden, landshövding Netzén, kallade tillgängliga styrelseledamöter till en improviserad sammankomst på residenset i Malmö på lördagsmorgonen. Samtliga närvarande utom Åke Elmér uttalade sig bestämt emot förslaget. Man beslöt att rektor i all hast skulle utarbeta ett modifierat förslag,

där varje grupp själv skulle få välja sina representanter.

Förslaget blev färdigt till måndagens sammanträde och antogs då av styrelsen under förutsättning att det kunde godtas av studentkåren och lärarrådet. Flertalet beslutsfunktioner skulle övertas av ett "studieråd" med 14 ledamöter, varav 7 studenter. Rektor skulle vara självskriven ordförande men ingå bland de 7 representanterna för lärare och personal.

Men studentkåren godtog inte detta beslut och det gjorde inte heller lärarrådet, som med en rösts majoritet stod fast vid decemberbeslutet. Därmed var samverkansfrågan för lång tid framåt avförd från dagordningen vid socialhögskolan i Lund.¹⁾

Det förekom visserligen även senare vissa försök att ta upp frågan men det var uppenbart att tiden var försutten. Socialhögskolornas studentkårers samorganisation (SSO) skrev till utbildningsdepartementet och begärde att styrelsen skulle **åläggas** besluta om FNYS-verksamhet men detta avslogs liksom Lundakårens tidigare skrivelse med samma begäran. I januari 1973 skrev studiekollektivet till JO och begärde att JO skulle söka få styrelsen avsatt (!) men även detta förgäves. JO tyckte dock (oktober 1973) att rektor borde försöka en gång till.

Då och då förekom mindre "sammanstötningar". Hösten 1972 förlades introduktionsdagarna för nyinskrivna till Akademiska föreningen, men enligt rapport till styrelsen stördes dessa "av vissa äldre studerandes politiska aktiviteter". Man ansåg att studiekollektivet, inte högskolan skulle stå för introduktionen.

Aktionen ledde till att studiekollektivet fick stå för en av introduktionsdagarna under de närmast följande terminerna.

- - - - -

1) Av de övriga socialhögskolorna hade Umeå, Örebro och Östersund fungerande FNYS-verksamhet. I Umeå inrättades redan 1969 en beslutande utbildningsnämnd med 24 ledamöter, varav 12 studenter, 11 lärare och handledare och en från kansliet. Rektor var självskriven ledamot men valdes inte till ordförande. I Örebro och Östersund började FNYS-verksamheten 1972. I Örebro var det 6 lärare (inkl rektor) och 5 studenter. Rektor var inte ordförande. I Östersund var rektor självskriven ordförande. Dessutom var det 5 lärare, 4 studenter och en från kansliet. I Stockholm och Göteborg var det liksom i Lund ingen FNYS-verksamhet.

Ett annat exempel från 1972 är vad som hände när styrelsen skulle utse en extra universitetslektor i sociologi. Den mest meriterade utsågs men studiekollektivets styrelse ville ha en annan - i och för sig välmeriterad - med motiveringen att han skulle kunna hjälpa till att "bekämpa den dominerande borgerliga indoktrineringen" vid högskolan.

1973 blev det också en sammanstötning av en annan art. Studiekollektivet hade beslutat att studenterna utöver terminsavgiften skulle betala 10 kr till internationell hjälpverksamhet. Eftersom pengarna delvis gick till kontroversiella ändamål var det några studenter som vägrade betala tian. Man vägrade då att ta emot terminsavgiften utan tian. Men den som inte kunde visa kvitto på terminsavgift fick inte tentera och kunde inte få ut examen. Därför klagade några studenter hos styrelsen som fann att tian i realiteten innebar en förhöjning av terminsavgiften som inte hade godkänts av styrelsen enligt socialhögskolestadgan. De studenter som deponerat avgiften utan tillägg fick alltså tentera i alla fall. Studiekollektivet klagade hos utbildningsdepartementet utan framgång.

Året därpå vägrade studiekollektivet att underställa styrelsen beslutet om terminsavgift. Styrelsen fastställde det i alla fall (med det beslutade beloppet) trots studenternas protester.

På hösten 1975 togs samarbetsfrågan upp igen genom en skrivelse från studiekollektivet till lärarrådet. Man begärde överläggningar om en utbildningsnämnd med hälften studenter. Nämnden skulle ha "fullständig delegering" i beslutande frågor. Senare tillades att ordföranden inte skulle ha utslagsröst utan att man skulle lotta om avgörandet vid lika röstetal.

Nu var förutsättningarna emellertid helt förändrade genom att riksdagen redan fattat beslut om 1977 års högskolereform. FNYS-verksamheten blev därmed överspelad. I stället för styrelse och lärarråd skulle från 1977 komma institutionsstyrelse och linjenämnd. Det beslöts nu att tillsätta en utbildningsnämnd med samma utseende och befogenheter som den kommande institutionsstyrelsen, dvs med rektor (senare prefekten) som ordförande och dessutom 7 studenter och 7 representanter för lärare och kanslipersonal.

Den nya utbildningsnämnden utsågs på hösten 1976 men hade bara ett par

sammanträden innan den avlöstes av den nya institutionsstyrelsen. Denna hör emellertid till nästa avsnitt i socialhögskolans historia.

När man läser detta avsnitt av historiken kan man kanske få det intrycket att undervisningen vid socialhögskolan ordnades helt över huvudena på studenterna utan att de hade något inflytande. Detta är emellertid en betydande överdrift. Studenterna var ingalunda passiva utan framförde sina åsikter både informellt och organiserat. Dels infördes ganska tidigt anonyma **kursvärderingar**, som innehöll mycken värdefull kritik och också många förslag till förbättringar. De ledde många gånger till ändringar och t o m till att timplärare inte fick förnyat förordnande. Dels infördes från 1969 (alltså samtidigt som utbildningsnämnden upphörde att fungera) ett system med **ämnesråd**.

Principen för ämnesråden var att varje undervisningsgrupp inom ett ämne (både inom grundkurs, 1-betyg och 2-betyg) skulle utse två representanter till rådet. Huvudläraren var ordförande och övriga lärare förutsattes delta i sammanträdena. Val och förberedande diskussion fick ske på lektionstid. Alla som studerade ämnet fick komma till sammanträdena men besluten fattades av representanterna. Dessa beslut var inte formellt bindande men de hade - åtminstone i en del ämnen - stor betydelse.

Ämnesråden diskuterade ämnets avgränsning, läroböcker, undervisnings- och tentamensformer etc. Inte minst tentamensformerna föranledde livliga diskussioner och ibland - som redan nämnts - motsättningar.

I en del ämnen förekom också **ämneskonferenser**. De innebar att alla elever som läste ett visst ämne kallades till en diskussion. Konferenserna var dock relativt sällsynta.

5.14. Socionomhuset

Liksom för andra studenter i Lund blev de socionomstuderandes bostadsfråga akut under 1950-talet. Antalet studerande ökade och antalet familjer som av ekonomiska skäl hyrde ut rum minskade. Dessutom ökade studenternas krav på bostadsstandard. Nationerna och Akademiska föreningen började bygga bostadshus.

På nyåret 1957 började diskussionerna om särskilda bostäder för socialinstitutets elever. Man planerade då en tillbyggnad till Wieselgrens Minne. Där skulle också bli ett antal studentrum. Det blev dock inget av de planerna och inte heller av andra byggnadsplaner av liknande slag. I februari 1960 tillsatte elevkåren en kommitté för att bygga ett särskilt bostadshus, antingen i egen regi eller tillsammans med Akademiska föreningen eller någon studentnation.

Planerna avlöste nu varandra. I januari 1961 beslöt man att samarbeta med sjukgymnastinstitutets elevkår. Båda kårerna lämnade t o m in en ansökan till Lunds stad om en lämplig tomt. Men snart kom också erbjudande om samarbete från Akademiska föreningen och HSB. AF erbjöd 80 rum, HSB 200-250. I januari 1962 antog elevkåren HSB:s anbud, som gällde ett hus på det då obebyggda området Klostergården.

Elevkårens bostadsutskott fick planera huset i samarbete med HSB:s arkitekt. Man bildade en särskild studentbostadsstiftelse, fristående från både studentkåren och HSB, Stiftelsen Socialhögskolans i Lund studentbostäder. Av de åtta styrelseledamöterna utsåg elevkåren fem och HSB, Akademiska föreningen och Lunds stad vardera en.

I den första styrelsen placerade elevkåren rektor Lindblom och två kommunalkamrerare (f d elever). Kommunalkamrer Sven Larsson i Genarp var ordförande från början fram till 1975. Från 1969 var Per Gunnar Edebalk ledamot. Från 1975 utsågs enbart studenter.

Styrelsen och bostadsutskottet fick lägga ner mycket arbete under planerings- och byggnadsåren. Särskilt arbetsamt var det att tigga ihop pengar till inredning av rummen. Staden skänkte tomten och de statliga lånen och bidragen var ganska fördelaktiga men de räckte inte helt till möbleringen. Elevkåren vände sig till landstingen och kommunerna i södra Sverige och fick efter flera tiggeriomgångar ihop bortåt 300 000 kr, vilket var en verkligt stor summa på den tiden.

Första spadtaget togs (av Paul Lindblom) i oktober 1963. I oktober 1964 flyttade de första hyresgästerna in, men först i november 1965 var hela huset färdigt för invigning. Huset innehöll ca 200 enkelrum, ett 20-tal dubletter och 37 familjelägenheter på 2 eller 3 rum. Rummen var fördelade på 7 våningar och två trapphus. I bottenvåningen var gemensamhets-

lokaler av olika slag, bl a en gillesstuga för möten och samkväm.

Förvaltningen av huset sköttes av HSB som stod för bokföring och administration. De första åren delades tillsynen mellan en vicevärd från HSB och en student som husförman. 1971 anställdes en vaktmästare som också var husförman. Fördelningen av rummen sköttes av studentkårens sociala utskott. Under de första åren måste man vara gift för att få lägenhet. Annat samboende godtogs inte då.

Socionomhuset var beläget i Lunds sydvästra hörn, längst ute på Klostergården. Det var långa avstånd in till centrum (för Lunds förhållanden). En skämtsam benämning var "Yttre Mongoliet". Men trots detta var huset i början studentkårens stolthet. Det var mycket populärt. En stor del av studenterna bodde där, nästan alla "kårpamparna". Kårmöten och fester hölls alltid i gillesstugan.

Men så småningom blev tillströmningen mindre. Till detta bidrog naturligtvis att socialhögskolan flyttade längre norrut men även att huset rätt snart började bli slitet. Det var livlig omsättning på rummen, bl a därför att de måste hyras ut i andra hand under praktikterminerna. Inkomsterna räckte inte till för att hålla det perfekt.

När det blev lediga rum, hyrde man ut till andra studenter (genom AF) och så småningom också till försöksutskrivna från ungdomsvårdsskolor och mentalsjukhus. Det senare hade delvis en ideologisk bakgrund. Man borde vara solidarisk med samhällets olycksbarn och inte isolera sig från världen utanför!

Men med de nya hyresgästerna ökade vantrivseln och vandaliseringen och minskades alltså husets attraktivitet ytterligare för flertalet studenter. Den ekonomiska situationen blev allt sämre. När sedan studentkåren/studiekollektivet lade ner sin verksamhet 1977 och helt drog sig ur stiftelsen, återstod för de kvarvarande styrelseledamöterna från HSB, Lunds kommun och Akademiska föreningen bara att begära stiftelsen i likvidation och försöka sälja huset.

1979 såldes fastigheten till Lunds kommun som först hade tänkt använda den för någon kommunal förvaltning. Men ingen ville flytta dit och

och då sålde kommunen huset till en privatperson som i sin tur överlät det till en fristående bostadsrättsförening, vilken fortfarande äger det.

6. Socialhögskolan som universitetsinstitution 1977-1987

6.1. Allmänt om utbildningen

Det senaste årtiondet skiljer sig från den föregående tiden genom att det inte utgör något avslutat helt, det är därför svårt att skriva dess historia. I det följande blir det mest kortfattade notiser för att visa hur den nuvarande utbildningen skiljer sig från den tidigare.

Omläggningen 1977 var ett led i den stora förändringen av Sveriges universitet och högskolor som byggde på 1968 års utbildningsutrednings (U68) förslag i betänkandet **Högskolan** (SOU 1973:2). Huvudpunkterna var att alla högskolor inom en region skulle förenas, att utbildningen skulle delas upp på fem sektorer, att grundutbildning och forskarutbildning skulle skiljas åt och att grundutbildningen skulle yrkesinriktas i ett antal studielinjer.

Några förut etablerade yrkeslinjer behandlades i ett särskilt betänkande: **Högskoleutbildning. Juristlinje. Förvaltningslinje. Social linje.** (SOU 1973:59). Detta förslag fick ganska mycket kritik och utbildningsdepartementet uppdrog åt Nämnden för socionomutbildning att ytterligare utreda den sociala linjen. Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) gjorde senare en motsvarande utredning för de administrativa och ekonomiska utbildningarna, däribland förvaltningslinjen.

Kritiken av U68:s förslag gällde bl a att sociala linjen (och psykologlinjen) fördes till vårdsektorn inom högskoleutbildningen medan förvaltningslinjen föll under sektorn för administrativa och ekonomiska yrken. Det var en stark opinion för att de studerande på båda linjerna skulle fortsätta att utbildas vid samma institution och mot att den sociala linjen skulle komma in under medicinskt styre.

I det slutliga beslutet (prop 1975:9) tog man hänsyn till kritiken. Sociala linjen fördes över till den andra sektorn som därför ändrade namn till sektorn för administrativa, ekonomiska och sociala yrken (AES-sektorn). Detta betydde att socialhögskolan ytterligare ett antal år kom att omfatta både social linje och förvaltningslinje.¹⁾

1) Detta var dock inte obligatoriskt. I Umeå och Örebro splittrades utbildningen på flera olika institutioner. I Östersund slogs alla utbildningar ihop till en institution. Den gamla organisationen och beteckningen Socialhögskolan behölls bara i Stockholm, Göteborg och Lund.

Nämnden för socionomutbildning hade redan innan den fick departementets uppdrag tillsatt en "arbetsgrupp för översyn av den sociala linjens utbildning" (SLU-gruppen). Denna lade fram en utförlig rapport (120 sidor) i februari 1976. Där fanns förslag om en mera sammanhållen utbildning i samlingsämnet "Socialt arbete" och förslag till organisation av forskningen i detta ämne. Tidigare hade gruppen föreslagit den tvåbetygsundervisning i social metodik som omtalats i förra kapitlet.

Förslagen diskuterades vid flera seminarier och symposier, både för hela landet och lokalt på högskoleorterna. I Lund hade lärarrådet ett tvådagars sammanträde på Spångens gästgivargård för ändamålet. SLU-gruppens förslag låg sedan till grund för de riktlinjer för utbildningen som UHÄ utfärdade och som började tillämpas från hösten 1977.

De nya riktlinjerna för sociala linjen innebar att förvaltningslinjen blev mera skild från den sociala. Den behöll mera av den tidigare utformningen. Först 1979 blev UHÄ:s "arbetsgrupp för översyn av den administrativt och ekonomiskt inriktade utbildningen i högskolan" (AU-gruppen) klar med sin utredning (UHÄ-rapport 1979:25). Detta ledde så småningom till att förvaltningslinjen från höstterminen 1983 (för de nyinskrivna) flyttades från socialhögskolan till andra universitetsinstitutioner (i Stockholm och Göteborg till en "förvaltningshögskola").

Teoretiska linjen upphörde med nyinskrivning 1977.

Utöver de organisatoriska förändringarna ledde 1977 års reform till en ökad frihet för de olika högskolorna och utbildningslinjerna. De tidigare detaljerade bestämmelserna om ämnen, timplan och anslagsposter har ersatts av allmänna riktlinjer för utbildningen och frihet att använda anvisade medel inom vissa ramar.

6.2. Organisationen

Den 1 juli 1977 förvandlades socialhögskolan till institutionen för socionomutbildning vid Lunds universitet. Namnet socialhögskolan används emellertid fortfarande i de flesta sammanhang.

Universitetet har en styrelse och ett centralt kansli med rektor och förvaltningschef (universitetsdirektör). I början fanns en förvaltningsnämnd för AES-sektorn, numera en styrelse för de samhällsvetenskapliga

områdena och en för det juridiska.

De centrala myndigheterna fördelar anslag mellan de olika institutionerna och tillsätter vissa tjänster. I övrigt har de olika institutionerna ganska stor frihet. Socialhögskolan har fått större självständighet än de flesta andra institutioner och har fått behålla det mesta av sin gamla organisation.

Institutionerna leds organisatoriskt av en **institutionsstyrelse** och en **prefekt**. Utbildningsplaner, studieformer och examinationsformer beslutas av en **linjenämnd** för en eller flera utbildningslinjer.

I början hade socialhögskolan en institutionsstyrelse som bestod av prefekten som ordförande och sju företrädare för personalen (lärare, konsulenter, kanslipersonal) och sju studenter. Det fanns då två linjenämnder, en gemensam för sociala linjen och psykologlinjen och en gemensam för förvaltningslinjen och linjen för offentlig förvaltning.

När de två sistnämnda linjerna slogs samman och flyttades från socialhögskolan förenklades organisationen så att alla ledningsfunktionerna samlades hos en linjenämnd för sociala linjen (och påbyggnadslinjen, f d fortbildningskursen) som samtidigt är institutionsstyrelse. Linjenämnden har 14 ledamöter, fyra lärare, fyra studenter, fyra "företrädare för yrkeslivet" och två för kanslipersonalen. Prefekten är ordförande men ingår bland lärarrepresentanterna.

Linjenämnden fyller alltså ungefär samma funktion som lärarrådet och styrelsen hade i den självständiga socialhögskolan. Prefekten har ungefär samma uppgifter som den tidigare rektorn men har inte en särskild tjänst utan har uppgiften som ett tilläggsuppdrag till lärartjänsten. Den tar dock större delen av hans tid. Under hela tiden sedan 1977 har Per Gunnar Edebalk varit prefekt. Han hade också hand om studierektorsuppgifter för förvaltningslinjen så länge denna fanns kvar.

Att vara **studierektor** är också ett tilläggsuppdrag. Studierektorn ska hålla ögonen på hur utbildningen bedrivs och se till att den sker efter fastställda principer. Särskilt gäller det samarbetet mellan lärarna vilket blivit betydelsefullt när de traditionella ämnena förenats i samlingsämnet socialt arbete. På sociala linjen har uppdraget

innehafts i tur ordning av lektor Britta Stråhlén och konsulenterna Gunnel Olsson och Britt Bergknut.

För varje ämnesområde finns också en **huvudlärare** som bl a ansvarar för kursplanering och kursvärderingar.

Någon motsvarighet till det tidigare lärarrådet finns inte längre. Däremot finns en motsvarighet till den tidigare utbildningsnämnden och de tidigare ämnesråden, nu i form av ett **kursråd** för hela sociala linjen. Så länge förvaltningslinjen fanns kvar, fanns också ett kursråd för den linjen. Kursråden är inte föreskrivna i några allmänna bestämmelser utan har inrättats självständigt av socialhögskolan.

I kursrådet ingår representanter för lärare och handledare och en student från varje undervisningsgrupp. Dess uppgift är att diskutera utbildningen och lägga fram förslag till linjenämnden. För att studenternas synpunkter ska komma fram är det stadgat att klassrepresentanterna ska inhämta synpunkter från sina kamrater. Dessa synpunkter ska samlas i ett klassrådsprotokoll som lämnas in till kursrådet. Varje klass har två schemalagda timmar per delkurs för ändamålet.

6.3. Sociala linjens förändring

I många avseenden fortsätter sociala linjen på samma sätt som tidigare. Antagningsreglerna är i stort sett desamma. Normaltiden är fortfarande sju terminer (140 poäng). Tredje och sjätte terminen är normalt praktikterminer.

Intagningen fortsatte med 90 nyinskrivna varje termin till och med år 1985. Från 1986 tas bara 60 in på vårterminen men fortfarande 90 på höstterminen. Bakom minskningen ligger en viss arbetslöshet bland nyexaminerade socionomer i början av 1980-talet men denna tycks nu vara övervunnen.

Antalet studenter med två praktikterminer har ökat. För att det ska bli bara en termin fordras nu minst 15 månaders arbete i **sociomyrke** (tidigare 10 månader i vilket arbete som helst). Den

som har arbetat minst 15 månader i annat människovårdande arbete kan efter ansökan få hoppa över andra praktikterminen. Detta avgörs internt på socialhögskolan av prefekten och konsumenten (från 1986 den "praktikansvarige högskoleadjunkten"). Tvåmånaderspraktiken avskaffades 1977.

Studierna börjar som förut med en grundkurs på två terminer. De första åren var den indelad i de traditionella ämnena men sedan 1984 i följande delkurser:

- Samhällsstruktur och socialpolitik (10 poäng)
- Rättsliga ramar i socialt arbete (10 poäng)
- Politik och förvaltning (5 poäng)
- Individ och grupp (5 poäng)
- Metoder i socialt arbete (10 poäng).

Bakom de olika rubrikerna döljer sig olika element från de traditionella ämnena. I metodikkursen ingår även socialmedicin, data-teknik och social administration.

Efter grundkursen och första (eller enda) praktikterminen kommer den viktigaste principiella skillnaden mot tidigare. Det finns inte längre någon valfrihet utan de tidigare "ettbetygsämnena" har slagits ihop till en obligatorisk tvåterminskurs (40 poäng) i **socialt arbete**. Denna motsvarar ungefär den ämneskombination som de allra flesta valde under den tidigare ordningen (socialrätt, psykologi, sociologi, social metodik) med tillägg av samhällsekonomi med socialpolitik.

Även denna kurs var från början indelad i delkurser med traditionella ämnesrubriker men från 1985 är delkurserna:

- Psykosocialt arbete (15 poäng)
- Socialrätt (10 poäng)
- Sociala problem och planering (15 poäng)

I de båda första avsnitten ingår metodträning genom tillämpningsövningar, i det tredje ett projektarbete, motsvarande tidigare uppsatser.

Efter den andra praktikterminen fortsätter ämnet **socialt arbete**

med en fördjupningskurs (51-70 p¹⁾) under sista terminen. Där finns valfrihet mellan tre alternativ:

- Behandlingsarbete med individer och familjer
- Grupper, institutioner och organisationer
- Socialt förändringsarbete och planering.

Fördjupningskursen i socialt arbete ska ge fördjupad integration av teori och metod. Projekt eller uppsatsarbete ingår.

De tre alternativen motsvarar i viss mån de 1975 införda tvåbetygs-kurserna i social metodik med starkt inslag av de tidigare tvåbetygs-kurserna i psykologi.

Efter socionomexamen kan studierna kompletteras med en s k D-kurs på 20 poäng. Den är en "enstaka kurs" och ger behörighet för tillträde till forskarutbildning i socialt arbete. Kursen sträcker sig över två terminer på "halvfart", vilket innebär att eleverna förut-sätts ägna halva sin tid åt förvärvsarbete. Eftersom den är en "enstaka kurs" kan den tas antingen omedelbart efter socionomexa-men eller efter kortare eller längre tids yrkesarbete. Även socio-nomer från äldre studieordningar kan antas som elever.

Studieordningen under olika perioder kan jämföras genom utdrag ur studiehandboken för höstterminen 1983 och vårterminen 1987. Den faktiska förändringen är inte lika stor som den terminologiska. Se följande sida.

6.4. Förvaltningslinjen

Förvaltningslinjen förändrades också 1977. Den skilde sig därefter betydligt mera från sociala linjen än tidigare. Den tydligaste skill-naden var att grundkursen blev tre terminer lång.

Intagningen var hela tiden oförändrat 60 per termin. Några år i slutet av 1970-talet var tillströmningen så liten att inte alla

1) Ämnet **socialt arbete** omfattar alltså normalt 70 poäng, varav 10 poäng i grundkursen. Detta kan jämföras med att tre betyg enligt 1964 års studieordning anses motsvara 60 poäng

1983

SOCIALA LINJEN**Utbildningen är sammanhållen och problemorienterad**

Följande kurser ingår:

Grundkurs - 40 poäng

Samhällsekonomi med socialpolitik	5 p
Statistik	5 p
Sociologi	5 p
Statskunskap	5 p
Rättskunskap I	5 p
Rättskunskap II	5 p
Psykologi	5 p
Social metodik med medicinsk orientering	5 p

Obligatorisk kurs i socialt arbete - 40 poäng

Introduktion och kursutveckling	5 p
Fasta kurser i sociologi, samhällsekonomi, rättskunskap, psykologi och social metodik	30 p
Projektarbete	5 p
Studiepraktik (fördelad på två terminer)	40 p
Fördjupningskurs	20 p
Frivillig forskningsförberedande kurs	10 p

platser kunde besättas men under de sista åren på socialhögskolan var det åter full besättning. Intagningspoängen var dock hela tiden lägre än på sociala linjen.

Motiveringen för att göra grundkursen längre var att praktikanterna under första perioden inte ansågs ha tillräckliga kunskaper för att tillgodogöra sig praktiken. I grundkursen lades därför in obligatoriska kurser i kommunal ekonomi och företagsekonomi medan kursen i psykologi försvann. Det blev också mera förvaltningsrätt och mindre socialrätt.

Den första praktikperioden inföll alltså under den fjärde terminen. Därefter kunde man välja mellan fyra alternativ under de återståen-

1987

SOCIALA LINJEN

9	Forskningsförberedande kurs			20
8	(enstaka kurs)			
Termin				Poäng 140
7	Socialt arbete 51-70 p med inriktning på: I Behandlingsarbete med individer och familjer II Utveckling av grupper, institutioner och organisationer III Socialt förändringsarbete och planering			20
6	STUDIEPRAKTIK 2			20
5	PSYKOSOCIALT ARBETE (15 p)	SOCIALRÄTT (10 p)	SOCIALA PROBLEM OCH PLANERING (15 p)	40
4	METODTRÄNING Psykologi Social metodik	METODTRÄNING Socialrätt Social metodik	PROJEKT Sociologi Samhällsekonomi Social metodik	
3	STUDIEPRAKTIK 1			20
2	SAMHÄLLSVETENSKAPLIG GRUNDKURS			40
	Politik och förvaltning (5 p)	Individ och grupp (5 p)	Metoder i socialt arbete (10 p; 7 + 1 + 2 p)	
1	Introduktion	Samhällsstruktur och socialpolitik (10 p)	Rättsliga ramar i socialt arbete (10 p)	

de två teoriterminerna, nämligen

Kommunal förvaltning (med förvaltningsrätt och samhällsplanering)

Kommunal ekonomi

Planeringsadministration (med förvaltningsrätt)

Personaladministration.

Den andra praktikterminen skulle förläggas i anslutning till det valda alternativet.

I studiehandboken för höstterminen 1983 beskrivs studiegången på följande sätt.

FÖRVALTNINGSLINJEN

Utbildningen är sammanhållen och integrerad

Följande kurser ingår:

Grundkurs - 60 poäng

Statistik	5 p
Sociologi	5 p
Statskunskap	10 p
Rättskunskap med förvaltningsrätt	15 p
Samhällsekonomi	5 p
Företagsekonomi	5 p
Kommunal ekonomi	10 p
Förvaltningsmetodik	5 p

Studiepraktik (fördelad på två terminer) 40 p

Profilering och fördjupning 40 p

KOMMUNAL FÖRVALTNING

Förvaltningsrätt II	10 p
Samhällsplanering I	10 p
Kommunal förvaltning	20 p

KOMMUNAL EKONOMI

Kommunal ekonomi II	20 p
Kommunal ekonomi III	20 p

PLANERINGSADMINISTRATION

Förvaltningsrätt II	10 p
Samhällsplanering I	10 p
Samhällsplanering II	20 p

PERSONALADMINISTRATION

Personaladministration I	20 p
Personaladministration II	20 p

Som redan nämnts flyttade förvaltningslinjen från socialhögskolan till andra institutioner, främst den nationalekonomiska och den statsvetenskapliga, för de elever som började studera på hösten 1983. Administrationen förlades till nationalekonomiska institutionen.

De som börjat tidigare fortsatte emellertid på socialhögskolan, som alltså gav kurser på förvaltningslinjen till och med vårterminen 1986. Ännu våren 1987 finns åtskilliga studenter kvar som ännu inte är färdiga med alla examensfordringarna.

6.5. Fortbildningskursen och enstaka kurser

Fortbildningskursen fick 1977 ställning som en centralt fastställd **påbyggnadslinje i socialt behandlingsarbete** (20 poäng). Den har fortsatt efter i princip samma normer som tidigare med 20 elever varje vårtermin. Enligt riksdagsbeslut 1987 ska den förlängas till 30 poäng. Den kommer i framtiden med all sannolikhet att drivas på "halvfart" under två terminer. Eleverna förutsätts då ha förvärvsarbete under kurstiden. Ulla Steen är fortfarande kursledare.

Vid sidan av linjeutbildningen erbjuder socialhögskolan numera också några **enstaka kurser**. En sådan är den tidigare nämnda D-kursen. Under läsåret 1986/87 ges dessutom en kurs i det sociala arbetets handledningsmetodik (20 poäng) för socionomer som tidigare gått fortbildningskursen. Den är förlagd till Helsingborg. Vidare ges kurser i socialt utvecklingsarbete på grupp- och organisationsnivå (20 poäng) i Karlskrona och Halmstad. Alla dessa kurser är avsedda som fortbildningskurser för socionomer. Under senare år har det varit socialhögskolans policy att möta fortbildningsbehovet även utanför Lundaområdet.

De senaste åren har socialhögskolan också varit engagerad i s k överbryggande kurser som omfattar 30 poäng. Dessa kurser utgör brygga mellan s k medellånga utbildningar inom vård- och omsorgssektorn och den forskningsförberedande D-kursen i socialt arbete. Det gäller alltså sjuksköterskor, förskollärare, fritidspedagoger m fl. Syftet med dessa kurser är primärt att främja forskningsanknytning för utbildningar som inte har något eget forskningsämne.

Socialhögskolan sysslar numera också med fortbildningskurser för perso-

nal inom skolväsendet, än så länge dock bara i relativt ringa omfattning.

En växande verksamhet utgör den s k **uppdragsutbildningen**. Den innebär att socialhögskolan säljer kurser till socialförvaltningar och andra myndigheter. Det kan gälla kurser som ingår i det reguljära kursutbudet eller "skräddarsydda" kurser. De kan variera mellan 5 och 20 poäng. När kurserna är poängsatta ska de följa en fastställd kursplan och deltagarna ska ha allmän behörighet för högskolestudier, i vissa fall också särskilda förkunskaper som är avpassade för respektive kurs. De som godkänts på en sådan kurs får utbildningsbevis för universitetskurs.

Under läsåret 1986/87 ges följande uppdragskurser: D-kursen i socialt arbete (Kalmar), påbyggnadslinjen (= fortbildningskursen) i socialt arbete (M-landstinget), socialt arbete med invandrare (20 poäng, Lund), socialt områdesarbete (10 poäng, Vellinge) samt arbetsledning och ärendehandläggning inom kommunal äldreomsorg (5 poäng, Växjö).

6.6. Forskningsavdelningen

Forskning vid socialhögskolorna har varit ett önskemål ända sedan det första socialinstitutet startade 1921. Flera gånger har det aktualiserats av olika utredningar. På grundval av SLU-gruppens förslag (6.1. ovan) beslöt riksdagen 1975 att professurer i socialt arbete successivt skulle inrättas vid de fyra socialhögskolor som är knutna till universitetet.

Den första professuren inrättades i Stockholm 1977, den andra i Göteborg 1979 och den tredje i Umeå 1981. Först 1984 kom turen till Lund.

Forskningsavdelningen hör organisatoriskt under socialhögskolan men i fråga om den vetenskapliga verksamheten under samhällsvetenskapliga fakulteten, vars beslutande organ är **fakultetsnämnden**. Givetvis hör den också under områdesstyrelsen och universitetsstyrelsen

Vid avdelningen bedrivs forskning och forskarutbildning. Den senare leder fram till filosofie **doktorsexamen** med en "normal" studietid av fyra år (160 poäng), fördelade på litteraturstudier (70 poäng) och doktorsavhandling (90 poäng). Efter halva kursen kan den som så vill avsluta studierna med en filosofie licentiatexamen i socialt arbete.

För att få delta i forskarutbildningen krävs socionomexamen med 80 poäng i socialt arbete eller socionomexamen + 60 poäng (tre betyg) i annat samhällsvetenskapligt ämne. Man kan också bli antagen om man har annan akademisk grundexamen med minst 60 poäng i relevant ämne eller 80 poäng i socialt arbete. Yrkeseerfarenhet av socialt arbete är önskvärd men inte obligatorisk. Varje inträdessökande bedöms individuellt och man kan göra avsteg från de strikt formella kraven.

Antalet doktorander är för närvarande begränsat till 25. Flertalet är socionomer men där finns också ett par psykologer och sociologer. Någon examen har ännu inte avlagts.

Den förste professorn blev Sune Sunesson som är fil doktor i sociologi. Han är utbildad i Stockholm, där han bl a undervisat vid socialhögskolan och varit anställd som forskare av Stockholms socialförvaltning. Hans forskning har utgått från organisationsteoretiska utgångspunkter, först inriktad på fackföreningsrörelsen men sedan länge på "människo-behandlande byråkratier" inom socialvård och sjukvård.

Forskningsavdelningen har ännu inte fått någon definitiv organisation. Alla tjänster utom professorns och byråassistentens (Birgitta Borafia) bekostas genom anslag till olika forskningsprojekt, huvudsakligen genom Delegationen för social forskning (DSF) vid socialdepartementet.

Våren 1987 finns tre kvalificerade forskartjänster. En innehas av Sven-Axel Månsson, som är fil dr i sociologi, docent i socialt arbete och extra högskolelektor vid socialhögskolan. Den andra är en tjänst som adjungerad professor (20 % tjänstgöringstid) betalad av DSF. Den innehas av Rosmari Eliasson, fil dr i sociologi, som har sin huvudsakliga arbetsuppgift som forskare vid Stockholms socialförvaltning. Dessutom finns ett forskarassistentstipendium från DSF som innehas av Gunvor Andersson, fil dr i psykologi.

För olika forskningsprojekt finns genom bidrag eller stipendier från DSF sju forskningsassistenter (motsv), av vilka fem är socionomer som doktorerar i socialt arbete. De andra två (en läkare och en sociolog) siktar till doktorsexamen i andra ämnen.

Våren 1987 är fyra huvudprogram för forskning aktuella.

1. Användningen av forskningsresultat i praktiskt socialt arbete
2. Klientförhållanden och klientiseringsprocesser i socialt arbete och medikalisering av sociala problem i sjukvården
3. Ungdomar som föremål för myndighetsingripande och behandling
4. Socialtjänsten och samhällsplaneringen samt finansieringssystemens betydelse för socialtjänstens utveckling.

6.7. Lärarna

Lärostrukturen har förändrats åtskilligt under de senaste tio åren. Därtill kommer att tjänstetitlarna ändrats från 1986. Universitetslektorerna kallas nu högskolelektorer och både lektorer och konsulenter högskoleadjunkter.

1977 fanns det 10 universitetslektorer, 1987 finns det 4 högskolelektorer, varav en är prefekt och en tjänstledig. Universitetslektoraten i statskunskap och kommunal ekonomi och ett i rättskunskap försvann med förvaltningslinjen liksom en lektor i praktisk förvaltningskunskap och två konsulenter. Även behovet av extra universitetslektorer minskade.

De sedan 1977 lediga universitetslektoraten (numera högskolelektoraten) tillsätts i socialt arbete "med inriktning mot" något av de traditionella ämnena, t ex sociologi eller socialrätt. Flertalet av de under senare år tillsatta universitetslektorerna har varit permanent tjänstlediga för forskning eller andra befattningar. De enda aktiva 1987 är Sven Marke och Eric Olsson i psykologi och så Per Gunnar Edebalk som är prefekt.

Huvuddelen av undervisningen, både i grundkursen och i socialt arbete, sköts av extra högskolelektorer, vilka dock numera har lika fast anställning som de "ordinarie" (denna term används inte längre). Flertalet har varit anställda sedan lång tid tillbaka. Av dem som är nämnda i föregående kapitel är Jenny Ljunghill, Peter Westlund och Gert Rosvall fortfarande kvar. Även Paula Uddman och Björn Wennström var med före 1977.

I de avsnitt av socialt arbete som motsvarar de gamla ämnena social metodik och praktisk förvaltningskunskap undervisar de tidigare lektorerna, som numera kallas högskoleadjunkter, och delvis också de tidigare konsu-

lenterna som nu också är högskoleadjunkter. Dessa delar sin tid mellan praktikadministration och undervisning. Det finns också extra högskoleadjunkter som motsvarar de tidigare extra lektorerna.

Från tiden före 1977 finns fortfarande kvar de förutvarande lektorerna Britta Stråhlén, Kjell Hansson och Heinz Schiller och de tidigare konsulenterna Inger Farm och Astrid Frankel.

Utöver dessa fasta lärare finns också fortfarande ett icke ringa antal timlärare, av vilka några liksom tidigare ansvarar för hela kursavsnitt. Flera av dem har anlitats under många år.

6.8. Elever och elevkår

Antalet elever fortsatte att stiga under början av 1980-talet. 1982 nåddes rekordantalet 1270. Men sedan började det snabbt minska, framför allt genom att intagningen till förvaltningslinjen upphörde 1983. Sociala linjen har hållit sig till omkring 700 ända sedan mitten av 1970-talet men måste givetvis också minska, när den minskade vårintagningen från 1986 börjar göra sig gällande. Totalantalet elever är våren 1987 ca 800. Se tabellen!

Av tabellen kan man också utläsa att "genomströmningen" verkar vara något trögare under senare år än förut. För förvaltningslinjen går det att göra en slutredovisning. Av dem som togs in efter 1977 har bara två tredjedelar hittills tagit examen mot över 80 % av dem som togs in 1964-1977. Några är dock fortfarande inskrivna som elever och kan ta examen senare.

Elevkåren var, som nämnts i förra kapitlet, upplöst 1977 och ersatt med inskrivning i en formell "elevkår" i högskolans regi. Men på våren 1980 började man ta upp den igen, valde styrelse och började bedriva verksamhet. Den kallades i början liksom förut "studiekollektivet", men från våren 1984 började man använda termen "elevkåren". "Stormötena" blev på nytt "kårmöten".

Elevkåren arbetar nu i olika "grupper" som motsvarar de tidigare utskotten, alltså för tidningsutgivning ("Sociokraten" igen), fester, utbildningsfrågor etc.

De skriv- och stencileringsmaskiner som 1977 skänktes till socialhögskolan administreras nu på nytt av elevkåren. Men de är placerade i socialhögskolans lokaler, där också elevkåren har sin expedition.

Antagna och examinerade elever vid socialhögskolan i Lund 1977-1987

(1977 års studieordning)

Termin	Antagna			Examinerade			Antal inskrivna elever		
	Soc	Förv	S:a	Soc	Förv	S:a	Män	Kvinnor	S:a
H 77	92	59	151				373	749	1122
V 78	90	36	126				344	703	1087
H 78	90	58	148						
V 79	89	48	137				379	743	1122
H 79	96	67	163						
V 80	95	51	146	30	-	30	429	741	1170
H 80	91	64	155	40	1	41			
V 81	92	62	154	79	9	88	418	804	1222
H 81	95	62	157	74	38	112			
V 82	93	62	155	76	41	117	428	847	1275
H 82	93	63	156	69	40	109			
V 83	94	63	157	95	46	141	374	811	1185
H 83	90		90	68	42	110			
V 84	93		93	75	47	122	356	797	1153
H 84	93		93	89	55	144			
V 85	91		91	78	51	129	271	672	943
H 85	93		93	68	50	118			
V 86	68		68	73	36	109	217	616	833
H 86	98		98	66	7	71			
V 87	73		73				197	602	799
Summa	1809	695	2504	980	463	1441			

7. Högskolesocionomernas arbetsmarknad

Det finns inte någon statistik eller matrikel som visar Lundasocionomernas aktuella placeringar på arbetsmarknaden. Det förefaller emellertid som om högskolesocionomerna skulle ha ungefär samma sysselsättningar som institutssocionomerna (avsnitt 4.12. ovan), dvs att kuratorer, socialsekreterare, personalkonsulenter och skyddskonsulenter är de största grupperna på sociala linjen och administrativa eller kamerala tjänster hos landsting och kommuner på förvaltningslinjen.

Socialhögskolan har gjort några enkäter bland de nyexaminerade. De visar bara begynnelseposter och säger ingenting om kommande ändringar eller avancemang. Men 1986 års fördelning på sociala linjen är mycket lik den mera definitiva från 1967 (sid 30), dock med något mindre andel kuratorer. Man kan kanske förmoda att kuratorsorganisationen nu är utbyggd och besatt med relativt unga innehavare, varför tillgången på nya tjänster är begränsad. Det är väl också en spridd uppfattning (inte bestyrkt) att flera socialsekreterare än kuratorer tröttnar på sitt arbete och söker andra tjänster. Men enkäten gäller de första anställningarna som oftast är vikariat och kan inte ge någon säker anvisning.

Av andra källor framgår att en hel del socionomer går till andra tjänster än dem som de direkt utbildats för. Men någon statistik om detta finns inte heller, i varje fall inte för Lunds del. Givetvis har också åtskilliga - även på sociala linjen - avancerat till administrativa poster, inte bara som socialchefer och liknande utan också inom kommunernas, landstingens och statens förvaltningar och inom privata företag. Att socionomer "öppnar eget", dvs startar privata rådgivningsbyråer, är väl fortfarande rena undantagsfall. Men i USA och andra länder är det ganska vanligt, så det kommer kanske här också.

Liksom tidigare har åtskilliga kompletterat sin utbildning med andra examina. Det finns advokater och lärare och en och annan forskare med doktorsexamen. Men det tycks inte finnas lika många på framskjutna poster inom samhället som bland institutssocionomerna. Delvis beror väl detta på att de sistnämnda är äldre och har "hunnit längre". Några finns dock i statskalendern inom departement och centrala ämbetsverk.

Inte heller inom politiken hittar man många. En riksdagsledamot finns dock (Lena Öhrsvik, soc 1969) och en "politisk" sakkunnig i departementen (Ylva Ericsson, soc 1970). Att vara förbundssekreterare i RFSU och flitig offentlig debattör är förstås något liknande (Maj Fant, soc 1972). I det sammanhanget kan man också nämna Malena Ivarsson (soc 1975) som gjort sig känd som sexualrådgivare i TV. Naturligtvis finns liksom tidigare en del kommunalpolitiker.

Lärare vid socialhögskolan är inte många. Kjell Hansson (soc 1975), som också är psykolog, är sedan många år lärare i social metodik. Åtskilliga socionomer har dock anlitats som timlärare. Konsulenter har varit Britt Bergknut (soc 1976) på sociala linjen och Christer Härde (förv 1969), Roland Ivarsson (förv 1970) och Hans Levinsson (förv 1973) på förvaltningslinjen. Av dessa är endast Britt Bergknut kvar 1987 (som högskoleadjunkt och studierektor). Härde har följt med till nya förvaltningslinjen medan de övriga har gått över till andra sysselsättningar.

Alf Ronnby (teor 1972) är fil dr i sociologi och högskolelektor i socialt arbete vid högskolan i Östersund.

8. Slutord

Under de gångna 40 åren har ett stort antal personer - ungdomar och medelålders - fått sin utbildning vid socialinstitutet och socialhögskolan i Lund. De fördelar sig enligt följande tabell.

	Antagna				Examinerade			
	Soc	Sk/förv	Teor	S:a	Soc	Sk/förv	Teor	S:a
1947-1963	851	292	61	1204	778	271	32	1081
1964-1977	1947	1064	47	3058	1745	868	46	2659
1977-1987	<u>1809</u>	<u>695</u>	<u>-</u>	<u>2504</u>	<u>980</u>	<u>461</u>	<u>-</u>	<u>1441</u>
Summa	4607	2051	108	6766	3503	1600	78	5181

Förändringarna år för år kan studeras på diagrammen på sid 95-96 och i tabellerna i kapitel 4-6.

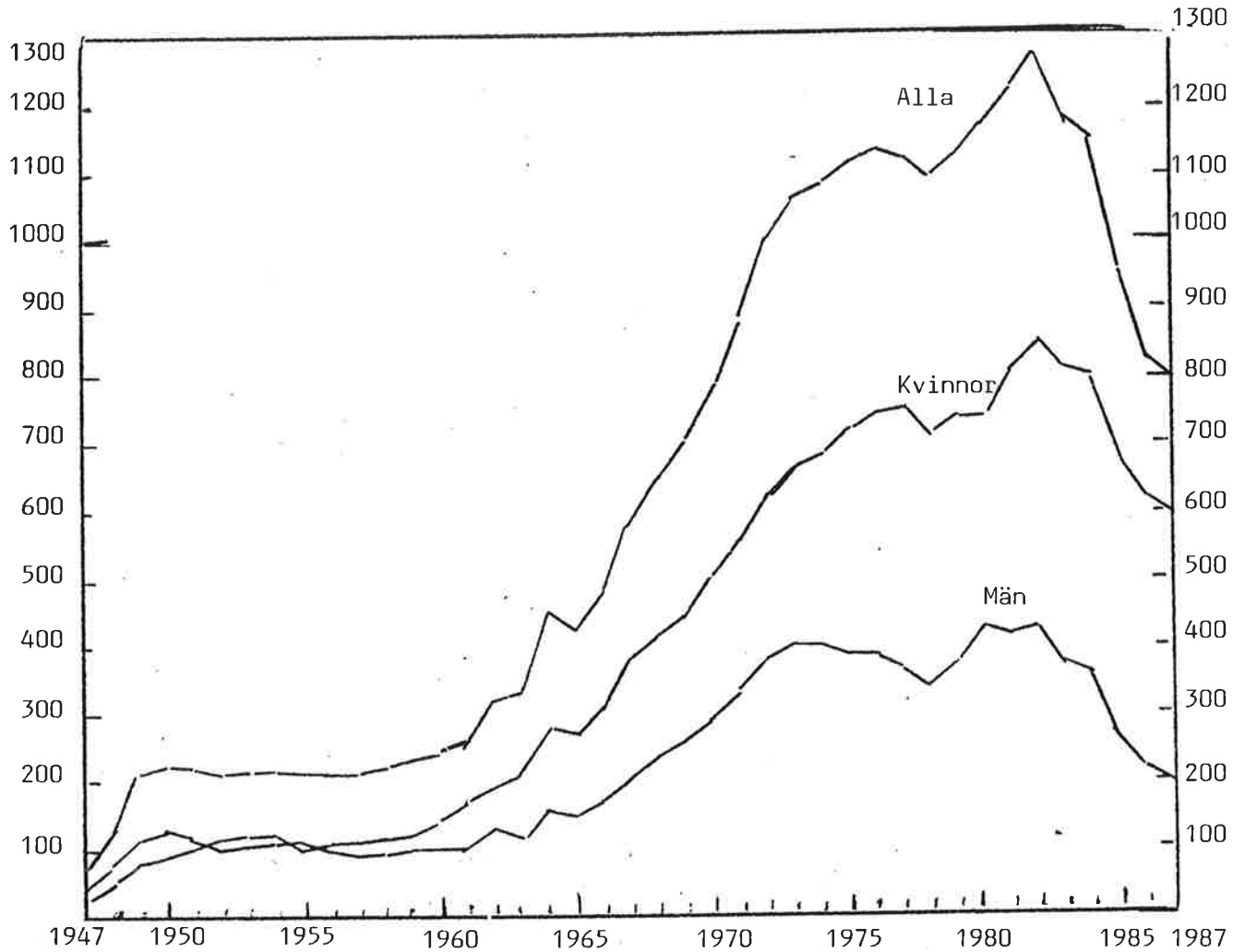
Över 5 000 socionomer har alltså hittills utexaminerats i Lund. Något ytterligare tusental har studerat eller studerar fortfarande utan att (hittills) ha tagit examen. De har varit i olika åldrar, kommit från olika sociala miljöer och haft olika tidigare utbildning. Man kan låta fantasin spela och spekulera över vad utbildningen har betytt för dem. Har de haft nytta av den för sin yrkesverksamhet eller har den bara gett dem ett inträdeskort till yrket?

Det är banalt att konstatera att svaret på frågan måste bli olika för olika elever. **Någon** nytta av utbildningen har säkert alla haft men graden av nytta kan nog variera ganska kraftigt. Intressantare vore att veta om det finns några påverkningar som är gemensamma för alla och om dessa i så fall är olika för de olika studieordningarna, de olika undervisningsformerna och kanske också de olika lärarna. Det finns inget material som belyser detta.

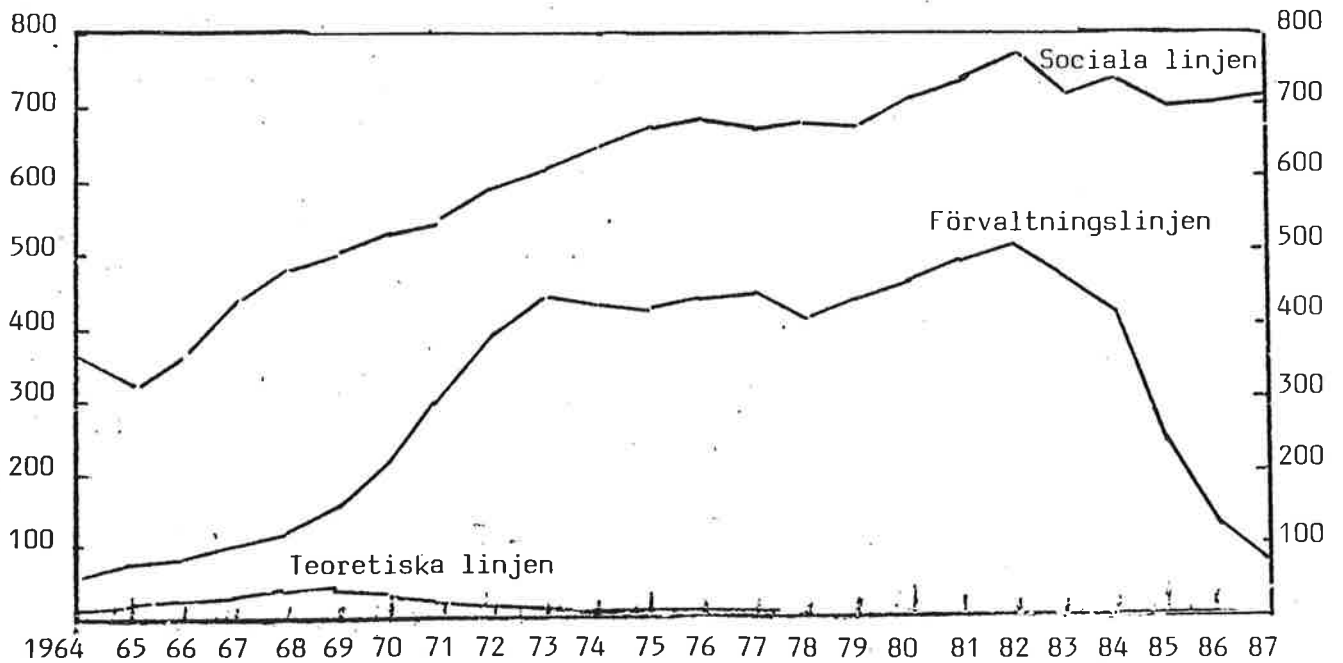
Man kan kanske säga att socionomutbildningen vill ge tre resultat. Den vill ge kunskaper som ökar förståelsen för arbetsområdets problematik, den vill ge färdigheter som ger ett bättre handlag för att lösa de praktiska problemen och den vill ge en yrkesidentitet som också - särskilt på sociala linjen - innefattar en etisk hållning till medmänniskor och samhälle.

1964 års reform lade tonvikten på ökade ämneskunskaper och så småningom också på ökade färdigheter. 1977 års och senare förändringar har syftat till en mera sammanhållen utbildning med större yrkesidentitet. Men det är möjligt att gamla socialinstitutet, trots sin begränsade teoretiska utbildning och outvecklade praktikhandledning, gav lika goda resultat för yrkesidentiteten. Det blygsamma formatet gav möjlighet till en mera personlig undervisning och en mera självklar sammanhållning mellan eleverna.

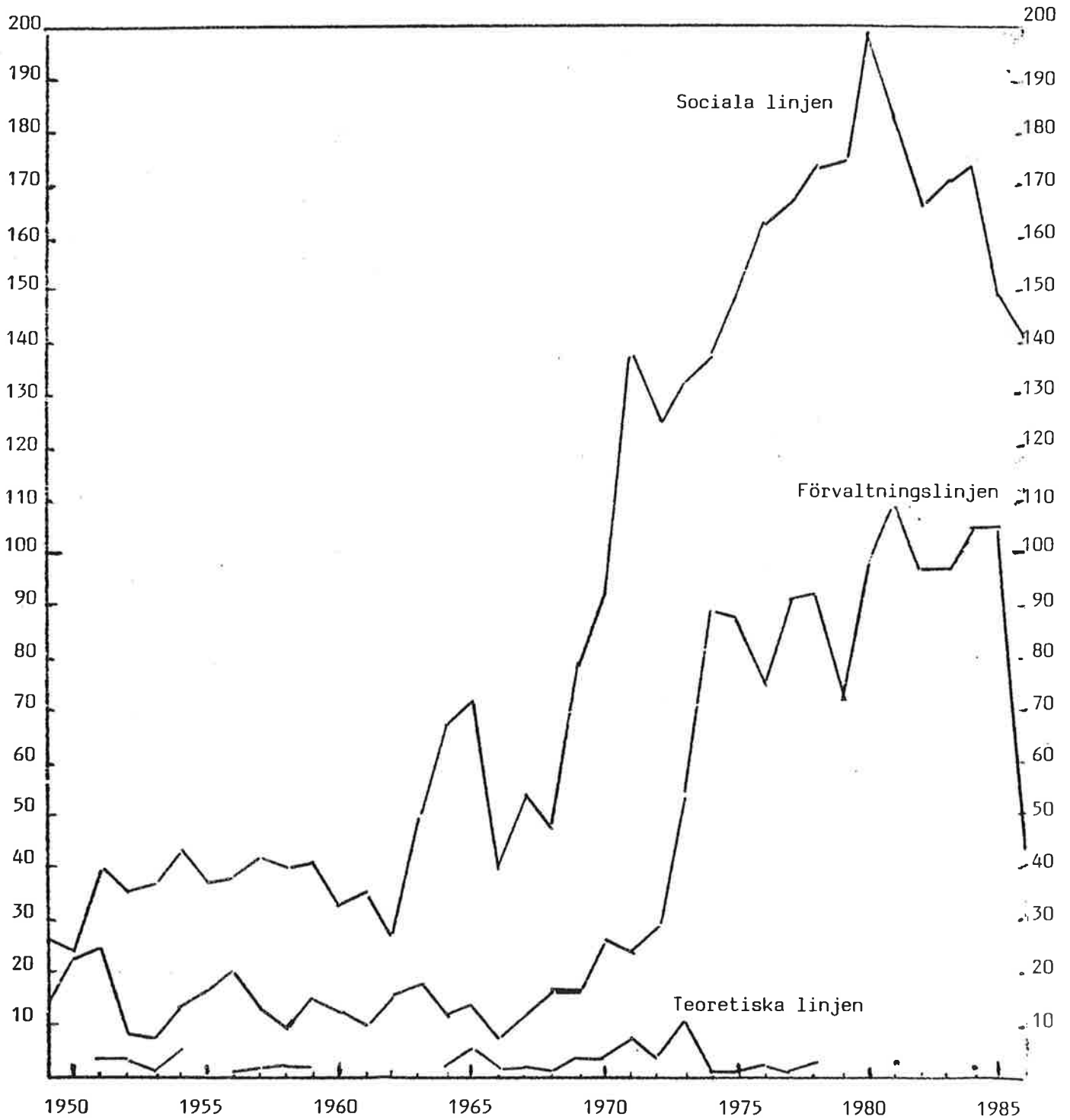
Men detta är kanske bara nostalgiska funderingar. Låt oss hoppas att de reformer, som vi som arbetat inom utbildningen varit angelägna att få till stånd, också haft åsyftad verkan. En sak kan man dock vara säker på. Det kommer även i framtiden att bli nya utredningar som lägger fram förslag om en förbättrad socionomutbildning. När detta skrivs har UHÄ just påbörjat en "översyn av sociala linjens utbildning"!

Antal elever vid socialinstitutet/socialhögskolan i Lund 1947-1987

Antal elever på olika utbildningslinjer vid socialhögskolan i Lund 1964-1987

Antal socionomexamina från socialinstitutet/socialhögskolan i Lund 1949-1986

Anställda lärare vid socialinstitutet/socialhögskolan i Lund 1947-1987

Vid socialinstitutet

Paul Lindblom, i socialpolitik 1947-1964, i psykologi 1947-1950, i sociologi 1950-1964, rektor 1948-1964

Tage de la Motte i kommunal förvaltning och bokföring 1948-1964

Marja Almqvist i praktisk socialvård 1947-1951

Dora Rinman i praktisk socialvård 1952-1960, i social metodik och administration 1960-1964

Elsa Alsterdal i social metodik och administration 1960-1964

Åke Elmér i socialpolitik och socialrätt 1963-1964

Sven Marke i psykologi 1963-1964

Gunnel Swedner i social metodik och administration 1963-1964

Vid socialhögskolan (årtal anger faktisk tjänstgöring, inte förordnande)

Universitetslektorer (från 1986 högskolelektorer)

	Ordinarie	Extra och vikarier
Rättskunskap, särskilt förvaltningsrätt:	Ulf Cervin 1964-1967	Ove Joheman 1967
	Lars Norbeck 1967-1971	Folke Grauers 1971-1974
	Hans Klette 1968-1980	Bertil Syrén 1971-1975
	Aleksander Peczenik 1975-1977	Lennart Jacobsson 1973-1986
		Karin Adlercreutz 1973-1978
		Karin Ahlgren 1974-1977
	Björn Almström 1974-1986	Arne Fagerberg 1979-
		Per Hellsvik 1980-
Statskunskap:	Agne Gustafsson 1964-1979 (tjänstledig långa perioder)	Paula Uddman 1978-
		Bo Westerhult 1978-1984
		Björn Beckman 1979-1981
		Anders Sannerstedt 1981-1983
Psykologi:	Sven Marke 1964-	Eric Olsson 1966-1970
	Eric Olsson 1970-	Jenny Ljunghill 1969-

Sociologi:	Paul Lindblom 1964-1966 (rektor 1964-1966) Arne Ekdahl 1965-1985 Göran Gustafsson 1971-1975	Anna-Lisa Thelander 1972-1976 Björn Wennström 1974- Anders Östnäs 1978-
Samhällsekonomi med socialpolitik:	Åke Elmér 1964-1977 (rektor 1966-1977) Per Gunnar Edebalk 1977- (prefekt 1977-)	Per Gunnar Edebalk 1967-1977 Lennart Jacobsson 1971-1973 Peter Westlund 1973- Jan Petersson 1985-
Kommunal ekonomi och planering:	Tage de la Motte 1964-1967 Lennart Broman 1971-1985	Lennart Broman 1967-1971
Statistik:	-	Gert Rosvall 1971-
Socialt arbete:	Lotta Westerhäll-Gisselsson 1983-1984	Sven-Axel Månsson 1987-
Lektorer (från 1986 högskoleadjunkter)		
Social metodik:	Dora Rinman 1964-1965 Harriet Jakobson 1965-1968 Thore Persson 1968-1976 Gunnel Swedner 1977- (tjänstledig sedan 1978)	Gunnel Swedner 1975-1977 Kjell Hansson 1977-
Praktisk förvaltningskunskap, soc 1: (från 1986 social metodik)	Gunnel Swedner 1964-1975 Britta Stråhlén 1977- (studierektor 1977-1981)	Heinz Schiller 1975- Britta Stråhlén 1975-1977
Praktisk förvaltningskunskap, förv 1	Ingvar Hjelmqvist 1964-1965 Lennart Broman 1965-1967 Yngve Ramkvist 1967-1986	

Konsulenter (från 1986 högskoleadjunkter)**Sociala linjen**

Elsa Alsterdal 1964-1965
 Harriet Jakobson 1964-1965
 Dora Rinman 1965-1976
 Ewa Håkansson 1965-1985
 Britta Stråhlén 1970-1975
 Ulla Steen 1970-
 Inger Farm 1973-
 Karin Stenberg 1973-1975
 Disa Andersson 1973-1985
 Astrid Frankel 1976-
 Gunnel Olsson 1979-1985
 (studierektor 1981-1985)
 Britt Bergknut 1981-
 (studierektor 1985-)

Förvaltningslinjen

Olle Wendt 1969-1970
 Christer Härde 1970-1986
 Per Gudmundsson 1970-1972
 Roland Ivarsson 1972-1974
 Hans Levinsson 1975-1985

**Ledamöter av socialinstitutets/socialhögskolans styrelse
1947-1987****Ordförande**

Arthur Thomson, landshövding, Malmö 1947-1951
 Thorvald Bergquist, landshövding, Växjö 1952-1963
 Gösta Netzén, landshövding, Malmö 1963-1977

Vice ordförande

Folke Schmidt, professor, Lund 1947-1950
 Torsten Andrée, landstingsråd, Lund 1951-1970
 Sture Holmqvist, fastighetschef, Svalöv 1970-1977

Övriga ledamöter

Thorvald Bergquist, landshövding, Växjö 1947-1951 (därefter ordförande)
 Åke Petzäll, professor, Lund 1947-1949
 Per Lovén, landstingsman, Kabbarp 1947-1948
 Hjalmar Svensson, riksdagsman, Grönvik 1947-1962
 Karl Jönsson, landstingsman, Gärds Köpinge 1947-1948
 Kurt Berg, landstingsdirektör, Karlskrona 1947-1963
 Sven Hallström, förste stationsbiträde, Malmö 1947-1957
 Edwin Berling, riksdagsman, Helsingborg 1947-1951

Nils Persson, folkskoleinspektör, Simrishamn 1947-1958
Rudolf Anderberg, riksdagsman, Vollsjö 1947-1963
Paul Lindblom, rektor, Lund 1948-1966
Nils Stjernquist, professor, Lund 1949-1977
Johannes Blidfors, riksdagsman, Lund 1949-1973
Arvid Karlsson, riksdagsman, Vittsjö 1949-1950
Henry Lingby, stadsrevisor, Malmö 1949-1970
Nils Hammarlund, riksdagsman, Ängelholm 1951-1963
Harry Ohlsson, rektor, Helsingborg 1951-1962
Alfred Håkansson, landstingsman, Rönneberga 1952-1963
Stig Bergman, elektriker, Malmö 1957-1963
Thure Andersson, riksdagsman (landshövding), Ronneby 1959-1961
S A Johansson, förbundsordförande, Malmö 1962-1963
Ingvar Hjelmquist, kommunaldirektör, Åstorp 1962-1963
Harald Persson, landstingsman, Växjö 1963
Erik Granéli, kommunalråd, Helsingborg 1963, 1970-1973
Bengt Hedlén, socialdirektör, Malmö 1963-1977
Kurt Eriksson, ekonomidirektör, Kristianstad 1963-1977
Nils Persson, riksdagsman, Svensköp 1963-1969
Harald Lindvall, kommunalråd, Malmö 1963-1970
Åke Elmér, rektor, Lund 1966-1977
Sture Holmqvist, fastighetschef, Svalöv 1969-1970 (därefter v ordf)
Sven-Erik Eriksson, kommunalråd, Malmö 1970-1977
Ola Persson, utbildningschef, Lund 1970-1977
Lage Lundström, kommunalråd, Helsingborg 1973-1977
Ingegerd Göransson, studiekurator (kommunalråd), 1973-1977

Av styrelseledamöterna var Lingby, Hjelmquist, Hedlén, Kurt Eriksson, Sven-Erik Eriksson, Ola Persson och Ingegerd Göransson socionomer, därav endast Hjelmquist från Lund

